

VOJENSKÁ MYSL

Časopis ministerstva národní obrany

Ročník třináctý

5

MINISTERSTVO NÁRODNÍ OBRANY

PRAHA 1963

Některé názory na operace v počátečním období války

Generálmajor Jan Voštera

Jednání XII. sjezdu KSČ jasně ukázalo, že imperialisté se připravují na novou světovou válku a mají všechna jednání o odzbrojení.

Sjezd nám uložil zvyšovat revoluční bdělost, dále upevňovat obrannou schopnost země, udržovat ozbrojené síly na vysokém stupni bojové pohotovosti, aby byly připraveny v součinnosti se Sovětskou armádou, tj. hlavní silou obranného systému Varšavské smlouvy a s bratrskými socialistickými armádami, kdykoli zmařit případnou agresi imperialismu.

V článku uvedu některé nové názory na útočnou operaci v počátečním období války, zejména na otázku **maximálního využití prvního hromadného jaderného úderu na nepřitele.**

Vycházím přitom jak z názorů velení Severoatlantického paktu, tak ze současných názorů na operace počátečního období války.

NÁZORY VELENÍ SEVEROATLANTICKÉHO PAKTU NA OPERACE POČÁTEČNÍHO OBDOBÍ VÁLKY

Vycházejí ze současného stavu vědy a techniky, perspektivy dalšího vývoje a z existence dvou protichůdných sociálně ekonomických soustav.

Raketové jaderné a jiné zbraně hromadného ničení zásadně změnily přípravu a vedení případné války, která, dojde-li k ní, bude vedena s nejrozhodnějšími cíli. Dalším rysem příští války má být její **globální a totální charakter** s bojovou činností nejen na frontách, ale i v zázemí.

Světová válka může vzniknout nenadále nebo po krátkém období ostrého politického napětí. Za nejúčinnější způsob rozpoutání války považují **vojenští teoretikové nenadálý útok**, který při současných bojových prostředcích zabezpečuje získání strategické iniciativy a dosažení výhodného poměru sil.

Severoatlantický pakt nepočítá při zahájení války s včasnou mobilizací, a proto musí všechna **přípravná opatření uskutečnit již v míru. Pro dosažení strategického překvapení hodlá rozpoutat válku těmi ozbrojenými silami, které mohou být soustředěny na válčističtější ještě dlouho před zahájením války.**

Budoucí válka se bude podle jejich názoru dělit na dvě období: počáteční a další.

Rozhodujícím bude počáteční období, ve kterém má být buď rozhodnuto o výsledku války, nebo má být dosaženo takových úspěchů, které podstatně ovlivní další průběh války a vytvoří podmínky pro vítězné dovršení operací.

V počátečním období mají být vyřazeny nejdůležitější vojenské i hospodářské cíle a prostory, tj. má být zničena většina ozbrojených sil, zásob a zdrojů protiv-

níka, znemožněna mobilizace a normální život obyvatelstva a tím zlomena jeho vůle k dalšímu odporu. Jeho trvání podle názorů vojenských teoretiků nemá být delší než 30 dní. V této době se předpokládá provedení vzdušných, námořních a pozemních operací, jejichž hlavním obsahem bude atomový útok.

Ten je organizován podle plánu vrchního velitelství a plánů podřízených svazů a svazků. Plány jsou upřesňovány podle výsledků dlouhodobého sledování ozbrojených sil a hospodářství protivníka, podle jeho předpokládané činnosti a množství prostředků jaderného napadení. Plán velitele válčiště má zahrnovat ničení prostředků jaderného napadení, skladů jaderných zbraní, radiolokačního systému a jiných důležitých cílů.

Nejintenzivnější použití jaderných zbraní se předpokládá v prvních 3 až 5 dnech, a to všemi složkami ozbrojených sil.

Hlavní úkol ve válce, zvláště v počátečním období, budou hrát ty složky ozbrojených sil, které mají největší možnosti použít jaderné zbraně. V současné době jsou to především vojenské vzdušné a vojenské námořní síly. Jim je také určena vedoucí úloha v příští možné válce.

Úkolem vojenských vzdušných sil v součinnosti s vojenskými námořními silami bude zničit zásoby jaderných zbraní a prostředků jejich dopravy na cíl, vybojovat nadvládu ve vzduchu, narušit vojenský hospodářský potenciál protivníka a znemožnit přesuny vojsk, bojové techniky a materiálních prostředků na válčišti. Hlavním prostředkem atomového útoku jsou vojenské vzdušné síly. Kromě toho budou plnit úkoly vzdušného průzkumu a přímé podpory pozemních sil taktickým letectvem za použití jaderných a konvenčních prostředků.

Charakter činnosti pozemních sil bude záviset na výsledcích atomového útoku. V jeho průběhu bude jejich hlavním úkolem ničit vojska protivníka a zabránit jejich případnému proniknutí do prostorů rozmístění prostředků, uskutečňujících atomový útok.

V útočných operacích mají být hlavním prvkem boje rychlé přesuny útvarů a svazků. Úderná uskupení jsou vytvářena z tankových a obrněných útvarů a svazků. Útok má být veden na směrech podél komunikací.

Obrana je považována za druh bojové činnosti, ke kterému vojska přecházejí dočasně s cílem vytvořit výhodné podmínky pro přechod k útoku. K přechodu do obrany na počátku války může dojít při předstihujícím úderu protivníka, přejde-li neočekávaně do útoku a při převaze sil a jejich výhodnějším uskupení.

Všech sil a prostředků má být přitom využito k zvrácení situace ve svůj prospěch. Příprava k protiútku má být zahájena a v podstatě dokončena již v průběhu obranné operace. Podmínkou úspěšného protiútku nebo protiúderu je překvapení, rychlost jeho provedení a pohyblivost vojsk. Před zahájením protiútku má být veškeré úsilí soustředěno k zastavení nebo aspoň ke zpomalení postupu protivníka, k roztrhání a vyčerpání jeho sil.

V závěru k této části je možno říci, že západní vojenští teoretikové, a zejména Severoatlantického paktu, jsou si vědomi, že třetí světová válka by byla válkou mezi koalicemi kapitalistických a socialistických států, kde by šlo o existenci jednoho nebo druhého společenského řádu.

Proto požadují, aby válka byla zahájena překvapivým napadením termojadernými zbraněmi a ukončena pokud možno již v počátečním období. V méně příznivém případě se budou snažit vytvořit v počátečním období války podmínky pro vítězné dovršení operací.

Uvedené názory musíme stále, hluboce a se vši odpovědností studovat a hlavně včas volit účinná opatření, která by v zárodku zmařila jakékoli náznaky agrese.

NOVÉ POJETÍ ÚTOČNÝCH OPERACÍ POČÁTEČNÍHO OBDOBÍ

Sovětská vojenská věda i sovětská vojenská doktrína dávají jasnou odpověď, jak je třeba pohlížet na budoucí válku a zvláště na její počáteční období, které je její velmi důležitou součástí.

Ničivá síla, dosah i rychlost účinku jaderných zbraní a raket změnily v zásadě dřívější představy o úloze **překvapení** a o **významu počátečního období války**. Překvapení je a vždy bylo jedním z vážných prvků, majících vliv na bojovou činnost. V minulých válkách však **převaha, vyplývající z překvapení, měla dočasný charakter**. Stát, který byl napaden s překvapením, ale měl velké území a síly přibližně vyrovnané se silami útočníka, mohl dočasnou převahu nepřítele, vyplývající z překvapení, poměrně úspěšně zlikvidovat.

Naproti tomu v soudobých podmínkách nenadálý hromadný jaderný úder může mít těžké, nenapravitelné následky.

Význam počátečního období pak spočívá kromě jiného v tom, že již od prvních minut se rozvine oboustranné tvrdé úsilí o strategickou iniciativu. K tomu účelu bojující strany pravděpodobně použijí velkou část jaderné munice, vyrobené již v míru. Proto tak vzrůstá **význam počátečního období války, které může v mnohem předurčit průběh, ale i výsledek války vůbec**. Docela jinak stojí otázka o možné době trvání války. Podle orientačních výpočtů vědců se dnes zásoby jaderné munice ve světě rovnají síle 12,5 miliónu takových bomb, jaké byly svrženy na Hirošimu. Při tak obrovských zásobách jaderné munice a různosti prostředků jejich dopravy na cíl — **doba trvání války se může podstatně zkrátit**. Údery raketových vojsk strategického charakteru vytvářejí příznivé podmínky pro ostatní druhy vojsk a mění se charakter i obsah úkolů, které plní. Operačně taktickými údery raketových vojsk mohou být zničeny prostředky jaderného napadení nepřítele, uskupení jeho vojsk, zničena nebo umlčena jeho místa velení a jiné důležité cíle. Tím se vytvářejí podmínky **pro rychlé splnění cílů operace tankovými i motostřeleckými vojsky**. Útok pozemních vojsk bude využívat strategických jaderných úderů, bude veden ve vysokých tempech do velké hloubky, s rozhodnými cíli, vyskytnou se nesouvislé fronty a hluboká vzájemná proniknutí proti sobě působících vojsk.

Útočící vojska budou překonávat velké prostory radioaktivního zamoření a závalů.

Každý druh vojska i služby bude muset dovedně využívat všech svých možností, zvláště nových bojových prostředků **k vedení války novými způsoby** a tak se co nejúčelněji podílet na společných cílech útočné operace.

ZPŮSOBY PLNĚNÍ ÚKOLŮ V SOUDOBÉ OPERACI

V. I. Lenin ve svých spisech konstatuje, že „vojenská taktika závisí na úrovni vojenské techniky“, což jednoznačně potvrdila historie válek. Proto také charakter a způsoby bojové činnosti v určitém smyslu „dohánějí“ dosažený stupeň rozvoje bojové techniky.

Ríkáme, že rozhodujícím, i když ne jediným, prostředkem v soudobé válce

jsou raketové jaderné zbraně. A jistě oprávněně. Vždyť všechny vlastnosti těchto zbraní to potvrzují.

V současných studiích počátečního období války vystupují do popředí otázky prvního hromadného úderu, vedeného s překvapením v rozsahu strategickém i operačně taktickém **současně**, a to na všechny objekty a cíle **na celém světě**. Zastavme se u „**současně provedeného prvního hromadného úderu**“ v rámci frontové útočné operace. Bude proveden od určité čáry prostředky všeobecného strategického úderu a do této čáry — raketovými jadernými a leteckými jadernými prostředky frontu. **Na celou hloubku frontové operace**, tj. 800—1000 km, budou všechny důležité cíle — ZHN nepřítele, letiště, svazky pozemních vojsk, sklady atomové munice, velitelská stanoviště, politickohospodářská centra **zničeny mohutným úderem**, který prakticky vyřadí z bojové činnosti nejen jeho ozbrojené síly, ale ochromí a umlčí i veškerý hospodářský život.

Použití jaderných a raketových prostředků podstatně zvyšuje rozmach soudobých operací. Ten spočívá především na hloubce úkolů, šířce pásem, doby plnění těchto úkolů; z nich pak nutně vyplývá tempo operace, **kdy je položen důraz na maximální rychlost**.

Z některých teoretických prací sovětských vědeckých pracovníků však vyplývá, že **při dnešním způsobu operací, kdy se pozemní vojska, i když rychle, přece jen ale postupně zmocňují důležitých objektů a prostorů na území nepřítele, není dosud využito právě jedné z hlavních vlastností atomových zbraní, a to účinku jaderného úderu, provedeného současně na celou hloubku operace**. Nevyužívá se prostě raketového vojska jako celku, provést úder kamkoli a **současně**.

Při hloubce frontové operace 800—1000 km a při denním tempu v průměru 80 km — je úkol frontu postupně plněn za 10—12 dní. A právě v této době se **při nynějším způsobu vedení operace nevyužívá plně a bezprostředně ničivého účinku prvního hromadného raketového jaderného úderu na uvedenou hloubku**.

Naopak nepříteři je dána možnost vzpamatovat se, zmobilizovat a přisunout všemi možnými způsoby další síly, zorganizovat se a klást značný odpor útočícím vojskům. Aby se tomu zabránilo a aby se plně využilo raketových jaderných úderů v prvním hromadném úderu, **je nutné po nich obsadit současně v celé hloubce pásma činnosti také hlavní objekty a prostory nepřítele**.

Toho lze ve frontové operaci dosáhnout pomocí výsadkových jednotek, útvarů a svazků **přepravených na celou hloubku operace vzdušnou cestou** a vysazených všemi známými způsoby do plánovaných míst k okamžitému obsazení důležitých objektů, stávajících přeprav a jiných důležitých prostorů nepřítele.

To znamená, že ihned po prvním hromadném úderu by musely následovat taktické, operačně taktické, operační, ale i strategické výsadky do velké hloubky území nepřítele s úkolem znemožnit od samého začátku pokusy nepřítele o jakýkoli odpor.

Současně by musel být zahájen útok pozemních vojsk, který za těchto předpokladů může být veden v daleko vyšších tempech, než dosavadních. To by pochopitelně mělo vliv i na rozmach operací, zvláště pokud jde o čas — a o to právě jde — **co nejrychleji** za využití výsledků a raketových jaderných úderů zlikvidovat akceschopnost nepřítele a splnit tak cíle operací v podstatně kratší době.

Výraznou úlohu zde budou hrát výsadková vojska. Jejich úkolem bude obsadit důležité objekty taktického, operačně taktického, operačního a strategického vý-

znamu, udržet je do příchodu pozemních sil a zabránit jakémukoli manévru zbývajících sil nepřítele. Výsadkovými cíli budou důležité přepravy přes řeky, vstupy i východy z horských masívů, sklady atomové munice, prostory zbraní hromadného ničení nepřítele, prostory, které by mohly nepříteli poskytnout výhody pro obranný boj a tím zdržovat rychlý postup vlastních vojsk (to se týká zvláště operačně taktických a operačních výsadek), důležité křižovatky, mající význam pro manévr jak nepřítele, tak pro vlastní vojska a v neposlední řadě letiště důležitá pro vysazení dalších sledů přepravovaných vzduchem, pro zásobování vzdušnou cestou, pro odsun raněných apod. Výsadky, musí být s to nejen se zmocnit letištní plochy, ale i poškozené uvést do provozuschopného stavu.

Vzhledem k úkolům jednotlivých stupňů výsadek budou přepravovány taktické výsadky hlavně na vrtulnících a ostatní pak letecky s vysazení padákovým.

Rovněž jejich vybavení musí odpovídat budoucím úkolům. Výzbroj musí být maximálně odlehčená, výsadkáři zvláště s operačně taktickým a operačním určením musí však mít možnost vést boj s tankovými útvary a svazky nepřítele a účinnou protivzdušnou obranu proti nízkoletícím letounům.

Rovněž zásoby těchto výsadek, hlavně pokud jde o munici a PHM, musí odpovídat možnosti bojovat samostatně, přitom však podstatně po delší dobu, než je tomu dnes.

Kromě vycvičených výsadkových vojsk je třeba, aby front měl pro uvedenou variantu připraveny **motostřelecké svazky, tankové svazky a svazky odlehčeného typu**, schopné přepravy vzduchem a vysazení na stávajících nebo k tomu účelu připravených letištích, kterých se zmocnily nebo upravily výsadky.

Nyní k různým typům vševojskových svazků.

Motostřelecké svazky a útvary, vybavené účinnou bojovou technikou, budou plnit úkoly prakticky dnešním způsobem — to znamená se zahájením prvního hromadného úderu přenesou ihned rychle, energicky, odvážně a hlavně samostatně bojovou činnost na území nepřítele svými prostředky a za podpory nadřazeného pronikají do taktické a operační hloubky nepřítele, střetnými boji pronikají do boku a týlu sil nepřítele, ničí je a co nejrychleji se spojují s taktickými výsadky vysazenými ve prospěch těchto svazků.

Tankové svazky využívají úspěšně bojové činnosti motostřeleckých svazků a útvarů, vzniklých mezer na frontě, podpory raketovými vojsky a letectvem **pronikají nejrychleji — prakticky pochodovou rychlostí** — do operační hloubky na území nepřítele; do bojové činnosti se tankové svazky nezavazují; podobně je tomu ve větší hloubce, kdy tankové svazky a útvary se odtrhly značně od motostřeleckých svazků a jsou použity k určitému manévru po jaderném úderu uskutečněném raketovým útvarem nadřazeného velitele. Cílem jejich činnosti musí být co nejrychleji proniknout do celé hloubky frontové operace, využít všech druhů vysazených výsadek, i výsledku jejich činnosti, kupř. obsazených komunikačních uzlů, přeprav přes řeky apod. tak, aby tempo postupu nebylo ničím zdržováno. Rychlý postup je nutný také pro co nejrychlejší spojení s operačním anebo i se strategickým výsadkem, vše s cílem rozvíjet spolu s nimi další bojovou činnost.

Vzhledem k velké samostatnosti těchto svazků, rychlosti postupu i hloubce úkolů je třeba, aby byly pokud možno úplně soběstačné, především pokud jde o zásobování — **hlavně PHM**, municí a prostředky protivzdušné obrany proti nízkoletícím letounům nepřítele. Musí mít i možnost samostatného řešení ochra-

ny a hlavně očisty proti účinkům nepřátelských atomových zbraní a jiných prostředků hromadného ničení. Svoji úlohu, zvláště pokud jde o protivzdušnou obranu i podporu, musí ve prospěch tankových svazků sehrát frontové raketové vojsko, stíhací a stíhací bombardovací letectvo.

Uvedená pochodová rychlost tankových svazků by měla být denně průměrně 250 km, což znamená, že úkol frontové operace do hloubky 800—1000 km by **byl splněn za 3—5 dní — tedy podstatně rychleji než uvažujeme dnes.**

Tento způsob boje tankových svazků plně odpovídá též základní myšlence uvedeného způsobu bojové činnosti, tj. s maximální účinností využít raketových jaderných úderů, sladěných s vysazením výsadků v celé hloubce operace.

Pozemní svazky odlehčeného typu. Jsou schopny přepravy vzduchem a vysazují se na letiště obsazená operačními výsadky.

Hlavním úkolem těchto svazků je posílit bojovou činnost a akceschopnost operačně taktických výsadků, vysazených současně s prvním hromadným úderem do značné operační hloubky na území nepřítele a zamezit tak spolu s nimi jakoukoli akci nepřátelských sil do příchodu nejrychleji postupujících pozemních vojsk, tankových svazků.

Musí umět bojovat s nepřátelskými tanky a s nízkoleťícími letouny. Podmínkou všestranné samostatnosti je soběstačnost především v bojových prostředcích a zásobách (např. protitankových minách, prostředcích protichemické ochrany a očisty, PHM a munice), které jsou pro dlouhodobý, samostatný boj nepostradatelné. I když budou tyto svazky i operační výsadky přednostně zásobovány vzduchem, jejich určitá samostatnost a nezávislost, zvláště pokud jde o zásoby, je bezpodmínečně nutná.

Z hlediska doby a prostoru použití výsadků bude nejvýhodnější vysadit odlehčené svazky druhý, maximálně třetí den operace do prostoru blízkého místu vysazení operačního výsadku a bojovat buď v součinnosti s ním nebo samostatně.

Významnou úlohu plní letectvo, na kterém spočívá přeprava a všestranné zabezpečení taktických, operačně taktických a operačních výsadků, při současně podpoře boje pozemních vojsk.

Již při základních propočtech potřeby dopravního letectva se ukazuje potřeba několika leteckých dopravních svazků, které by musely mít vrtulníkové a letounové útvary. Muselo by jich být tolik, aby byly s to vysadit výsadkové vojsko **do celé hloubky frontové operace najednou**; přeprava svazků odlehčeného typu i zásobování všeho druhu, hlavně výsadků tankových svazků, by se uskutečnila až dalšími vzlety, které by též zahrnovaly i odsun raněných. Takové množství dopravního letectva nemůže být soustředěno jen ve frontovém měřítku; zde by musel ve prospěch takové operace zasáhnout nadřízený velitel.

Pokud jde o ostatní druhy letectva, neztratily na svém významu.

Stíhací letectvo chrání výsadky za přepravy vzduchem při jejich vysazení i bojové činnosti na zemi, zabezpečuje pozemní motostřelecké a hlavně tankové svazky, doprovází svazky odlehčeného typu a zabezpečuje jejich boj proti vzdušnému nepříteli.

Stíhací bombardovací letectvo podporuje boj pozemních svazků a výsadků všech stupňů.

Úkolem všech spolupůsobících druhů vojsk je zmocnit se a obsadit určitá letiště, nedopustit jejich poškození a dojde-li k němu, obnovit je. Bude častým

zjevem, že letectvo bude částí svých sil působit ve prospěch bojujících vojsk i z letišť v operační hloubce nepřitele.

Bombardovacímu letectvu zůstávají úkoly strategického rázu a spolu s raketovým vojskem účast na prvním hromadném úderu.

Z ostatních druhů letectva hraje důležitou úlohu **průzkumné letectvo**, které veliteli a štábu frontu v této operaci zabezpečuje zprávy o nepříteli z celé hloubky, zvláště o jeho atomových zbraních a jiných prostředcích hromadného ničení.

Protivzdušná obrana vojsk bude muset být řešena jak na celou hloubku operace, tak na celou šířku útočného pásma. Budou chráněna postavení i přesuny raketových prostředků všech stupňů, míst velení, prostory vysazení i bojů výsadkových vojsk a svazků odlehčeného typu. Zvláště pečlivě bude nutné zabezpečit tankové svazky a jejich rychlé pronikání do operační hloubky nepřitele. Na protivzdušné obraně vojsk se budou podílet protiletadlové raketové prostředky vojsk frontu v těsné součinnosti se stíhacím letectvem frontu a se stíhacím letectvem a protiletadlovými raketovými prostředky protivzdušné obrany státu.

Důležitou úlohu musí sehrát raketové prostředky protivzdušné obrany jednotlivých svazků, zvláště výsadkových, tankových a svazků odlehčeného typu, které musí být s to řešit protivzdušnou obranu svých vojsk samostatně, často jen s dílčí podporou stíhacího letectva nadřazeného velitele.

Rovněž ženíjní zabezpečení a protichemickou ochranu vojsk frontu bude třeba v dané variantě řešit ve smyslu podstatně většího osamostatnění svazků výsadkového i pozemního vojska.

V ženíjním zabezpečení půjde o rychlé a samostatné odstraňování zátarasů, závalů a jiných překážek, které by mohly mít vliv na vysoké tempo útoku pozemních vojsk, kromě toho půjde o vybavení takovými prostředky, které by umožňovaly samostatné překonávání vodních překážek všeho druhu. Prostředky armádního i frontového typu by musely být schopné **rychlého manévru** včetně přepravy vzduchem.

Výsadková vojska i svazky odlehčeného typu musí být vybaveny vhodnými prostředky k zatarasování všeho druhu, zvláště protitankového, přizpůsobenými rovněž kdykoli přepravy vzduchem.

V protichemické ochraně musí být úsilí soustředěno rovněž na samostatné zabezpečení všech zúčastněných svazků i útvarů, aby jejich závislost na nadřazeném veliteli byla co nejmenší.

K úhradě zničených sil a prostředků protichemické ochrany nebo k posílení svazků bude nutné mít na stupni armády a zvláště frontu vysoce manévrové jednotky a útvary schopné přepravy vzduchem, které by byly zasazeny tam, kde prostředky a síly protichemické ochrany bojujících vojsk byly vyčerpány, nebo nestačí.

Materiálně technické a zdravotnické zabezpečení bude v dané frontové operaci proti normálním podmínkám pravděpodobně méně náročné na množství jak spotřebované i přisunované munice, tak materiálu všeho druhu, kromě pohonných hmot, jejichž spotřeba bude naopak značná. Složitá bude doprava PHM ať již vojskům dopraveným vzduchem, nebo tankovým svazkům.

Velkou pozornost je nutné věnovat **pohyblivým zásobám** do stupně armády v to; ve frontu pak mít zásoby všeho druhu schopné přepravy vzduchem, ale i po zemi, což mohou uskutečnit připravené a provozuschopné automobilní útvary a svazky.

Z hlediska zdravotnického zabezpečení, je možné očekávat menší ztráty než v současné frontové operaci. Musí být však řešeno na celou hloubku operace, a proto bude vyžadovat promyšlenou organizaci a více sil a prostředků.

Podobně jako v jiných druzích zabezpečení bude i zde nutná maximální samostatnost a soběstačnost ve všech otázkách spojených s přepravou vzduchem (odsun raněných, nemocných apod.) jak směrem k frontě, do hlubokého týlu nepřítele tak i zpět do vlastního týlu.

Technické zabezpečení bude muset být rovněž co nejvíce samostatné; i zde lze předpokládat méně ztrát než při obvyklém způsobu vedení frontové operace. Běžné a střední opravy bude třeba řešit zásadně výměnou jednotlivých součástí a celých agregátů apod.; záložní díly se budou dopravovat za vojsky jak po zemi, tak i letecky. Své opodstatnění zde najdou letůvky organizované na stupni armády, schopné rychlého manévru po zemi a na stupni frontu, kromě toho i vzduchem.

VELENÍ

Vzhledem k tomu, že se operace a boj budou odehrávat v celé hloubce útočné operace současně, bude tím složitější a náročnější velení a je zabezpečující spojovací soustava.

Pozemní svazky musí být s to bezpečně velet svým útvarům a mít spojení s výsadky, což je zvláště důležité u tankových svazků.

Výsadkovým útvarům, pozemním svazkům, i svazkům odlehčeného typu přepravovaných vzduchem musí velet ten stupeň, který organizoval jejich použití.

U taktických výsadků to bude vševojsková armáda, u ostatních front.

Velení na stupni armády bude poměrně složité, neboť je třeba počítat se značnými vzdálenostmi jak pokud jde o hloubku, tak i šířku pásem bojujících vojsk. Štáb armády bude muset být velmi pohyblivý, silně odlehčený, mít podstatně menší počty než dnes a vybavený pojítky umožňujícími bezpečný dosah jak směrem k vojskům, tak i k frontu. Musí být vybaven dostatečným počtem vrtulníků, zabezpečujících rychlý přesun funkcionářů štábu armády tam, kde je to nejvíce třeba.

Neméně složitou bude otázka velení ve frontovém letectvu, protože část letectva bude působit z týlu bojujících vojsk a část bude předsunuta do značné operační hloubky. Zdá se, že k velení předsunuté části letectva bude nutné předsunout i část štábu letecké armády.

Nejsložitější však bude velení na stupni frontu. Musí prakticky **současně** obsáhnout celou hloubku pásma frontové operace, tj. vševojskové armády, operační výsadky, frontové letectvo a svazky přepravované vzduchem do operační hloubky nepřítele, musí zabezpečovat vedení operace na celou hloubku, řešit a zasazovat jaderné údery ve prospěch bojujících výsadkových vojsk, vzduchem přepravených pozemních svazků a zvláště tankových, dovedně manévrovat s útvarů a svazky zabezpečujícími boj, a se zásobami všeho druhu ve prospěch nejen výsadkových vojsk, ale i pozemních svazků.

Pokud jde o jednotlivá místa velení, zdá se, že VS a TVS frontu bude velet více z místa; budou se přemisťovat vzduchem až ke konci první frontové operace. PVS frontu musí být naopak velmi pohyblivé, odlehčené, schopné a mít možnost přepravy vzduchem. Ukazuje se výhodné organizovat alespoň dvě PVS — jedno

pro usnadnění veliteli frontu k velení vysazeným a přepraveným vojskům do operančí hloubky, a jedno k velení pozemním vojskům.

Hlavními pojítky budou velké rádiové a směrové stanice s mohutným výkonem a jiná nejmodernější spojovací technika.

Závěr

V článku jsem rozvedl některé nové myšlenky možného způsobu vedení první útočné operace frontu v počátečním období války. Jejich základ spočívá v co nejúčinnějším využití obrovských ničivých výsledků prvního hromadného raketového jaderného úderu strategického rozsahu. **Co nejúčinnější využití spočívá v jeho nejrychlejší realizaci** — tj. současný hromadný úder, který je prakticky uskutečňován na celou hloubku území nepřítele, si vynucuje **současné použití výsadkových i pozemních vojsk a letectva** s cílem obsadit rozhodující objekty v celé hloubce frontové operace, a nedat nepříteli možnost vzpamatovat se.

Rychlost plnění úkolu a tempo operace se podstatně zvyšuje. Dáleko rychleji a dříve se dosahuje cílů frontové operace, které se budou rovnat cílům operačně strategickým.

Uvedený způsob zabezpečuje rovněž plnění úkolu s menšími ztrátami na živé síle a bojové technice.

V článku jsem nemohl vyčerpávajícím způsobem teoreticky vyřešit veškeré otázky spojené s tímto způsobem vedení frontové operace. Domnívám se však, že jsem dal řadu podnětů k diskusi k uvedenému tématu a k jeho možnému rozpracování.

Násilný přechod vodních překážek v útočné operaci

Major Miloš Doležal

Při rozvíjení útočné operace se setká vševojsková armáda, kromě silných uskupení nepřítele, která mají k dispozici raketové a jaderné zbraně, s řadou terénních překážek. I když tyto za použití stávající moderní techniky nemohou rozhodujícím způsobem ovlivnit průběh operace, stávají se vážnou překážkou, zvláště spojuje-li je nepřítel s palebným systémem obrany. Snižují tempo útoku, usměrňují činnost hlavních sil útočníka ze širokého manévrovacího prostoru na poměrně úzké úseky a dávají tak nepříteli možnost ničit vojska údery jaderných zbraní a jiných prostředků hromadného ničení.

K nejvýznamnějším přírodním překážkám patří vodní toky; z rozboru středoevropského válčiště vidíme, že téměř každých 40 až 60 km budou vojska překonávat vodní překážku; celková situace je ztížena i tím, že tyto vodní toky s výjimkou řeky MAIN a DONAU tekou většinou ve směru kolmém na směr postupu vojsk, při čemž jednotlivé útočné směry jsou od sebe odděleny vodními toky značné mohutnosti.

Při pečlivém rozboru názorů vojenských odborníků našeho pravděpodobného nepřítele i po rozboru taktických cvičení s vojsky a velitelsko-štábních operačních cvičení, uskutečňovaných pozemními silami členských států Severoatlantického paktu v poslední době dojdeme nezbytně k názoru, že organizace obrany na vodních tocích je pokládána za velmi výhodnou, protože umožňuje poměrně slabými silami zastavit, popřípadě zpomalit postup nepřítele, který je v převaze, získat čas pro přísun záloh, hromadnými raketovými jadernými údery zničit jeho hlavní síly a vytvořit tak výhodné podmínky pro přechod do útoku.

Tak např. při cvičení WINTER SCHIELD II opírali „modří“ jednotlivá ústupová postavení o vodní toky, aktivní činnosti jednotek v zabezpečovacím pásmu a atomovými údery zejména na přechody přes DONAU a ALTMÜHL, zpomalili postup „červených“, zamezili přísunu jejich záloh a získali čas k zaujetí prvního a druhého ústupového postavení hlavními silami.

Při cvičení CHECKMATE, jehož účelem bylo prověřit plány vedení rozsáhlých společných operací počátečního období války, zejména pak organizaci a řízení obranné operace a vytvoření podmínek pro přechod do protitúoku na středoevropském válčišti bylo při organizaci obrany na jednotlivých pásmech a postaveních důsledně využito vodních překážek, jako řeky WESER, FULDA, MAIN, VILS, REGNITZ, NAAB, LUDWIGSKANAL a ALTMÜHL ke zpomalení tempa postupu protivníka. K narůstání úpornosti a aktivity obrany, ke konečnému zastavení útoku „východních“ a k vytvoření podmínek pro přechod do všeobecného protitúo-

ku bylo v rozsáhlé míře použito zbraní hromadného ničení.

Obrana na vodních tocích byla zpravidla v naší armádě organizována ohniskovým způsobem a zaujímana buď spěšně odcházejícími vojsky nebo taktickými a operačními zálohami, přisunutými z hloubky, které vedly buď poziční nebo mobilní obranu. V každém případě však obrana vodního toku byla charakterizována snahou přinutit protivníka k nahromadění sil a prostředků na omezeném prostoru a tyto pak ničit raketovými jadernými zbraněmi a silnými protiztečemi především tankových vojsk jak na přístupech k vodní překážce, tak na přepravách a na vytvořených předmostích.

Rozsáhlost operačního prostoru vševojskové armády v útočné operaci, nutnost dodržení vysokého tempa operace při zabezpečení maximální ochrany živé síly a bojové techniky před jadernými údery nepřitele vyžaduje kva-

litativně nový způsob řešení otázek násilného přechodu vodních toků v průběhu armádní útočné operace a oprostít se od starých forem.

Situace je do značné míry komplikována ještě tím, že vševojsková armáda bude v krátkých časových lhůtách překonávat postupně několik vodních překážek, což klade jak na vševojskové velitele a štáby, tak na vojska včetně speciálních druhů vojsk, vysoké nároky po stránce organizační, využití bojové techniky i zabezpečení rychlého, pružného a širokého manévru všemi prostředky, které jsou k dispozici. Proto více než kdy jindy *vystupuje do popředí význam organizátorské a řídicí práce velitelů a štábů*, diferencované podle jednotlivých stupňů velení jak při přípravě, tak při vlastním násilném přechodu vodních překážek s plným využitím iniciativy, rozhodnosti a směle, rychlé činnosti vojsk.

NÁSILNÝ PŘECHOD VODNÍ PŘEKÁŽKY Z CHODU – HLAVNÍ ZPŮSOB PŘEKONÁNÍ VODNÍHO TOKU

Při rozboru charakteru soudobého boje, především pak nutnosti zachování vysokého tempa a dosažení cílů operace v krátkých časových lhůtách, musí se stát základním způsobem překonávání vodních překážek jejich *násilný přechod z chodu*.

Někteří velitelé se při přípravě a organizaci násilného přechodu omezují zpravidla na řešení všeobecných otázek násilného přechodu s tím, že konkrétní opatření organizují až po vyjití čelních prvků sestavy k řece. Jiní velitelé se snaží organizaci násilného přechodu z chodu od samého počátku přísně centralizovat, podrobně zplánovat, soustřeďovat na předpokládaných úsecích násilného přechodu všechny síly a prostředky a provedení

samého násilného přechodu podřídit předem detailně zpracovanému grafikonu přepravy, včetně určení a zaujetí prostorů soustředění jednotek před přepravou apod. Domnívám se, že ani jeden, ani druhý způsob neodpovídá soudobým požadavkům.

Násilný přechod vodní překážky z chodu chápeme jako předem předvídanou a organizovanou bojovou činnost vojsk, kdy příprava vojsk k násilnému přechodu se uskutečňuje předem, ještě na přístupech k řece a při násilném přechodu se využívá úspěchu bojové činnosti vzdušných výsadků, raketových jaderných úderů na vojska nepřitele a speciálních odřadů s plným využitím vlastností soudobé bojové techniky předem vybranými odřady, aniž se

vyčká na úplné soustředění všech sil a prostředků. Hlavní síly se přepravují (nebo uskutečňují násilný přechod vodního toku) tak, že vycházejí k řece, na široké frontě, pod ochranou předsunutých odřadů.

Hlavní opatření k organizaci násilného přechodu vodních překážek z chodu je nutné předvídat a organizovat při přípravě a organizaci útočné operace.

K hlavním opatřením podle mého názoru náleží:

1. Včasně získání zpráv o vodní překážce, o přilehlém terénu a o silách a prostředcích nepřítele, které ji brání nebo mohou do boje o ni zasáhnout.

Rámcové zprávy o vodní překážce a o přilehlém terénu v širším měřítku lze získat studiem dostupných pramenů, které jsou k dispozici již v míru. K těmto pramenům náleží především vojenskogeografické popisy válečnických, které jsou velitelům a příslušníkům štábů k dispozici. Je třeba důsledně v tomto směru dodržet ustanovení „pokynů pro přípravu generálů a důstojníků“ a zvládnout tyto otázky natolik, aby v podstatě každý důstojník zvládl s přihlédnutím ke svému funkčnímu zařazení charakteristiku hlavních vodních toků možného válečnického prostředí jejich překonávání vlastními vojsky.

K získání podrobných zpráv o rázu obrany vodní překážky, o její šířce a hloubce, rychlosti proudu, možnostech přepravy a o přístupech k jednotlivým přípravám je třeba s nutným časovým předstihem vysílat průzkum. Na stupni vševojskové armády budou tyto úkoly plnit především průzkumné letectvo a speciální průzkumné skupiny, složené ze vševojskových průzkumníků a specialistů ženíjního vojska, dopravované do prostoru činnosti

zpravidla vzdušnou cestou. Na stupni svazků a útvarů plní tyto úkoly průzkumné skupiny, průzkumné odřady a samostatné průzkumné hlídky svazků a útvarů.

Úsilí průzkumných prostředků vševojskové armády bude zpravidla soustředěno na průzkum hlavních úseků přeprav svazků prvního sledu na směru rozhodující činnosti armády. Činnost průzkumných prostředků v rámci celé armády je nutné centralizovat, stanovit odpovědnost za průzkum vodních překážek v jednotlivých úsecích tak, aby byl zabezpečen průzkum v celém zájmovém prostoru a vytvořeny předpoklady k širokému manévru silami a prostředky podle vývoje situace.

Časový předstih průzkumu volíme tak, aby zásadní údaje byly získány ještě před rozhodnutím velitele vševojskové armády (v průběhu operace před stanovením úkolů svazků pro další den operace, v němž má být určitý vodní tok překonán).

Vzhledem k tomu, že obrana vodních toků v hloubce obrany nepřítele bude zaujímana až v průběhu operace buď odcházejícími jednotkami nebo zálohami, přisunutými z hloubky a že v určitých časových obdobích může dojít k náhlým změnám situace na vodních tocích, je třeba organizovat průzkum vodních překážek po celou dobu, kdy vojska k vodní překážce přicházejí a průzkum vodních překážek organizovat v souladu s celkovým plánem průzkumu.

Na stupni vševojskové armády lze počítat s vysláním 3 až 4 průzkumných skupin, na stupni svazku s 1 až 2 průzkumnými skupinami. Kromě toho na stupni svazku budou tyto úkoly plnit průzkumné odřady a samostatné průzkumné hlídky, vysílané na vzdálenost 30 až 50 km před sestavou útočících vojsk.

Velký význam při posuzování možnosti násilného přechodu vodních překážek mají letecké snímky (kolmé i šikmé), které nám při plánování a při násilném přechodu častou budou nahrazovat mapy velkého měřítka. Tyto snímky mají dostat včas i velitelé útvarů a jednotek, především pak průzkumné odřady a předsunuté odřady svazků.

2. Včasné zjištění a zničení prostředků jaderného napadení a ostatních prostředků hromadného ničení nepřítele.

Zničení prostředků jaderného napadení a ostatních prostředků hromadného ničení nepřítele ještě před příchodem vojsk k řece má pro úspěšný násilný přechod vodního toku rozhodující význam. Tento úkol v první fázi organizace a násilném přechodu z chodu budou plnit raketové útvary a jednotky vševojskové armády a letectvo. Proto je třeba k tomuto cíli usměrnit činnost průzkumných prostředků všech druhů a včas vysunout raketové útvary a jednotky do prostorů bojové činnosti, uvést je do stavu bojové pohotovosti tak, aby byly schopny tyto cíle v nejkratší době ničit. Úsilí letectva je třeba usměrnit k vyhledávání a okamžitému ničení prostředků jaderného napadení nepřítele již na přístupech k vodní překážce.

V další fázi zúčastní se boje se ZHN nepřítele hlavně dělostřelectvo a v neposlední řadě i tankové a motorizované jednotky předsunutých odřadů a vojsk prvního sledu armády.

V době vyjití hlavních sil k vodní překážce je nutné protiradiotechnickými prostředky rušit hlavní síť vedení nepřítele, především pak síť vedení prostředků jaderného napadení a dokonalou organizací protiradiotech-

nické činnosti znemožnit vzdušnému nepříteli uskutečnit údery na přepravující se vojska.

Včas je nutné počítat s předsunutím prostředků PVO k vodní překážce. Protiletadlové dělostřelectvo zařadíme do sestavy předsunutých odřadů tak, aby bylo schopno bránit přechod předsunutých odřadů přes vodní překážku, stavbu plovoucích a v některých případech nízkovodních mostů a přepravu hlavních sil vševojskové armády.

3. Zničit hlavní skupení nepřítele ještě na přístupech k vodní překážce, na protilehlém břehu na hlavních směrech činnosti vojsk ještě do zahájení násilného přechodu z chodu.

Splnění tohoto úkolu nám umožní násilný přechod vodní překážky z chodu ve vysokém tempu. Za každou cenu musíme zabránit tomu, aby se nepříteli podařilo organizovaně zaujmout obranu řeky, organizovat palebný systém a součinnost jednotlivých prvků bojové sestavy. Tento důležitý úkol budou plnit:

— raketové útvary a jednotky vševojskové armády raketovými jadernými údery na hlavní síly nepřítele na přístupech k vodní překážce a na zálohy, které by mohly z hlediska časových možností do boje o řeku zasáhnout;

— stíhací bombardovací a bombardovací letectvo;

— vzdušné výsadky taktického (operačního) určení, které přehradí nepříteli přístupové cesty k vodní překážce na výhodných čarách nebo které po vlastních raketových jaderných úderech na sestavu nepřítele při ochraně vodního toku nedovolí nepříteli obnovit bojeschopnost jednotek a znovu organizovat palebný systém;

— předsunuté odřady a tankové jednotky a útvary prvního sledu vše-

vojenské armády, které odřezávají nepříteli cesty odchodu k vodní překážce a po ovládnutí přeprav ve střetném boji ničí přicházející zálohy nepřitele;

— hlavnové dělostřelectvo, zvláště pak kanónové, které přehrazuje přístupové cesty k vodní překážce (cesty odchodu nepříteli), bojuje s nepřátelským dělostřelectvem a ničí a umlčuje zjištěné odpory na protilehlém břehu.

4. Ovládnout nepřátelské přepravy, především pak stávající mosty ještě před příchodem hlavních sil vlastní vševojenské armády k řece.

Na většině vodních překážek v prostoru středoevropského válčiště je na každých 10 až 15 km stálý most o různé únosnosti a to i v prostorech, které svým celkovým charakterem neskytají zvláště výhodné podmínky pro násilný přechod. Ovládnutím těchto přeprav, jejichž hustota bude na některých úsecích ještě zvýšena stavbou nepřátelských válečných mostů, především na širokých vodních tocích s nedostatkem vhodných brodů, lze vytvořit nejvýhodnější podmínky k rychlému přechodu předsunutých odřadů a hlavních sil vševojenské armády na protilehlý břeh. Důležitost tohoto úkolu podtrhuje ta okolnost, že množství přepravních prostředků v rámci armády je omezené, doba jejich stavby i při využití moderní techniky poměrně zdlouhavá.

K ovládnutí stávajících přeprav na vodních tocích lze využít taktických vzdušných výsadků, speciálních k tomuto účelu vytvořených odřadů v síle zesíleného praporu až pluku nebo předsunutých odřadů divizí prvního sledu, zesílených protiletadlovým dělostřelectvem, ženijními jednotkami a obživelnými přepravními prostředky.

V praxi při ovládnutí stávajících přeprav budou zpravidla vzdušné výsadky, speciální či předsunuté odřady působit ve vzájemné součinnosti, při čemž ovládnout a udržet (po omezenou dobu) stávající přepravu mohou s využitím překvapení i průzkumné skupiny a odřady.

Obdobným způsobem bude v jednotlivých případech nutno ovládnout, popřípadě s předstihem zničit důležité objekty a hydrotechnická zařízení, kterých by mohl nepřítel využít k náhlému zvýšení vodní hladiny, vytvoření přívalové vlny nebo k zaplavení důležitých úseků vodního toku a přilehlého terénu.

Po ovládnutí stávajících přeprav je nutné hlavní pozornost věnovat vyhledávání a okamžitému ničení prostředků jaderného napadení nepřítel a spolehlivé protivzdušné obraně přepravy a uchránit ji tak před zničením úderu jaderných zbraní a letectva nepřítel.

Do sestavy vzdušných výsadků, speciálních a předsunutých odřadů budeme vyčleňovat specialisty ženijního vojska, kteří okamžitě po zachvácení přepravy odstraní destruktční zařízení a zabezpečí přepravu před zničením plovoucími minami a jinými prostředky nepřítel.

5. Dokonalá organizace ženijního zabezpečení násilného přechodu vodních překážek z chodu a včasné zesílení prvního sledu přepravními prostředky.

Předsunuté odřady svazků prvního sledu je nutné předem vybavit přepravními prostředky, především oboživelnými, které spolu s plovoucími obrněnými transportéry a tanky, způsobenými pro hluboké brodění zabezpečí rychlé ovládnutí protilehlého břehu a bezodkladné rozvíjení úspěchu

do hloubky sestavy nepřítele. Do sestavy předsunutých odřadů je vhodné začlenit ženijní a pontonové jednotky, které ihned po ovládnutí protilehlého břehu zahájí stavbu pontonových mostů, pokud si situace a charakter vodní překážky (široká vodní překážka, neúnosné dno apod.) nevyžadují zřídit nejdříve pro přepravu tanků a bojové techniky předsunutého odřadu přívozová přepraviště.

Přepravní prostředky, určené k zabezpečení násilného přechodu hlavních sil divize se přesunují k řece za předsunutými odřady nebo na čele pluků prvního sledu.

Brodová přepraviště, přeprava po stávajících ovládnutých mostech a po pontonových mostech, v některých případech i přívozová přepraviště z prostředků SMS (JMS) budou hlav-

ními druhy přeprav svazků prvního sledu vševojskové armády.

Vzhledem k tomu, že celkové množství mostových souprav v rámci vševojskové armády nebude zpravidla postačovat pro současné zabezpečení násilného přechodu několika po sobě následujících vodních toků při dodržení požadavku vysokého tempa operace, je nutné počítat s postupným nahrazením (popřípadě i se souběžnou stavbou) mostových přepravišť z SMS nízkovodními dřevěnými mosty, po nichž se budou přepravovat především druhé sledy a zálohy vševojskové armády a týlové útvary a zařízení.

Při kalkulaci potřeby jednotlivých druhů přepravišť při násilném přechodu vodních toků z chodu kalkulujeme s těmito optimálními normami:

Jednotka, útvar, svazek, svaz	Druh přepraviště			
	brodové	plavidlové	přívozové	mostové
prapor	1	1	1	—
pluk	2—3	2—3	1—2	1
divize	4—6	4—6	3	2—3
armáda	—	—	—	1—3

Plavidlová přepraviště zřizujeme pouze tehdy, nejsou-li útvary vybaveny obojživelnými prostředky (plovcími OT).

Přívozová přepraviště zřizujeme jen tehdy, není-li výhodné zřizovat u svazku mosty.

Mosty se zřizují u divize na řekách malé a střední šířky; jinak se zřizují u divize přívozová přepraviště.

Má-li vševojsková armáda o pěti svazcích k dispozici podle soudobé organizace celkem 3 a $\frac{2}{3}$ SMS, může zabezpečit organickými prostředky násilný přechod jedné vodní překážky

třemi divizemi v prvním sledu při splnění těchto předpokladů:

a) šířka vodní překážky nepřesahuje možnost přemstit ji $\frac{2}{3}$ SMS;

b) každá divize prvního sledu s využitím vzdušných výsadků, vysláním speciálního odřadu a aktivní činností předsunutého odřadu ovládne jeden stálý most;

c) pro potřebu vševojskové armády bude zřízen jeden pontonový most o únosnosti 40—60 tun a využity budou 1 až 2 stálé mostové přepravy, ovládnuté divizemi prvního sledu.

V daném případě zůstane v záloze velitele armády maximálně $\frac{1}{3}$ SMS

k manévru přepravními prostředky, k nahrazení ztrát, popřípadě k zesílení divize druhého sledu armády, zasazované do hloubky sestavy nepřítele k rozvíjení úspěchu.

Počítáme-li však, že v průběhu útočné operace svazky z předmostí budou okamžitě rozvíjet operaci do hloubky obrany nepřítele, při čemž v hloubce 50–80 km vzhledem k charakteru střeoevropského válčičtí budou nuceny překonávat další vodní překážku, která svým charakterem bude vyžadovat zásah přepravních prostředků typu SMS, je nutné vševojskovou armádu zesílit dalším 1 až 2 soupravami SMS. Zpravidla nebude totiž možné, abychom uskutečnili manévry přepravními prostředky z jedné vodní překážky na druhou bez toho, aby nedošlo k podstatnému zpomalení tempa útočících vojsk. Toto lze zdůvodnit touto kalkulací:

Vezmeme-li v úvahu, že plovoucí most z prostředků SMS bude při dobrém výcviku obsluhy zřízen asi za 3 hodiny po zahájení stavby, přeprava po tomto mostě na stupni svazku bude trvat přibližně 3 až 5 hodin a že k zrušení soupravy je zapotřebí dalších tří hodin, pak mostová souprava se uvolní asi za 9 až 11 hodin po zahájení násilného přechodu vodní překážky. Na přesun soupravy k následující vodní překážce (60 až 80 km) je nutné při rychlosti 20 km/hod. počítat s dalšími 3 až 4 hodinami, tj. souprava dosáhne prostoru další činnosti za 12 až 15 hodin. Uskutečnění tohoto manévru by tedy předpokládalo, že čelní prvky divizí prvního sledu budou rozvíjet útok maximálně tempem 4 km za hodinu, hlavní síly pak tempem nižším. Toto tempo je však při boji v operační hloubce obrany příliš nízké, především pro tankové útvary a svazky na směru rozhodující činnosti armády a nezabezpečovalo by splnění

úkolů operace v krátkých časových lhůtách.

Situace u armádních mostových přeprav je ještě složitější, neboť přeprava po nich bude trvat delší dobu; tyto přepravní prostředky budou prakticky uvolněny až po zřízení nízkovodních mostů.

Bude tedy nutné manévry ženijními silami a prostředky řešit ve většině případů formou vzájemného překračování při maximálním využití vlastností soudobé bojové techniky k hlubokému brodění; při nedostatku přepravních prostředků maximálně zkracovat dobu a rozsah přepravy po pontonových mostech i za cenu toho, že část bojové techniky druhých sledů a záloh budeme souběžně s přepravou po mostech přepravovat po brodech a že pro přesun přepravních prostředků k další vodní překážce vytvoříme ty nejvýhodnější podmínky, počítaje v to vyhrazení zvláštních os pro jejich přesun apod.

V každém případě je nutné manévry přepravními prostředky plně podřídit úkolu, stanovenému svazkům i armádě, především pak nutnosti dosáhnout co nejvyššího tempa boje a operace.

Velký význam při organizaci a násilném přechodu z chodu má vytvoření silných záloh přepravních prostředků všech druhů jak na stupni vševojskové armády, tak na stupni svazku k nahrazení ztrát při zničení (poškození) přeprav a k zabezpečení manévru podél fronty při přenesení úsilí bojové činnosti na jiný směr.

6. Plné využití vlastností soudobé bojové techniky a její včasná příprava k násilnému přechodu z chodu.

Naše bojová technika umožňuje překonávat i velmi těžké vodní překážky z chodu bez úplné závislosti na přepravních prostředcích. Je však nutné, abychom tyto možnosti znali, včas

organizovali přípravu bojové techniky k hlubokému brodění a dovedli těchto znalostí plně využít. Velkou úlohu v tomto směru má i plné využití iniciativy všech vojáků a její zaměření na splnění úkolu. Že v tomto směru je řada velkých rezerv, svědčí mnoho příkladů z cvičení s vojsky.

Tak například velitel jedné tankové jednotky při taktickém cvičení nevyslal v neznámém terénu včas průzkum ke zjištění možností brodění v nařízeném úseku přepravy. Po vyjití předsunutých prvků i hlavních sil jednotky k brodnému vodnímu toku (možnost brodění byla předem prozkoumána orgány ŘC) dlouho váhal se zahájením brodění tanků jednak proto, že osádky nebyly vycvičeny pro průzkum možností brodění, jednak proto, že sám neměl dostatek důvěry v technický stav své bojové techniky a ve vycvičenost svěřených osádek.

Při jiném taktickém cvičení dokázal velitel motostřeleckého pluku za aktivní účasti příslušníků svého štábu přepravit přes řeku hlubokým broděním i kolovou techniku podle pořadí naléhavosti a rozvíjet úspěch bez ztráty tempa i za cenu toho, že řadu opatření (předběžnou úpravu kolové techniky pro její přepravu hlubokým broděním přetahem pomocí tanků a vyprošťovacích prostředků s navijáky) byl nucen improvizovat s využitím místních prostředků při plném využití iniciativy vojáků a při všestranné znalosti možností bojové techniky.

7. Včasná organizace bojového zabezpečení, především OPZHN a PVO násilného přechodu vodní překážky z chodu a včasná organizace pořádkové služby.

K zabezpečení násilného přechodu vodního toku z chodu je nutné do se-

stavy předsunutých odřadů včleňovat útvary a jednotky protiletadlového dělostřelectva, které s příchodem k vodnímu toku, nejpozději po ovládnutí protilehlého břehu a po zahájení stavby plovoucích mostů přebírají jejich obranu proti vzdušnému nepříteli. Současně se zahájením přepravy čelních prvků svazků prvního sledu zaujímají palebná postavení protiletadlové raketové útvary, které musí zabezpečit obranu přepravy hlavních sil divízi prvního sledu, druhých sledů a záloh armády a týlových útvarů a zařízení. Prostor přepravy hlavních sil vševojskové armády je nutné překrýt stíhacím letectvem.

Zvláštní pozornost je nutné věnovat PVO přeprav raketových útvarů a jednotek armády.

Při násilném přechodu vodních překážek má velký význam organizace protiradiotechnické činnosti proti vzdušnému nepříteli; k plnění tohoto úkolu je třeba při příchodu předsunutých jednotek armády k vodní překážce a k úsekům násilného přechodu vysunovat radiotechnické hlásky radiotechnických útvarů; tyto hlásky se rozvíjejí podle situace ve vzdálenosti 10 až 25 km od vodní překážky a zůstávají ve svých postaveních do doby jejího překonání hlavními silami armády.

Při organizaci OPZHN je nutné počítat s tím, že jednotlivé přepravy a jejich bezprostřední okolí, přístupové cesty i jednotky na předmostí budou neustále ohroženy údery nepřátelských jaderných zbraní. Proto musíme bezpodmínečně zabránit nahromadění sil a prostředků armády na přepravách a na přístupech k vodní překážce. Vyjití vojsk k vodní překážce je nutné organizovat a řídit tak, aby vojska k vodní překážce vycházela postupně, organizovaně a přepravu hlavních sil armády i svazků or-

organizovat na široké frontě a zachovat možnost manévru z jednoho úseku přepravy na druhý.

Na organizaci pořádkové služby na přístupech k vodní překážce musí se osobně podílet příslušníci vševojskových štábů, kteří budou vybaveni spolehlivými spojovacími prostředky, budou neustále ve styku s hlavními funkcionáři štábu armády (svazku) a podle jejich rozkazů a nařízení (v duchu jejich zámyslu) budou postup vojsk k vodní překážce řídit a usměrňovat. Systém pořádkové služby je nutné usměrnit na nejdůležitější prostory na směru rozhodující činnosti, jednotlivá pořádková stanoviště zřizovat na hlavních přístupových a rokádních osách tak, aby bylo možno bez velkých časových ztrát zabezpečit manévr na jednotlivé úseky přepravy.

Otázky organizace pořádkové služby a celkového systému řízení vojsk na přístupech k vodní překážce by zasloužily hlubšího rozpracování po teoretické stránce. Dosavadní zkušenosti z taktických cvičení ukazují, že v tomto směru je dosud řada nejasností; nedostatek praktických návyků i neujasněné otázky organizace spojení a velení v průběhu násilného přechodu z chodu zavinují hromadění vojsk na přepravách a v jejich bezprostředním

okolí, což vytváří nepříteli výhodné podmínky k raketovým jaderným úderům na přepravující se vojska.

Důležitý význam při násilném přechodu vodního toku z chodu má radiolokační maskování přeprav, přístupových komunikací a vytváření klamných přeprav, pro jejichž zřízení a obsluhu je nutné vyčlenit část sil a prostředků armády.

8. Rozvíjení úspěchu jednotkami a útvary ihned po přechodu vodní překážky.

Možnost ničit hlavní uskupení vojsk nepřítele, bránícího vodní překážku i zálohy nepřítele na přístupech k vodní překážce mohutnými jadernými údery a údery letectva umožňuje vojskům, která se přepravila, bezodkladně rozvíjet úspěch do hloubky sestavy nepřítele a do stran bez toho, že by se vojska zastavovala na dobytém předmostí. Je třeba rozhodně skoncovat s názory některých velitelů a štábů, že dobytá předmostí je třeba opevňovat, postupně po přepravě dalších sil rozšiřovat a teprve po vyjití hlavních sil přejít k rozvíjení úspěchu. Tato nesprávná praxe by nezbytně vedla ke zpomalení tempa operace, k ohrožení uskupení vlastních vojsk jadernými údery nepřítele a k zne-možnění manévru silami a prostředky.

ORGANIZACE A PLÁNOVÁNÍ NÁSILNÉHO PŘECHODU VODNÍ PŘEKÁŽKY Z CHODU

Hlavní opatření k organizaci násilného přechodu vodních překážek z chodu v průběhu útočné operace je nutné předvídat již při přípravě, organizaci a plánování útočné operace. Stanoví je velitel armády ve svém rozhodnutí a v pokynech štábu, náčelníkům druhů vojsk a velitelům svazků po všestranném

ujasnění úkolu, zhodnocení situace, rozboru charakteru vodních překážek na základě dostupných pramenů a po zvážení možností přepravních prostředků, které jsou k dispozici.

V plánu útočné operace, popřípadě v samostatném plánu násilného přechodu vodních překážek z chodu (bu-

de-li vševojsková armáda překračovat několik důležitých vodních toků nebo vodní překážku operačního významu) se zpravidla uvádí:

- pořadí a lhůty násilného přechodu vodních překážek z chodu divizemi prvního sledu;

- počet a lhůty pohotovosti přeprav, organizovaných v rámci armády a organizace pořádkové služby na nich;

- pořadí přepravy druhých sledů a záloh, týlových útvarů a zařízení;

- rozdělení ženijních útvarů a přepravních prostředků divizím; složení armádních ženijních záloh, záloh přepravních prostředků a ženijních útvarů a jednotek, přímo podřízených armádě, prostory jejich rozmístění a osy přesunu k vodní překážce;

- organizace velení v průběhu násilného přechodu z chodu.

Na základě údajů, uvedených v plánu operace (v samostatném plánu násilného přechodu) rozpracuje operační oddělení v těsné součinnosti s oddělením ženijního vojska grafikon přepravy, do něhož zahrne *rámcové* údaje pro přepravu svazků prvního sledu a podrobně pak otázky, souvisící s přepravou druhých sledů, záloh, týlových útvarů a zařízení jak po divizních přepravištích, tak po armádních přepravách.

Opatření a úkoly k zabezpečení násilného přechodu vodních překážek z chodu, které vyplývají z plánu operace rozpracují jednotlivá oddělení štábu armády do plánů použití druhů vojsk a do plánů jednotlivých opatření bojového zabezpečení. Pokud se zpracovává samostatný plán násilného přechodu, je třeba do něho uvést zásadní otázky použití druhů vojsk a opatření bojového zabezpečení, aby bylo dosaženo plné koordinovanosti jednot-

livých opatření plánem předvídaných.

Svazkům je nutné určit způsob využití raketových jaderných úderů k násilnému přechodu vodního toku z chodu, hlavní úseky násilného přechodu, stálé přepravy, jichž je třeba se zmocnit předem (speciálními) odřady a vzdušnými výsadky, pořadí přepravy vojsk, způsob využití přepravních prostředků a způsob manévru s nimi v průběhu operace, hlavní otázky součinnosti a úkoly pro organizaci bojového zabezpečení násilného přechodu z chodu s důrazem na průzkum, OPZHN, PVO, maskování a organizaci pořádkové služby.

Podle výsledků bojové činnosti a vývoje situace velitel armády a jeho štáb postupně své rozhodnutí a plány upřesňují a doplňují konkrétními časovými údaji.

Postup při organizaci a plánování násilného přechodu vodních překážek z chodu na stupni svazku je obdobný s tím rozdílem, že štáb svazku podrobněji zplánuje násilný přechod nejbližší vodní překážky, zatím co způsob překonání dalších vodních překážek plánuje pouze rámcově a plánovaná opatření postupně upřesňuje na základě vývoje situace.

Z praxe některých velitelů a štábů útvarů a svazků je třeba vymýtit názor, že plánování násilného přechodu z chodu, především pak zpracování grafikonu přepravy hlavních sil divize (útvaru) je věcí ženijního náčelníka. Je nutné mít na paměti, že za zpracování grafikonu přepravy, který je vševojskovým dokumentem, plně odpovídá náčelník operačního oddělení divize (náčelník štábu pluku) a zpracovává jej operační oddělení (skupina) v součinnosti se ženijním náčelníkem. Hlavním úkolem ženijního náčelníka je zabezpečit plánovaná opatření po stránce použití ženijních sil a prostředků.

Závěr

Charakteristické rysy soudobé armádní útočné operace, především pak vysoká dynamika boje, manévrovost, vysoké tempo, nutnost vedení bojové činnosti ve dne i v noci a mohutná ničivá síla všech palných prostředků armády, nutnost rychlého usměrnění hlavních sil armády na ty směry, kde lze v krátkých časových lhůtách dosáhnout výsledků operačního významu, podtrhují význam násilného přechodu vodních překážek z chodu při plném využití vlastností soudobé bojové techniky.

Cílem tohoto článku není pochopitelně rozebrat a vyřešit celou širokou problematiku přípravy, organizace a vedení násilného přechodu vodních překážek z chodu, ale poukázat i po vševojskové stránce na některé, podle mého názoru, zásadní otázky této problematiky, která vzhledem ke své důležitosti bude potřebovat hlubokého rozboru, především však širokou výměnu zkušeností z praxe velitelů štábů a vojsk.

Překonávání vodních překážek v soudobé operaci

Generálmajor CSc Ladislav Jilma

Násilný přechod vodního toku je jedním z nejsložitějších prvků útočné operace. Každý vodní tok je nutné pokládat za překážku, kterou nepřítel využije k zastavení nebo alespoň ke zpomalení postupu našich vojsk. Její hodnota pak bude záviset na přirozených vlastnostech vodního toku a jeho přizpůsobení k obraně.

Prostudoval jsem podle sovětských a zahraničních pramenů namátkově 28 případů bojů o řeky ve druhé světové válce a po ní.

Zjistil jsem, že v devatenácti případech, tj. 68 % byl přechod řeky úspěšný, v devíti případech, tj. 32 % se nezdařil, přičemž u většiny případů úspěšné obrany řeky nešlo o největší toky, nýbrž o řeky široké do 25 m. Již tento hrubý rozbor dokazuje, že rozhodující význam neměly technické vlastnosti přepravních prostředků, nýbrž operačně taktická rozhodnutí, morálně politické hodnoty vojsk a řada jiných skutečností.

Studiem příkladů úspěšného přechodu řek zjistíme, že u 17 % případů se obránci nepodařilo zničit mosty, které pak útočník využil pro přechod. U poloviny případů byl obránce nepoměrně slabší v živé síle i bojové technice, v 17 % případů se dopustil závažných taktických chyb, jako například opominul vhodně využít protizteče nebo zařízení protitankových překážek a zátarasů na vlastním břehu a ztížit nepříteli útočný boj s tanky a jen u 6 % případů se zdařil přechod řeky za použití dýmu, klamných opatření a klamné bojové činnosti při rovnosti sil útočníka a obránce.

U 78 % úspěšných přechodů řek projevilo se včasné a dovedné nasazení tanků a protitankových zbraní na získaném předmostí jako rozhodující.

Je zajímavý poznatek, že zatím co se Sovětské armádě dařil přechod vodního toku z chodu, západní armády byly ve většině případů přinuceny k přechodu řeky s plánovitou přípravou. Je jisté, že dovedné použití ZHN vytvoří oboustranně zcela jinou situaci při přechodu i obraně vodních toků, než tomu bylo v minulosti. Vlastními atomovými údery máme možnost si vytvořit podstatně lepší podmínky pro přechod vodního toku, nesmíme však zapomenout, že neprovedeme-li včas účinná opatření, může i nepřítel svými atomovými údery nám přechod velmi ztížit.

Po druhé světové válce jsou dále rozvíjeny a zaváděny do vojsk zejména ty bojové, dopravní a přepravní prostředky, které usnadňují přechod vodního toku z chodu.

Doposud nejsou pozemní vojska vybavena v dostatečné míře přepravními prostředky. Teodor Fuchs v západoněmeckém časopise Wehrkunde doslova říká: „Zatím pouze Sovětský svaz a do jisté míry i Američané mají dosti prostředků pro vedení boje (operace) s přechodem vodních toků.“ Toto přiznání kapita-

listického vojenského teoretika je příznačné a ukazuje jasně převahu socialistického tábora i v oboru vojenském.

Přesto však pro pozemní vojska, vybavená přepravními prostředky, je vodní tok stále vážnou překážkou.

I při kombinovaném útoku výsadek a pozemních vojsk, vybavených rychlými přepravními prostředky, může obránce, je-li dostatečně silný a jeho obrana dostatečně hluboká, klást na řece úspěšný odpor. Řeky ovlivňují boj stejně jako každý jiný zátaras a překážka, jsou-li energicky bráněny. Západní vojenští odborníci požadují již dnes pro útok přes řeku 200% zálohu v přepravních prostředcích a 100% v živé síle. Nutí k tomu dalekonosné raketové zbraně s možným použitím atomových hlavic. Každá řeka umožňuje obránci získat čas. Právě čas bude rozhodující pro správné a včasné použití zbraní hromadného ničení a pro jiná nutná taktická protipatření obránce, pro která bude zapotřebí soustředění sil, jako např. pro protizteče a protiúder.

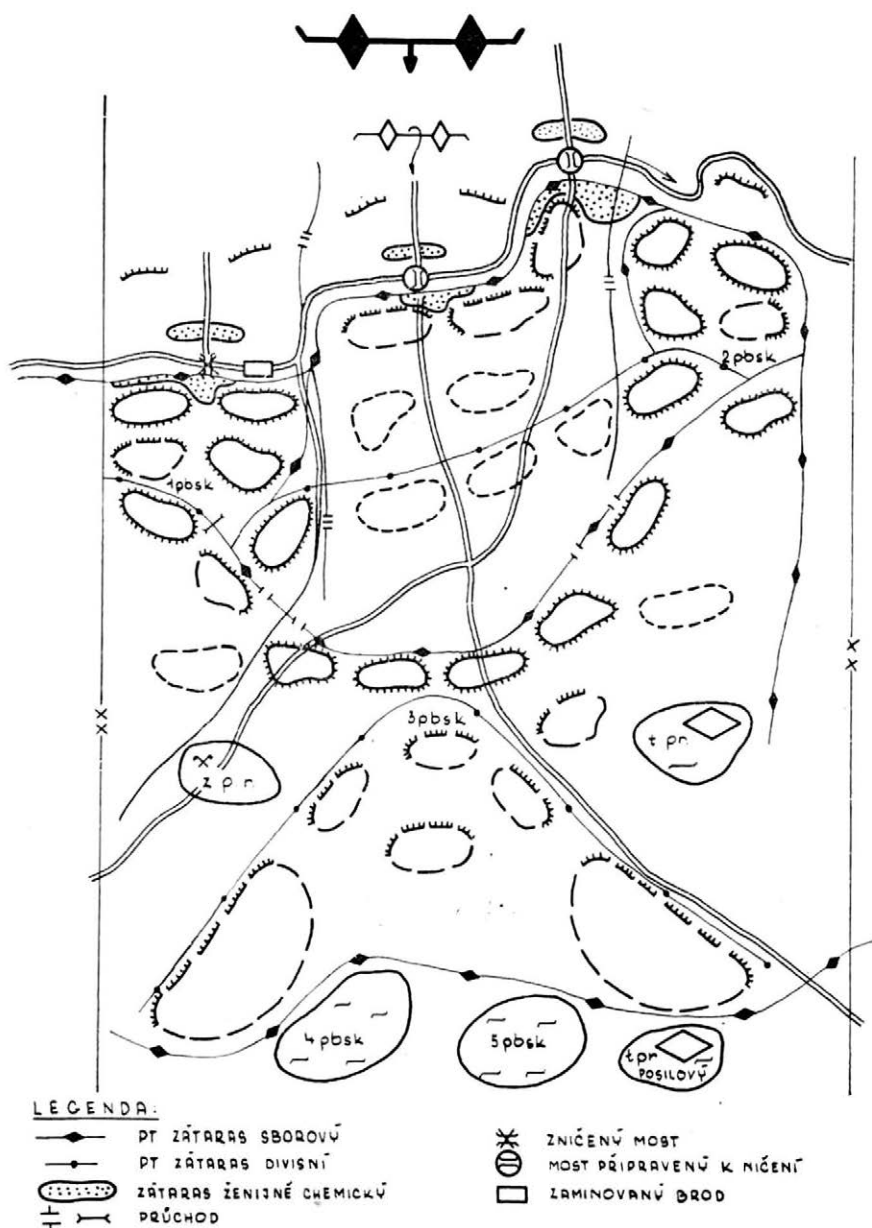
Je nutné uvažovat i tu skutečnost, že hodnota řeky jako překážka se může mnohonásobit zničením nebo vypuštěním vodních přehrad a různých vodních zařízení, jimiž je západoevropské válečné charakteristické. Vypuštěním přehrady vzniká nebezpečí přívalové vlny, která může zničit mostová, přívozová i brodová přepraviště a v důsledku zaplavení inundačního území může dojít k širokému rozbahnění a neprůchodnosti terénu. Proto již v průběhu příprav k útočné operaci je nutné posoudit všechny objekty, které jsou v pásmu útočné činnosti vojsk a organizovat taková opatření, která by zabezpečila snížení vlivu těchto objektů na průběh útočné operace na míru co nejmenší.

Pro úspěšný násilný přechod z chodu bude vždy nevýhodné, bude-li mít nepřítel obsazené vodní dílo. Proto bude nutné vynaložit všechno úsilí, aby mu využití tohoto díla bylo znemožněno do příchodu vlastních vojsk k řece. Půjde zde hlavně o to, buď rozrušit přehradní těleso, a to ještě v době přípravné, kdy povětrnostní podmínky umožní vysušení zaplaveného území anebo nebude-li k tomu dostatek času a popřípadě i prostředků, zmocnit se vlastního objektu taktickým, popřípadě i operačním výsadek.

Je nutné mít na zřeteli, že nepřítel se bude snažit za použití zbraní hromadného ničení zmařit přechod našich vojsk přes řeku. To samozřejmě ovlivní a ztíží činnost vojsk při násilném přechodu. Tak například při vzdušném výbuchu atomového náboje nad řekou může vedle běžných účinků na živou sílu a materiál, rozrušení a zatarasení terénu, dojít k vylití vody z koryta řeky, zatopení a rozbahnění břehů, vytvoření radioaktivního deště v okruhu 2–3 km a na návětrné straně od epicentra výbuchu i více. Při vzdušných a podvodních výbuchích atomových nábojů se vytvářejí na dně řeky jámy a nastává pohyb zeminy, který může mít za následek široké rozlití vody a zatopení břehů. Současně s tím je vymrštěno do vzduchu ohromné množství vody a zeminy, nasycené radioaktivními částicemi. Tato zamořená masa po krátké době dopadá na zem a podle síly větru může zamořit veliký prostor.

Při výbuchu atomového náboje malé ráže mohou být zničeny nebo vážně poškozeny mosty, přepravní prostředky a přístavní můstky až do vzdálenosti 1,5 km od epicentra výbuchu.

Při plánování a organizování násilného přechodu vodního toku je nutné s následky napadení ZHN počítat a závčas zplánovat a připravit všechna potřebná opatření k jejich odstranění.

Obr. 1. Možný způsob ženijní úpravy mobilní obrany pěší divize USA na řece

Studiem mapy střední a západní Evropy zjistíme, že terén je zde poměrně členitý a pokrytý, což do značné míry omezuje součinnost všech druhů vojsk. Není proto souvislý přechod vševojskové armády možný na kterémkoli místě útočného pásma armády, ale jen na některých jeho úsecích, resp. směrech.

Pro přechod na jednom směru není ani dostatek komunikací, přestože hustota komunikační sítě, na středoevropském a západoevropském válčišti se pohybuje okol 20 a více kilometrů cest na 100 km². Tak například na směru PLZEŇ, NORIMBERK, KARLSRUHE, najdeme na území západního Německa až k řece RHEIN v pásmu širokém 100 km průměrně šest průběžných komunikací poměrně velmi dobré únosnosti a kvality.

Z uvedeného je zřejmé, že konfigurace terénu, vlastností vodních toků a poměrně malý počet podélných komunikací umožňuje obránci včas určit vhodná pravděpodobná místa pro přechod vodního toku a tím podstatně snížit využití momentu překvapení útočícími vojsky.

Řády a předpisy americké armády v ustanoveních o obraně na řece připouštějí podle hodnoty řeky jako překážky širší pásma činnosti pro svazky a útvary bránníci řeku. Tak pro armádní sbor je uváděna šířka 52—62 km, pro divizi 24—34 km a pro bojové uskupení 8—12 km. V podstatě tedy pásma a úseky o ¼ a ½ širší, než normální.

Právě při obraně řeky vidí američtí vojenští teoretikové velké výhody v použití mobilní obrany, protože složitost boje na řece vede útočníka k určitému kanalizování vojsk na místa přepravy a tím umožňuje obránci daleko účinnější zasažení přepravených sil hromadnými atomovými údery a jejich zničení silnými protiztečemi a protiúderem (viz obr. 1).

Přitom obránce může dosáhnout atomovými údery na zřízená přepraviště útočníka podstatného snížení jeho schopnosti manévru a znesnadnit nahrazení sil, vyřazených údery.

Atomové údery v tom případě vede na přicházející hlavní síly, na přepravené jednotky a současně na hlavní přepravy. Zvláště účinné údery na přepravy považují američtí vojenští teoretikové zejména na širokých vodních tocích použití hlubinných výbuchů, provedených atomovými pumami nebo atomovými náloži, odpálenými na dálku nebo pomocí časovaných rozněcovačů. Jimi je možné nejen zničit přepravy, ale i rozlitou vodou podstatně a důkladně radioaktivně zamořit přilehlé břehy.

K tomu, aby bylo možno čelit uvedeným záměrům nepřítele, který se brání na řece, je třeba násilný přechod uskutečňovat na široké frontě využitím vzdušných výsadek.

Rozbor nových bojových prostředků, terénu a zásad obranného boje (operace) na vodním toku pravděpodobným nepřítelem ukazuje, že k tomu, aby činnost vojsk a použití soudobých přepravních prostředků bylo co nejekonomičtější, je třeba:

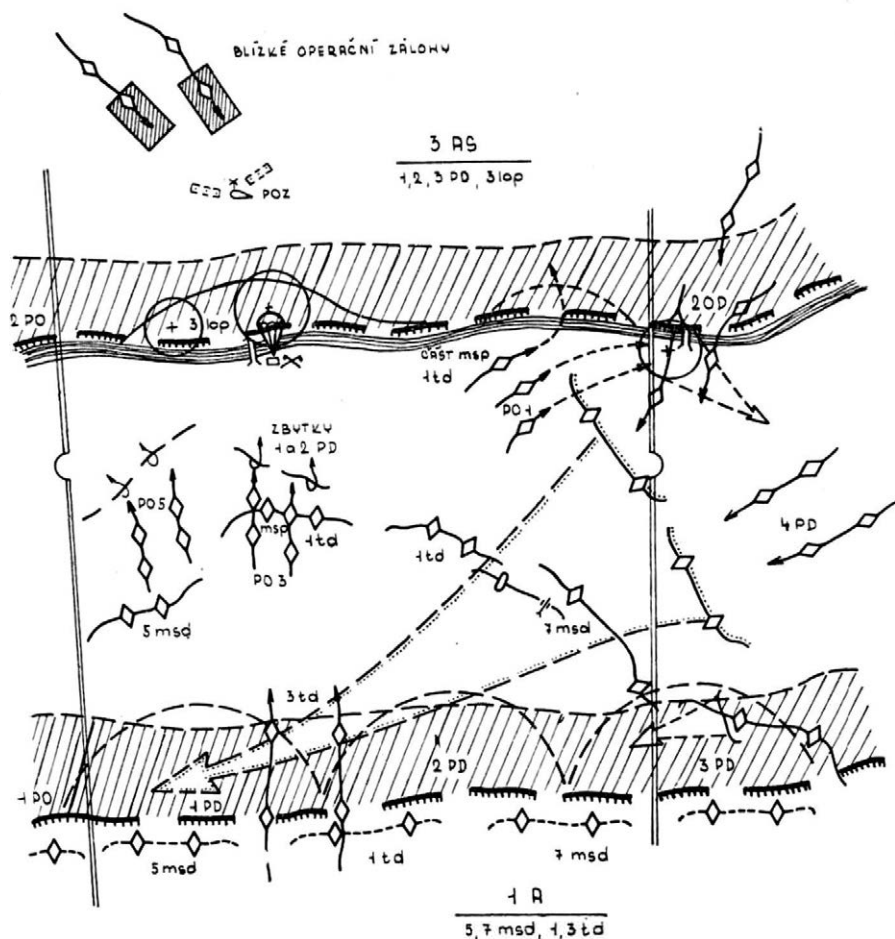
1. Utajit zámysl operace, to je především znemožnit obránci zjistit úderné uskupení a směr rozhodující činnosti našich vojsk, úseky a místa přechodu; přechod vodního toku zahajovat s maximálním využitím překvapení.

2. Vyloučit možnost soustředěného použití nepřátelských zbraní hromadného ničení, zejména atomových, raketového dělostřelectva a letectva na nahromaděná vojska a bojové prostředky jak před zahájením přepravy, tak i v jejím průběhu. Z toho důvodu nepřipustit soustřeďování, zpomalení pohybu nebo do-

konce zastavení vojsk na přístupech k přepravištím, rychle se přepravit na druhý břeh a vklínit do nepřátelské bojové sestavy, což je pro ně nejlepší ochranou před atomovými údery nepřítele.

3. Využít překvapivého a mocného úderu vlastních zbraní hromadného ničení na nepřátelskou obranu k rychlému překonání vodní překážky, narušit nepříteli systém velení a spojení a zbavit jej možnosti klást organizovaný, centrálně řízený odpor.

4. Vytvořit podmínky pro včasné, pružné a účelné zasazování druhých sledů

Obr. 2. Možnosti vzniku násilného přechodu vodního toku v útočné operaci armády v taktické hloubce obrany nepřítele

a záloh podle konkrétní situace, zabezpečující udržení iniciativy na protilehlém břehu.

5. Znemožnit nepříteli soustředěné použití zbraní hromadného ničení, druhých sledů a záloh všech druhů proti útočícím vojskům na nepřátelském břehu.

V operační hloubce obrany nepřitele budou při vedení soudobé útočné operace s vysokými tempy a rychle se měnícími situacemi časté i případy, kdy dojde na řece k střetnutí vlastních vojsk s přicházejícími zálohami nepřitele. V tomto případě bude rozhodující pro úspěch útoku s násilným přechodem řeky z chodu předejít nepříteli, zabezpečit protilehlý břeh, rozšiřovat předmostí a udržet je do příchodu hlavních sil svazků prvního sledu armády, popřípadě srazit jednotky nepřitele na přilehlém břehu nebo je blokovat a provést násilný přechod na jiných směrech, na kterých nepřítel dosud neuspěl organizovat obranu.

Obr. 2. znázorňuje možný průběh útočné operace armády, která má v taktické hloubce nepřátelské obrany překročit vodní tok, bráněný sborovými zálohami nepřitele. V uvažovaném případě rozhodující úlohu při plnění úkolu přechodu vodního toku z chodu sehraje taktický výsadek a rozhodná činnost před-sunutých odřadů.

V dané situaci budou řešit otázku průzkumu vodního toku a otázku včasného zjištění postupujícího nepřitele (protiúderného uskupení zprava a operačních záloh, směřujících k druhému pásmu obrany) průzkumné síly a prostředky hlavně velitele armády.

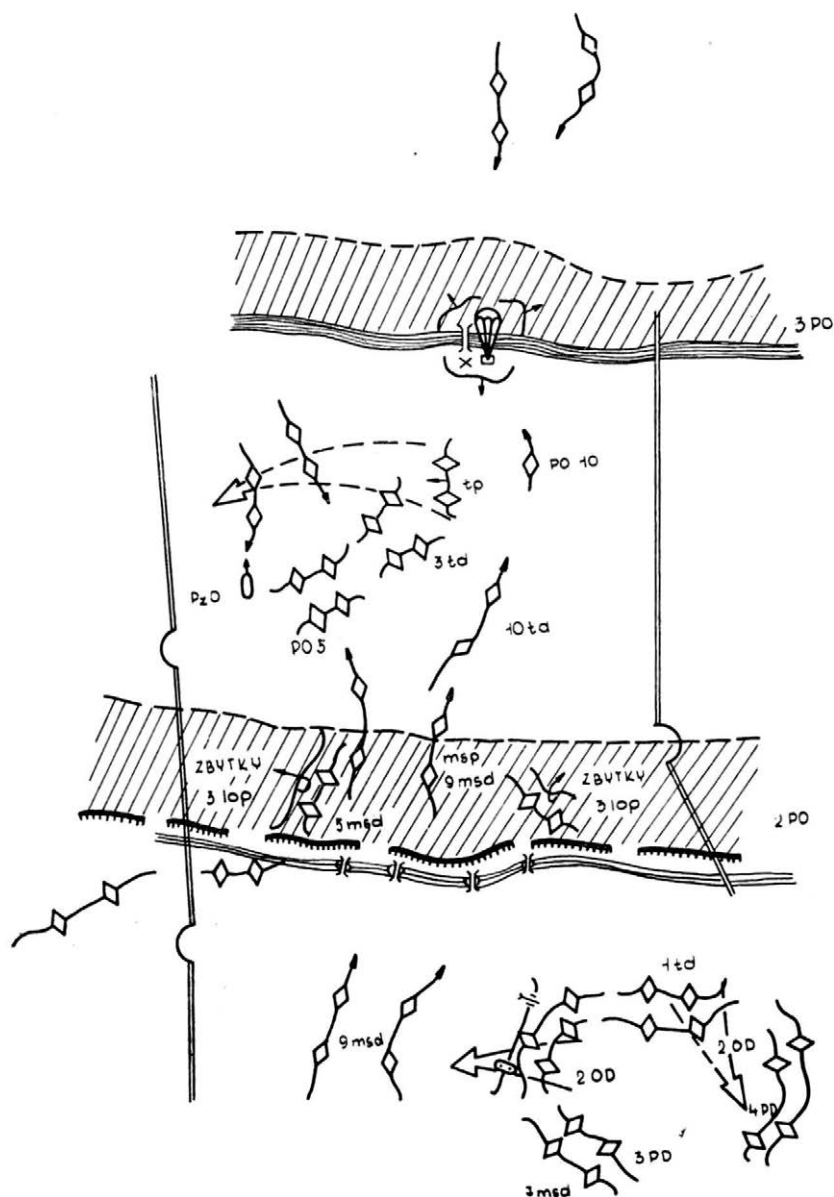
Obdobnou situaci vidíme na obr. 3, kdy k přechodu vodního toku dochází v operační hloubce nepřátelské obrany. V obou případech vidíme rychlé změny bojové situace, předsunuté odřady mění směr svého postupu, velitelé divizí vytvářejí nové PO nebo velitel armády zasazuje nové svazky. Tyto změny proti původnímu plánu operace vyžadují pohotovost, iniciativu a umění manévrovat přepravními prostředky od ženijních náčelníků armády i svazků. Současně proniká nový PO (z hlavních sil 10 td) k třetímu pásmu obrany nepřitele, aby se spojil s padákovým výsadkem, který obsadil a drží jeho důležitý úsek (např. most přes vedkou vodní překážku nebo vhodný prostor pro přechod dalšího vodního toku.)

Na tomto příkladě je zároveň ukázán případ přechodu dvou za sebou paralelně jdoucích vodních toků.

Z hlediska ženijního vojska bude nutné plánovat, organizovat a provést manévr přepravními prostředky na stupni divize i armáda. Půjde prakticky o včasné vysunutí těchto prostředků, aby byly včas k dispozici pro zabezpečení přechodu řek. Důležitý je dohovor s orgány silničního vojska náčelníka týlu armády v otázce zajištění přechodu přes vodní toky pro pohyb druhých sledů, záloh a týlu armády.

POUŽITÍ ZBRANÍ HROMADNÉHO NIČENÍ V BOJI O PŘECHOD VODNÍ PŘEKÁŽKY

Atomové údery se vedou jen na přesně zjištěné cíle. Z velkého množství cílů, které se v prostoru vodního toku objevují, použijeme atomových výbušných zbraní jen na velmi omezený počet vybraných cílů. K výběru těchto cílů možno dospět jen postupnou analýzou, tj. od ujasnění celých uskupení (nebo skupin) cílů, které mohou působit do prostoru přeprav a které je nutné atomovými náboji ničit až k posouzení a vyhodnocení každého jednotlivého cíle, ohrožujícího pře-

Obr. 3. Možnosti vzniku násilného přechodu vodního toku v útočně operaci armády v operační hloubce nepřátelské obrany

pravu. Je nutné tedy postupovat od celkového hrubého výběru cílů k jejich podrobnému vyhodnocování.

Každé uskupení nepřítele nebrání stejným způsobem přechod vodního toku, a proto je nutné vyhodnotit a určit ty prostředky a ta uskupení nepřítele, která mohou nejvíce ohrozit přepravu. Budou to především zbraně hromadného ničení a větší zálohy, zvláště obrněné svazky a tankové jednotky nepřítele, které mají nejvýhodnější podmínky zásahu proti přepravám a přepraveným svazkům na protilehlém břehu.

Počet a velikost atomové munice ovlivní volbu vhodných cílů pro atomový úder. Čím méně bude atomové munice pro zabezpečení přechodu, tím náročnější musí být volba cílů. Ani při větším množství atomové munice nelze se však obejít bez předchozího důkladného hodnocení cílů. Zásada ekonomického použití atomové munice musí být dodržována vždy bez ohledu na počet přidělených prostředků.

Atomové úder je nutné plánovat v souladu s použitím bojových chemických látek a dýmů, přičemž musíme uvážit nejen možnosti, ale i účelnost a vhodnost použití těchto i jiných prostředků.

Volba jednotlivých cílů atomových úderů na nepřátelskou obranu vodního toku je především ovlivněna požadavkem způsobit nepříteli co největší ztráty. Kromě tohoto požadavku je nutné dále přihlížet k takticko-operačním požadavkům (zabezpečení přechodu vodního toku z chodu, zdržení nepřátelských záloh při přípravě protiúderu nebo protizteče apod.), k terénu, jeho pokrytosti, členitosti a k objektům na řece, kterých se chceme zmocnit.

Podle západních pramenů může být obrana na řece tvořena rotními rajóny obrany, budovanými jako systém ohnisek odporu čet, rozmístěných buď vedle sebe nebo ve dvou liniích za sebou. Vyřazení rajónu obrany vyžaduje dosáhnout přetlaku v čele tlakové vlny asi 0,5–0,75 kg/cm², při kterém lze předpokládat ztráty obránce na živé síle v hodnotě asi 40–45 %.

Úspěch překonávání vodních toků závisí v největší míře na tom, do jakého stupně se nám podaří ochromit obranu nepřítele a zadržet nebo zničit zálohy, které se přibližují k řece.

Při překonávání řek s brody, kde je možné přecházet vodní překážku v kterémkoli místě, budou nepřátelskou obranu na protilehlém břehu zpravidla ničit prostředky hlavního a reaktivního dělostřelectva a tanky, které zabezpečují překonávání vodní překážky přímou střelbou. Zbraní hromadného ničení lze s úspěchem použít proti přibližujícím se zálohám nepřítele.

K usnadnění činnosti taktického výsadku nebo předsunutého odřadu v boji o ovládnutí prostoru přepraviště je možné kromě atomových zbraní použít i otravné látky. Tento způsob bude zvláště výhodný, půjde-li o dosažení stávajících přepravišť nepřítele, která by při atomovém výbuchu byla vážně poškozena nebo dokonce zničena. Při tomto způsobu je důležitý požadavek okamžitého účinku na živou sílu nepřítele a rychlé „vyčištění atmosféry“, aby vlastní jednotky při příchodu do prostoru nebyly ohroženy. Tomuto požadavku nejlépe vyhovují prchavé otravné látky. Přitom je nutné brát v úvahu prvky, které podstatně ovlivňují použití otravných látek (počasí, roční doba, terén, druh prostředků dopravy otravných látek na místo apod.).

Mlha, která bývá častým zjevem v prostoru vodního toku nepřekáží použití otravných látek.

Denní doba neomezuje použití otravných látek a roční doba jen v malém rozsahu, což je pro boj o vodní tok velmi důležité.

Říční proudy strhují otravné látky a velké vodní plochy je pohlcují.

Hlavními formami použití přechavných látek při násilném přechodu vodních toků z chodu bude jejich použití letectvem a raketami. Požadavek je, překvapivým přepadem chemickými pumami nebo raketami dosáhnout okamžité smrtící koncentrace dřívě, než napadená živá síla použije ochranných prostředků a zničit nepřítele v prostoru vodního toku na určeném směru přechodu do příchodu PO nebo vysazení taktického výsadku.

VOĽBA MÍSTA PŘEPRAVY S OHLEDEM NA OPZHN

Přechod vojsk přes vodní tok může být proveden v nejrůznějším terénu, jehož zvláštnosti musí vždy velitel uvážit dříve, než vydá své rozhodnutí.

Terénní tvary, les a různé místní předměty v prostoru přeprav mohou se za určitých podmínek stát pro přepravovaná vojska krytem před ničivým účinkem zbraní hromadného ničení.

Aby mohlo být využito ochranných vlastností terénu k zabezpečení přechodu vodního toku, je třeba je především znát. Velitel zkoumá terén z hlediska členitosti a pokrytosti (řeka protéká údolím, lesy apod.) a určuje ty zvláštnosti terénu, kterých může být využito k ochraně vojsk na cestě k přepravištím, při přepravě a na protilehlém břehu před účinky atomového napadení nepřítelem.

Je známo, že cílem nepřátelského napadení za přechodu vodního toku budou nejčastěji přepraviště, vyčkávací prostory, prostory rozmístění záloh přepravních prostředků, místa velení a jiné důležité cíle. Veliteli, který studuje terén z hlediska jeho ochranných vlastností, bude jistě těžké určit, ve kterém místě dojde k výbuchu atomové nálože. Je však nutné určit třeba jen orientačně prostor atomového výbuchu, víme-li, které cíle za přechodu vodního toku přicházejí v úvahu pro atomové napadení. Jenom ve vztahu k tomuto prostoru je možné terén hodnotit.

Cílem atomového napadení mohou být kromě vojsk i důležité terénní tvary a stavby: zařízení přístupy k řece, koryto řeky, křižovatky, přehradní tělesa, mosty apod. Tým svah, podle toho, na které straně hřebenu dojde k výbuchu atomové nálože, může buď sloužit jako ochrana nebo naopak na něj působí zvětšené účinky výbuchu. Švýcarské prameny uvádějí, že při sklonu odvráceného svahu 10—15° se tlak sníží o 15—20 %, zatímco přivrácený svah o téměř sklonu zvýší tlak o 25—40 %. Tyto údaje potvrzují i výpočty podle předpisu Pěch-VIII-3.

Při výběru míst přepravy a příjezdových cest je nutné se vyvarovat zařízení rovného koryta a přímých úžlabin, strží, úvozových cest apod., které jsou ve směru šíření tlakové vlny, neboť takové terénní tvary své ochranné vlastnosti ztrácejí anebo přesněji řečeno, účinky tlakové vlny ještě zvyšují, neboť v nich dochází ke koncentraci tlaku a usměrňování tlakové vlny. V nich se pak tlaková vlna šíří mnohem lépe než na rovině a ztráty na lidech, přepravních prostředcích, technice a materiálu se zvýší. Avšak tytéž terénní tvary, jsou-li svou podélnou osou kolmo ke směru šíření tlakové vlny, poskytují ochranu a snižují ničivý účinek tlakové vlny.

Při hodnocení terénních tvarů a umělých staveb musíme rovněž předpokládat možné epicentrum atomového výbuchu, poněvadž při správném jejich ocenění můžeme zvýšit ochranu vojsk v prostoru přeprav a naopak, nevyužijeme-li jich

se znalostí věci, můžeme vojskům způsobit zbytečné ztráty. Terén může obdobně poskytovat ochranu i před světelným zářením a pronikavou radiací, šířící se přímočaře a tudíž vysoké, strmé svahy mohou vojska na přepravách zastínit.

Ničivý účinek atomového výbuchu však nezeslabuje jenom členitost terénu v prostoru přeprav. Určité ochranné vlastnosti před přímým působením ničivých faktorů má také pokrytost terénu. Lesy mohou rovněž chránit vojska a přepravní prostředky v něm umístěné.

Není dosud zcela jednoznačné, zda před účinky atomové nálože, zejména tlakové vlny, lépe chrání les vzrostlý s mohutnými kmeny či les nízký. Podle amerických pramenů lesíky, hájky, zejména s březovým nebo jiným snadno ohebným porostem, avšak dostatečně husté a doplněné houževnatým křovím, skýtají lepší ochranu před účinky tlakové vlny než les vzrostlý až již listnatý (buk, dub) nebo jehličnatý. Je třeba totiž mít na mysli i druhotné účinky atomového výbuchu. V menším porostu nedochází k takovým závalům a ničení padajícími stromy, jako u porostu vysokého, méně pružného. To je při výběru míst přechodu v zalesněném terénu podstatné. Ohebné koruny a kmeny jsou při krátkodobém působení tlakové vlny lépe obtékány a jsou ničeny větším tlakem než vzrostlé borovice a smrky, u nichž dochází k silnému zničení už při přetlaku $0,15 \text{ kg/cm}^2$ (při tomto přetlaku živá síla a bojová technika zůstávají nezníčený). Kromě závalů je druhotným jevem ničivého účinku atomového výbuchu i vznik požárů. Vyčkávací prostory nebo zálohy přepravních prostředků, umístěné v takovém lese, mohou zůstat nepoškozeny přímými účinky ničivých činitelů, avšak vyprostit je v krátké době z lesních závalů, snad i hořících, je složitý úkol.

Jaderné výbuchy na řece lze uskutečňovat i zřizováním jaderných náloží pod vodou. Přitom mohou být provedeny výbuchy předem, tj. před zahájením násilného přechodu řeky útočícími vojsky nebo v jeho průběhu.

Provede-li bránci se nepřítel přehrazení koryta řeky jadernými výbuchy za postupu našich vojsk k vodnímu toku, musí štáb armády a náčelník ženijního vojska armády organizovat všechna opatření k tomu, aby zjistili charakter změn vodního toku a tvářnost terénu v pásmu plánovaného přechodu.

Přibližují-li se vojska k řece, jejíž koryto je přehrazeno mohutnou přehradou a pásmo radioaktivního zamoření je nevelké a ve směru kolmo k řece, může být násilný přechod vodního toku uskutečněn nad přehradou i pod ní. Za těchto podmínek je však nejučelnější přecházet vodní tok nad přehradou, aby bylo zabráněno ztrátám, které může nepřítel způsobit tím, že přehradu rozruší. Místa násilného přechodu je třeba volit tak daleko od přehrad, aby v době přepravy nedošlo k zapalování břehů na úseku násilného přechodu.

Jsou-li vojska oddělena od sebe pásmem radioaktivního zamoření, pak útvary a svazky, působící po proudu od zamořeného pásma, musí být vyvedeny nad přehradu. Přitom se tyto jednotky vyvádějí do druhého sledu a obcházejí uvedeně pásmo nebo je překonávají v nejužších místech, popřípadě na úsecích s nevyšší úrovní radioaktivního zamoření a jsou pak přepravovány přes vodní překážku na novém směru.

Rozhodne-li velitel překročit řeku pod přehradou, je nutné uvážit značné těžkosti, s nimiž se setkávají vojska v případě rozrušení dříve vytvořené přehrady nepřitelem. Voda, nahromaděná nad přehradou, zatopí velmi rychle záplavové území a údolí řeky. Útočící vojska mohou utrpět značné ztráty a přeprava vojsk může být na určitou dobu zastavena.

K rychlé reorganizaci přeprav na nové směry v případě, že nepřítel provede jaderné výbuchy na řece, musíme mít silné zálohy ženijních prostředků. Rovněž je nutné počítat se zvláštním opatřením k odstraňování následků jaderných výbuchů na úsecích násilného přechodu.

Zvláštního významu nabývá za těchto podmínek použití vrtulníků pro vzdušnou přepravu vojsk a nákladů. Proto, je-li předvídáno překročení vodního toku, je nutné plánovat možnou potřebu a způsob využití vrtulníků k tomuto účelu.

Radioční průzkum musí spolu s obvyklými úkoly rychle určit stupeň zamoření vody a vést neustálou kontrolu jeho stavu.

Jaderné výbuchy pod vodou i nad ní budou zřejmě při obraně velkých vodních toků nepřítelem v rozsáhlé míře používány.

Při organizaci přechodu vodního toku musí velitel počítat se zamořením terénu a vody radioaktivními látkami, jakož i se značnou změnou toku řeky, který je s to vytvořit další značné nesnáze pro činnost útočících vojsk.

Pro nejúspěšnější překonání vodní překážky je třeba organizovat nepřetržitý průzkum míst, vhodných pro umístění jaderných náloží, mařit jejich včasné umístění, a při výbuchu pomocí průzkumu všech druhů rychle určit prostory a stupeň radioaktivního zamoření, jakož i charakter samých překážek.

Přístup k řece a její překonání je třeba uskutečňovat ve vysokém tempu, na široké frontě a na samostatných směrech.

Závěr

Větší vodní toky i při technickém zdokonalování přepravních i dopravních prostředků (obojízivníky) zůstanou v soudobých operacích i nadále vážnou překážkou v postupu útočících vojsk.

Násilný přechod vodních překážek, ležících na cestě k dosažení cíle operace, je nutné považovat za součást úkolů, řešených útočícími vojsky armád. Úspěšný násilný přechod vodních překážek z chodu dovoluje udržet vysoké tempo útoku vojsk.

Jaderné raketové údery budou při násilném přechodu vodních překážek v operační hloubce nepřátelské obrany uskutečňovány v souladu s činností vojsk při příchodu k vodní překážce a vlastní přepravě, při přechodu útočících vojsk k rozhodnému rozdrčení odcházejícího uskupení a z hloubky přicházejících nepřátelských záloh, aby nemohly organizovat obranu na řece.

Úspěch útočné operace, v jejímž průběhu bude třeba překonat řadu překážek, záleží nejen na vlastním násilném přechodu, ale i na organizaci rychlého příchodu vojsk k vodním překážkám na směru a na rychlosti pokračování útoku na protilehlém břehu.

Vybavení armád soudobou bojovou technikou a přepravními prostředky umožňuje, aby útočící vojska překročila řeku, aniž by k přechodu muselo být soustředováno na malém prostoru před překážkou takové množství vojsk a bojové techniky, jak tomu bylo za druhé světové války. Naopak skutečnost, že také obránce má v rukou stejné účinné bojové prostředky jako útočník, varuje před soustředěním, žádá maximální možné rozptýlení vojsk a organizování přechodu vodního toku na široké frontě, bez zastávky a bez změny útočné sestavy.

Bojové použití protitankových řízených střel

Podplukovník Bohuslav Havlíček

Masové použití moderních tanků především v prvních sledcích si vynucuje zavádět takové protitankové zbraně, které mají velkou pravděpodobnost zásahu, vynikají pohyblivostí na bojišti a probíjejí silně pancéřované cíle. Těmto požadavkům vyhovují protitankové řízené střely.

Protitankové řízené střely jsou určeny především k ničení tanků, obrněných transportérů a jiných pohyblivých silně pancéřovaných cílů nepřítele, dále k ničení silně odolných obranných zařízení nepřítele jako pevnůstek stálého opevnění, palebných úkrytů apod. V některých výjimečných případech můžeme protitankových řízených střel použít též k ničení nekryté živé síly nepřítele.

Všeobecně organizační struktura jednotek protitankových řízených střel může být obdobná jako protitankového dělostřelectva, to znamená, že protitankové řízené střely mohou být organizačně začleněny ve vševojskových útvech a jednotkách jako samostatné oddíly, baterie nebo čety.

Palebné možnosti těchto jednotek jsou dány množstvím odpalovacích zařízení která jsou u nich, počtem střel potřebných ke zničení jednoho tanku a množstvím střel připravených k okamžitému dalšímu odpálení bez doplňujícího nabíjení odpalovacího zařízení. Dále jsou ovlivňovány minimální a maximální dálkou střelby, pohyblivostí odpalovacího zařízení na bojišti při změně palebného postavení, možnosti manévru palbou do šířky beze změny palebného postavení a rychlosti odpálení další střely. Palebná možnost bude

též závislá na vycvičenosti osádky a na viditelnosti při střelbě.

Odpalovací zařízení protitankových řízených střel může být umístěno buď na automobilu nebo na obrněném transportéru anebo může být i přenosného typu.

K boji se jednotky protitankových řízených střel rozvíjejí do bojové sestavy, která musí zabezpečit:

- spolehlivé a rychlé splnění stanoveného úkolu;

- nepřetržitou součinnost s tanky, pěchotou s ostatními prostředky především s prostředky určenými pro boj s tanky nepřítele;

- možnost rychlého manévru v průběhu boje;

- nejvýhodnější využití terénu z hlediska palebných možností a jeho ochranných vlastností, především pro skryté rozmístění a co největší snížení účinků jaderných zbraní a ostatních prostředků hromadného ničení, palby dělostřelectva a úderu letectva nepřítele.

Bojová sestava oddílu protitankových řízených střel se skládá z bojových sestav baterií a pozorovacích stanovišť oddílu.

Bojová sestava baterie (samostatné čety) protitankových řízených střel se skládá z palebných postavení, kde

jsou umístěna jednotlivá odpalovací zařízení a z pozorovacích stanovišť. V některých případech se zřizují i zvláštní řídicí stanoviště a u baterií vyzbrojených odpalovacími zařízeními, umístěnými na autech nebo na obrněných transportérech se zřizují ještě místa pro znovunabíjení odpalovacího zařízení.

Pozorovací stanoviště podle svého určení mohou být hlavní, pomocná a záložní. Pomocná stanoviště se rozmisťují buď jako předsunutá nebo boční. U jednotek protitankových řízených střel, které mají odpalovací zařízení na obrněných transportérech, bude zpravidla hlavní i předsunuté pozorovací stanoviště jako pohyblivé. K tomu se bude využívat speciálních automobilů nebo obrněných transportérů vybavených spojovacími a pozorovacími prostředky.

Nezávisle na druhu protitankových řízených střel a typu odpalovacího zařízení, vede se palba ze zvláštního řídicího stanoviště, které se umísťuje na vzdálenost do 100 m od odpalovacího zařízení. V daném případě může být zvláštní řídicí stanoviště současně využito jako pozorovací stanoviště.

Palebná postavení jednotek protitankových řízených střel mohou být hlavní, dočasná a záložní. Kromě toho u jednotek protitankových řízených střel s odpalovacími zařízeními na autech nebo na obrněných transportérech se mohou v některých případech připravovat v blízkosti jednotlivých palebných postavení vyčkávací postavení.

Vyčkávací postavení bude třeba budovat též u jednotek protitankových řízených střel, u kterých se střely na cíl navádějí pomocí rádia, jelikož u těchto střel se budují palebná postavení nekrytá.

Ve vyčkávacím postavení musí být odpalovací zařízení pečlivě skryto pro-

ti vzdušnému i pozemnímu pozorování nepřítele a podle možností musí zabezpečovat ochranu před účinky jaderných úderů nepřítele. Zůstává v něm až do obdržení signálu k zaujetí palebného postavení a ke střelbě.

Rozmístění odpalovacích zařízení v palebných postaveních baterií bude vždy záviset na konkrétní situaci. Obvykle bude baterie zaujímat bojovou sestavu po četách; četa může mít jednotlivá odpalovací zařízení rozvinutá v linii, úhlem vpřed nebo úhlem vzad. Při tom vzdálenosti mezi jednotlivými odpalovacími zařízeními mohou být do 500 m a mezi četami do 1 km. Do bojové sestavy v linii se bude četa rozmisťovat obvykle tehdy, bude-li plnit úkol v rámci baterie. Zaujímá-li četa bojovou sestavu samostatně, pak je výhodnější rozmístit jednotlivá odpalovací zařízení úhlem vpřed nebo úhlem vzad.

Velitel baterie (čety) protitankových řízených střel, řídí-li palbu v obrněném transportéru, zaujímá své stanoviště v prostoru palebného postavení nebo zaujímá vyvýšené místo nedaleko palebného postavení a pozoruje, jak cíle nepřítele, tak i účinky vlastních protitankových řízených střel. Při bojovém úkolu je povinen udržovat nepřetržité spojení s podřízenými jednotkami.

Vzhledem k poslání jednotek protitankových řízených střel je třeba vyvinout maximální úsilí k udržení jejich nepřetržité bojeschopnosti a zabezpečit v každém okamžiku potřebnou efektivnost jejich palby. K tomu je třeba:

1. Palebná postavení určovat, budovat a maskovat takovým způsobem, aby bylo zabezpečeno skryté rozmístění odpalovacích zařízení a znemožnění pozemní a podle možností i vzdušné pozorování nepřítele.

2. Každé palebné stanoviště musí

být vybíráno tak, aby zabezpečovalo při palbě využití maximální délky řízeného letu střely (to je od minimální do maximální délky účinné střelby).

3. U protitankových řízených střel, řízených rádiem je obtížná palba z úkrytu. Proto je třeba odpalovací zařízení rozmisťovat v palebných postaveních ve větší hloubce sestavy vlastních vojsk, nebo tyto jednotky využívat především v protitankových zálohách.

4. Palebná stanoviště jednotlivých odpalovacích zařízení v četě nebo palebná postavení čet (baterií) je třeba určovat též s ohledem na vzájemnou palebnou podporu mezi sousedními odpalovacími zařízeními (četami, bateriemi).

To tedy znamená, že palebná postavení sousedních baterií, čet, by neměla být umístěna jedno od druhého na větší vzdálenost než je maximální délka řízeného letu střely (účinného dostřelu). Tuto zásadu je třeba dodržovat i při rozmístění odpalovacích zařízení v četě, zaujímá-li tato palebné postavení v samostatném prostoru bojového rozmístění. Při dodržení této zásady budou tanky nepřítel, které pronikly do prostoru palebného stanoviště jednoho z odpalovacích zařízení, v prostoru efektivní palby druhého odpalovacího zařízení, nebo sousední jednotky, která je může účinně ničit palbou.

5. Vzhledem k uvedeným požadavkům v bodě 4 je třeba vybírat palebná postavení pro každé odpalovací zařízení tak, aby byla dodržena vzájemná přímá viditelnost mezi nimi.

6. Při rozmisťování jednotek protitankových řízených střel do palebných postavení se nesmí zapomínat na udržování těsné a vzájemné součinnosti s ostatními palebnými prostředky protitankové obrany i s doprovodným dělostřelectvem a tanky.

Každému odpalovacímu zařízení protitankových řízených střel se stanoví hlavní a vedlejší sektor střelby. V hlavním a vedlejším sektoru střelby se určují v terénu čáry minimální a maximální délky střelby a stanoví se rovněž orientační body pro určování cílů. Pro každé odpalovací zařízení protitankových řízených střel se zhotovuje náčrt plánované protitankové palby, na kterém se vyznačí i okopy pro střelbu z ručních protitankových granátometů nebo tarasnic a pancéřovek k přímé ochraně odpalovacích zařízení.

Před zaujetím bojové sestavy je povinností velitele jednotky protitankových řízených střel prohlédnout odpalovací zařízení a důkladně prověřit systém řízení a navedení střelby, technickou připravenost samohybné části odpalovacího zařízení a položení střel na jeho lístách.

Odpalovací zařízení zaujímají zpravidla palebná postavení nabitá a kromě toho vezou s sebou další zásobu střel.

Protitankové řízené střely přenosného typu mohou být uloženy na terénu v prostoru palebných postavení.

V průběhu boje se odpalovací zařízení nabíjejí v palebném postavení. Je-li palebné postavení protitankových řízených střel, umístěných na automobilech nebo obrněných transportérech, v dostřelu pěchotních zbraní nepřítel, pak se k novému nabití vyvádějí na speciálně k tomuto účelu určené místo. Toto místo se vybírá zpravidla ve skrytu za palebným postavením. Po nabití zaujímá odpalovací zařízení znovu palebné postavení.

K tomu, aby bylo plně zabezpečeno pozorování tanků nepřítel, pokud možno do maximální hloubky jeho sestavy, vyčleňují se na rozkaz velitele baterie (čety) na nebezpečných tankových směrech na výhodná místa pozorovatelé se signálními prostřed-

ky, kteří v noci mají současně za úkol osvětlovat útočící tanky. U jednotek protitankových řízených střel s odpalovacími zařízeními, umístěným na autech nebo obrněných transportérech, se mohou určovat pozorovatelé přímo z osádek. Tito pozorují z předsunutých pozorovacích stanovišť nebo z palebných postavení v blízkosti odpalovacích zařízení přímo z automobilu nebo z obrněného transportéru. Signály od pozorovatelů nebo z velitelského stanoviště velitele baterie, zdvojuje velitel čtyř rádiiem.

Cíle mezi odpalovací zařízení rozděluje velitel čtyř. Velitel baterie (čtyř) řídí palbu protitankových řízených střel rádiiem, signály i hlasem. Spojení se vševojskovým velitelem (náčelníkem) je udržováno rádiiem, telefonem nebo využitím spojek.

Při objevení se tanků nepřitele na signál „Tanky“, zaujímají obsluhy svá místa. Bylo-li odpalovací zařízení ve vyčkávacím postavení, pak zaujímá ihned palebné postavení a připravuje se k boji. Při řízení střelby ze zvláštního řídicího stanoviště zaujímá se i toto.

Střelba na tanky nepřitele se zahajuje na rozkaz velitele baterie, když dosáhly předem stanovené čáry, která vyznačuje maximální dálku střelby. Další střelbu potom řídí samostatně velitelé čet i odpalovacích zařízení až do doby, kdy tanky nepřitele dosáhnou čáry vyznačující minimální dálku střelby.

S příchodem tanků nepřitele na čáru minimální dálky střelby na rozkaz velitele baterie nebo čtyř, odpalovací zařízení zaujímají záložní palebné postavení, nebo přenášejí palbu do vedlejšího sektoru palby na výhodné cíle podle dálky střelby. Tanky nepřitele, které jsou v hluchých prostorech, ničí sousední protitankové řízené střely, umístěné v hloubce nebo na boku,

nebo klasické protitankové prostředky.

Manévr palbou se provádí na rozkaz velitele.

Palebnou součinnost mezi jednotkami protitankových řízených střel, protitankovým dělostřelectvem, tanky a ostatními prostředky protitankovými organizuje vševojskový velitel a velitel dělostřelectva.

V útoku může být použito protitankových řízených střel jako protitankové zálohy, nebo mohou být přiděleny jako palebný doprovod tanků a pěchoty. Ničí tanky, obrněné transportéry a jiné pohyblivé cíle při odražení protiúderů a protiztečí nepřitele, dále jednotlivé železobetonové pevnůstky a pancéřované cíle, umístěné v obranném systému nepřitele.

Četa protitankových řízených střel se v útoku umísťuje za bojovou sestavu tanků přímé podpory pěchoty a plní úkol v součinnosti s nimi. Ničí protitankové řízené střely, umístěné na autech a obrněných transportérech a tanky nepřitele.

Ve střetném boji postupují protitankové řízené střely v pochodové bojové sestavě vševojskové jednotky. Mohou být včleněny do sestavy čelní, boční nebo zadní pochodové zástupy. V tomto případě jsou začleňovány čety protitankových řízených střel jako celek.

Jinak mohou být rozmístěna bojová vozidla protitankových řízených střel jednotlivě v sestavě vševojskové jednotky. Sestava musí zabezpečovat rychlé a organizované rozvinování do bojové sestavy. Četa protitankových řízených střel postupuje zpravidla na čele proudu vševojskové jednotky. Při začlenění jednotek protitankových řízených střel do sestavy hlavních sil pluku (praporu), mohou být rozmístěny na hloubku celé pochodové sestavy.

Po zahájení boje vševojskovými

jednotkami, jednotky protitankových řízených střel zaujímají bojovou sestavu, ničí přicházející tanky nepřitele a zabezpečují rozvinování praporů. Do bojové sestavy se rozvíjejí z chodu na rozkaz velitele vševojskové jednotky.

Úkoly velitelů protitankových řízených střel stává vševojskový velitel ve formě krátkých bojových rozkazů nebo pomocí signálů.

V obraně budeme protitankové řízené střely používat zpravidla v oddílech jako protitankové zálohy. Baterie protitankových řízených střel může být přímo podřízena veliteli pluku s určením podporovat jeden z praporů pluku.

V obraně budou protitankové řízené střely ničit tanky a obrněné transportéry úderného uskupení nepřitele a podporovat protizteče vlastní pěchoty a tanků. Kromě toho mohou být použity k boji se vzdušnými výsadky nepřitele v době jejich vysazování a rovněž k obraně vodních překážek.

Jednotky protitankových řízených střel, jakožto velmi účinná zbraň proti tankům, budou na sebe přitahovat palbu nepřitele. Také střelba řízených střel je snadno zjistitelná. Proto kro-

mě častého manévru je třeba jednotky protitankových řízených střel rozmístovat mimo sestavu vlastních vojsk, především na bocích a stycích a zamezit tak zbytečným ztrátám živé síly a bojové techniky vlastních vojsk.

Baterie protitankových řízených střel, která je určena do sestavy protitankové zálohy, plní stejné úkoly, jaké jsou stanoveny bojovým řádem pro baterii protitankové dělostřelectva. Čáry pro rozvinutí protitankové zálohy se vybírají především na takových místech terénu, ze kterých je dobrá viditelnost a palebné možnosti na celou hloubku maximální délky střelby. Na každém nebezpečném tankovém směru je třeba určit několik čar rozvinutí. Baterie protitankových řízených střel se rozvíjí na předem připravených čarách rozvinutí a plní stejné úkoly stejným způsobem jako protitanková záloha dělostřelectva.

I když autor nevyčerpal celou problematiku bojového použití protitankových řízených střel, dotkl se hlavních otázek, které však vyžadují jak dalšího studia technických vlastností protitankových řízených střel, tak aplikace bojových řádů protitankovým dělostřelectvem. Rozpracování těchto problémů očekává redakce od příslušných techniků a velitelů.

Organizace, plánování a řízení týlu

Generálmajor Josef Slabý

Změna bojových podmínek, zejména rychlost vedení operací, jejich nepřetržitost, náhlá změna situace a jejich značná složitost kladou vysoké nároky na plánovací a řídicí činnost týlu. Zvýšily se značně druhy materiálních a technických prostředků, ztížila se situace na komunikacích, změnily se zcela podmínky dopravy. Týlu přibýly nové úkoly: řešit přednostně zabezpečení raketových jednotek, útvarů a svazků, deaktivace materiálu, překonávání rozsáhlých zamořených prostorů, popřípadě i opatření souvisejících s pobytom v nich.

V oblasti zdravotnické služby vznikly nové kategorie raněných a zasažených.

Situace ozáření osob se stává významným prvkem bojové pohotovosti vojsk.

Při všech těchto změnách se otázka času a rychlosti přijímání řídicích opatření a praktického řešení týlových úkolů staly rozhodujícími prvky zásobování, technického či zdravotnického zabezpečení. Proto je plánování a řízení týlu v soudobých bojových podmínkách velmi složitým, vysoce náročným a mnohotvárným procesem.

Plánovat a řídit týl je dnes nemyslitelné bez nepřetržitého toku nejrůznějších informací o materiálním, technickém a zdravotnickém stavu vojsk, o všech změnách souvisejících se zásobováním a s ostatním týlovým systémem. Takovými informacemi (zprávami), či podmínkami, jsou bojová, materiální a radiální situace, stav komunikací, dopravních prostředků, zásob a vodních zdrojů, počet raněných, situace ozáření vojsk atd. Ovšem tento stav nemůže být jednorázovým aktem zpracováním a předkládáním jen k určité hodině; musí podávat nepřetržitý a pravdivý obraz o změnách týlového procesu (bezprostředně, jak tyto vznikají) v nejdůležitějších ukazatelích (kvantitativních i kvalitativních) a na všech stupních řízení, tzn.:

- v praporu, pluku, u svazku, ve vševojskové armádě, u frontu, v centrálních skladech a ve výrobních podnicích národního hospodářství,

- v týlových útvech a zařízeních,

- v dopravě, na komunikacích a v týlových prostorech.

Mnohotvárnost, složitost a nepřetržitost informací o materiálním, zdravotnickém a technickém stavu vojsk v soudobých operacích dostoupila takového stupně, že dosavadními prostředky a způsoby jejich zpracování, odesílání a vyhodnocování nedává řídicím týlovým štábům a orgánům včas objektivní obraz situace a tudíž jim ani neumožňuje reálné plánovat a řídit činnost týlu. Informace docházejí zpravidla opožděně, jsou neúplné a v době, kdy jsou k dispozici, již neodpovídají rychle se měnící situaci. Kromě toho, v náročných časových podmínkách štáby zpravidla ani nestačí fyzicky objektivně informace vyhodnocovat a vyvodit z nich včas konkrétní závěry a opatření. Dochází tak k opožděné činnosti týlu, která může být příčinou neúspěšného zabezpečení operace, zvýšení počtu ztrát a úmrtnosti raněných a zasažených osob, nebo ke zničení nebo zamoření zásob materiálních prostředků.

Týl v soudobé operaci nelze tedy úspěšně řídit bez včasných, nepřetržitých a pravdivých informací. Jejich úplnost a spolehlivost je třeba zajistit organizovanou soustavou doplněnou spolehlivým spojením, správnou a účelnou evidencí, kontrolou a osobním stykem s podřízeným aparátem a s vojsky.

Do systému řízení týlu je nutné zavést nové metody s plným využitím nové mechanizační a automatizační techniky. Organickou součástí této nové metody řízení musí být i nová jednotná soustava informací. V této souvislosti, vědeckého rozpracování nových pohledů na řídicí systém týlu, bude nutno hluboce přezkoumat i stávající zásobovací a dopravní systém vojsk a s ním související operační kalkulační týlové jednotky a ostatní jevy a procesy týlu.

Usnesení XII. sjezdu KSČ ukládá zdokonalit řídicí práci cestou zveřejnění plánovací činnosti a mimo jiné i cestou rozsáhlého využívání vyšší výpočetní techniky.

Tento úkol se plně vztahuje na oblast řízení týlu v míru i ve válce, v operacích a vytyčuje směr vojenskovodecké práce do nejbližších let.

Je to především:

Soustava informací v plánovacím a řídicím procesu týlu

Ve využívání informací pro plánovací a řídicí činnost týlu půjde především o včasné a pravdivé zpracování nových jevů v týlové situaci a o jejich rychlé přenesení na místo, kde je třeba je vyhodnotit a uskutečnit odpovídající řídicí opatření a včasnou realizaci praktických důsledků. Ovšem zde nepůjde jen o izolované zkoumání jednotlivých zpráv, ale o vytvoření ucelené, vyčerpávající soustavy informací o materiálním, technickém a zdravotnickém stavu ve vojskách.

Plánování a řízení týlu se ve své podstatě doposud opírá o týlové souhrnné hlášení, které často dochází neúplně a opožděně. Mnohdy ani nezahrnuje zhodnocení těch jevů, které jsou pro další činnost týlu rozhodující, jako je to například: reálný stav a rozložení zásob materiálních prostředků (zejména po hromadných úderech jaderných zbraní), radiální situace v týlových prostorech, stav na komunikacích, situace raněných a zasažených osob, počty poškozené techniky apod.

Týlové souhrnné hlášení, zpracovávané převážně ještě stále manuální formou nebo použitím těch nejzákladnějších výpočetních prostředků, nedává většinou objektivní obraz o týlové situaci. (O jeho formě a obsahu jsou různé názory. Převládá správná snaha o jeho zjednodušení.) Avšak i jiné významné události v týlu, které vyžadují rychlých řídicích opatření, docházejí na patřičná místa velení rovněž se značným zpožděním. Týlové štáby nejsou tak soustavně informovány o znalosti bojové radiální a materiální situace. To může vést k nereálným a nekonkrétním opatřením v řídicí činnosti týlu.

Není ucelený systém ani ve výměně informací po horizontálním směru, po linii součinnosti. Při tom víme, že v současné operaci neexistuje prakticky ani jediný jev, proces či opatření v týlu nebo ve vojskách, na jejichž včasné znalosti by neměly zájem současně štáby druhů vojsk, operační nebo týlové složky. Můžeme například připomenout význam výměny informací mezi chemickým vojskem a týlem v radiální situaci, mezi operačním štábem, ženijním vojskem a týlem o situaci na komunikacích atd. Ani zde, v těchto, pro další bojovou a týlovou činnost tak významných činitelích, není zatím propracován ucelený systém.

V týlu, v oblasti informací, půjde tedy o vytvoření uceleného sklobového systému sběru, přenosu, zpracování a vyhod-

nocování informací, o vytvoření takové soustavy, která by odrážela všechny významné jevy ve vojskách, v týlových prostorech, na komunikacích, v týlových zařízeních a ve skladech, které jsou nezbytné pro plánování a řízení nepřetržité činnosti týlu. Při tom soustavu informací je nutné řešit v komplexu s celým zásobovacím a týlovým systémem a v souladu s perspektivami dalšího rozvoje národního hospodářství.

Před vlastním zpracováním progresivní a maximálně jednotné soustavy informací v procesu materiálního, technického a zdravotnického zabezpečení vojsk bude nutné prostudovat podrobně řadu různých operací, vybrat z nich a vyhodnotit jednotlivé druhy předkládaných zpráv, roztrždit je do skupin, spojit, složit a hlavně zjednodušit a zpracovat je do uceleného systému, do jednotné soustavy, která pak může zabezpečit zvýšení úrovně řídicí práce a zároveň vytvoří příznivé předpoklady pro účinné využití matematiky a nové výpočetní techniky (strojí) na zpracování informací. To povede na jedné straně ke zvýšení informovanosti řídicího aparátu týlu, na straně druhé k výraznému snížení objemu štábních a administrativních prací a nakonec i k snížení počtu řídicích orgánů. Tím také budou vytvořeny hlavní předpoklady k plnému využití nejnovějších typů mechanizační a automatické techniky.

Studium a vědecké rozpracování soustavy informací není výhradně jen akcí týlovou. V úvahu je nutné brát úzký vztah k informacím operačního charakteru a najít společné řešení některých otázek. Bude to například v oblasti vedení radiální situace a v systému přenášení zpráv. Na druhé straně bude třeba správně zvážit zvláštnosti týlové práce, zejména v evidenci a účtovací oblasti.

Tyto předběžné úvahy ukazují nutnost souběžné a společné práce. Vedou k závěru řešit informační soustavu komplexně.

Studium informací se nemůže omezovat jen na organizaci, plánování a řízení týlu v polních podmínkách. Ani v mírové týlové službě přesto, že probíhá v nesrovnatelně příznivějších podmínkách než ve válce, není jednoduchost, zejména v požadovaných informacích, v účetnické a evidenční činnosti. Často jsou požadovány informace podrobného významu nebo zprávy příliš podrobné, vyskytuje se značný počet hlášení atd. Vede to k byrokratic-

kým formám řízení, ke zbytečnému papírování a odvádění řídicích orgánů od normotvorné a živé práce s vojsky, od výcviku a vlastní tvůrčí činnosti.

Vědeckému studiu řídicí práce týlu je tedy nutné podrobit i mírovou službu a

vypracovat soustavu informací pro plánování a řízení týlového zabezpečení v mírových podmínkách. Stejně tak vytvořit účetní a evidenční soustavu s podmínkami pro zavedení nové výpočetní techniky v mírové agendě.

Možnosti použití matematické metody v plánování a řízení týlu

Organizace a činnost týlu představují velmi složitý organismus, který můžeme srovnat s hodinovým strojem. Jednotlivá kolečka ústrojí týlu musí do sebe zapadat a vzájemně na sebe navazovat. Při tom je třeba vycházet především z bojové situace vojsk, z jejich bojového úkolu, zvažovat možné účinky jaderných zbraní a ostatních prostředků hromadného ničení, radiační a komunikační situaci. To vše jsou prvky podléhající neustálému vývoji, nepřetržitým změnám. Tudíž i zpracované plány je nutné neustále sledovat, doplňovat a upravovat je.

Plány týlového zabezpečení operací jsou zpravidla zpracovány pod tlakem času, často v situaci s neúplnými materiálními podklady.

Při tvorbě plánů, materiálních hlášení i materiálních situací jsou používány základní početní úkony. Často je nutné vyjádřit vzájemné vztahy jednotlivých prvků situace. To se děje za nedostatku času, mnohdy nepřesnými metodami, někdy odhadem. Takovými základními úkony zpravidla nestačíme postihnout či vyjádřit správně optimální vztahy počtu materiálních prostředků k času, vzdálenostem a k bojovým úkolům. Mnohdy těžko hledáme nejvýhodnější (nejrychlejší) způsob dopravy při překonávání zamořených úseků, pomocí objездů rozrušených komunikací.

Čas, který je zpravidla k dispozici, nás nutí k odhadům, aniž bychom jevy a vzájemné vztahy poznávali objektivně. A při tom jde o zabezpečení úspěchu boje a operace, o záchranu životů lidí, o jejich výživu, materiální, technické a zdravotnické zabezpečení — tudíž o velmi významnou, často i rozhodující součást bojové činnosti vojsk.

Plány týlového zabezpečení operací se zpracovávají ve štábech týlu za účasti odborníků jednotlivých služeb a materiálních složek druhů vojsk, tedy zpravidla širšími kolektivy osob. Zde je třeba si uvědomit, že reakce jednotlivých orgánů na různé jevy a situace nemusí být vždy stejná. Proto také i při největší snaze

jejich úzké koordinace, nemusí být vždy a ve všech částech přesné. Často je požadováno jejich zpracování v několika variantách, což však v omezených časových podmínkách nelze vždy plně realizovat.

Můžeme tedy právem říci, že současné plánovací metody plně již neodpovídají změněným bojovým (operačním) podmínkám, ani složitě, často se měnící materiální, technické a zdravotnické situaci vojsk. Nemáme prakticky ani možnost přesně odhadnout vzájemné působení mnoha činitelů jako jsou úderu jaderných zbraní, prostory zamořené vysokým stupněm radioaktivity, rozrušené komunikace, dávky ozáření osob, odhad zdravotnických ztrát, ohrožené týlové útvary a zařízení, zasažené vodní zdroje atd.

Použití matematických metod s novou výpočetní technikou nám může umožnit řešení mnohých otázek při tvorbě plánů a v řízení týlu. Některé z těchto metod jsou zkoumány a s úspěchem zaváděny do národního hospodářství. Je to například **metoda strukturální analýzy**, kterou je možné použít i v oblasti týlu za předpokladu, že máme k dispozici dostatek reálných podkladů: správných zásobovacích norem a dalších spolehlivých ukazatelů jako limitů přidělu a spotřeby materiálu. Složitost použití této metody v týlu leží v řešení dynamiky operace, dynamického procesu týlu. Rozpracování „dynamického modelu“ by muselo postihovat vývojovou stránku operační a týlové situace, potřeby materiálu, ztrát, osob a techniky, počet ozáření osob apod.

V oblasti plánování a řízení týlu je možné použít s větším úspěchem **metodu lineárního programování**, která je zvláště výhodná v těch oblastech činnosti, ve kterých chceme s minimálními prostředky a často i v nejkratším čase dosáhnout maximálního efektu materiální. A právě takových oblastí je možné v týlové činnosti najít více. Je to například plánování přísunu materiálu, odsun raněných, oprav bojové techniky apod.

V metodě lineárního programování půjde o správné sestavení materiálních údajů do modelů a matic a jejich přípravu pomocí matematické metody k řešení do počítačích strojů.

Ukazuje se, že samočinné počítače nám umožňují rychle sestavovat plány v několika variantách a zvolit nejvýhodnější z nich s ohledem na nejučinnější zvýšení bojové pchotovosti vojsk.¹⁾

Použití nové techniky ve velení týlu

Organickou a neoddělitelnou součástí nových matematických metod řízení týlu musí být, vedle zmíněné soustavy zpracování a toku informací a vedle rozpracovaných matematických metod řízení, i zavádění nejnovější mechanizační a automatizační techniky velení. To z toho důvodu, jak již bylo řečeno, že objem a kvalitativní stránka informací se vzhledem k složitosti jevů a jejich vzájemného působení a vzhledem k náročným časovým podmínkám, často vymykají objektivnímu a včasnému vyhodnocení. Z těchto důvodů je nezbytné počítat s využitím vhodných typů samočinných počítačů s logickými a paměťovými schopnostmi.

V současné době byly takové samočinné počítače již vyrobeny (jsou to například zahraniční stroje Elliot 803, Zuse, LGP 30, Sirius, sovětské typy Uralu I až IV; u nás má být v nejbližší době dokončen střední počítač EPOS I). Využití některých z nich je zkoumáno v oblasti národního hospodářství.

Tyto stroje jsou zkonstruovány na základě automatické registrace vstupních údajů, převedených do kódovaných forem. Mohou ve své paměti trvale zachytit rozsáhlé množství údajů (zpráv, informací) a v jedné vteřině provést samočinně desítky tisíc operací s výslednými povely a daty pro plánovací a řídicí činnost. Jejich zvláštností je, že mohou provádět i variantové operace (výpočty) s udáním nejvýhodnějšího (optimálního) procesu.

Stojí za zmínku, že v našem státě pracuje v současné době 20 samočinných počítačů, které řeší převážně vědecké a technické výpočty. Ve vědeckém řešení matematických úloh v armádě je třeba se zatím orientovat na tyto typy samočinných počítačů přesto, že jejich objemnost a konstrukční složitost nedovoluje jejich použití v polních podmínkách. Postupně však se bude třeba orientovat na nové typy strojů, které u nás budou po-

dle perspektivních plánů postupně zaváděny a zejména na ty, které budou odpovídat požadavkům vyšší pohyblivosti.

Ovšem v technice velení týlu nám, zejména v současné době, nejde jen o samočinné počítače. Máme na mysli široké zavádění nejmodernější mechanizační techniky, která umožňuje při zvýšených nárocích na operativnost řízení obstarávat řídicí a evidenční agendu v kratším čase, rychleji, přesněji a s menším počtem pracovníků.

Jde nám také o zavádění nových metod řízení, o odbourávání starých vžitých návyků a naučených stereotypních pracovních forem, které již dávno neodpovídají novým bojovým podmínkám.

Tak v oblasti týlu je možné využít různých evidenčních a dokladových strojů, sčítací a kalkulační techniky, na základnách a ve skladech i složitější účtovací stroje s děroštitkovou technikou. Taková soustava mechanizačních strojů byla již zavedena a úspěšně pracuje v některých základnách naší armády. Zkušenosti potvrdily, že tato výpočetní technika umožňuje rychle zpracovávat takovou účetní, evidenční a fakturační činnost, která se cyklicky v krátkých časových intervalech opakuje. Při tom je zároveň možné sledovat v celoharmádním měřítku dodržení limitů oprav po jednotlivých svazcích, či svazech a řešit kontrolu hospodaření materiálem korunou.

I na operačních cvičeních bylo s úspěchem využito některé nové techniky. V oblasti řízení týlových štábů a týlových služeb a v informační službě se osvědčily různé typy dispečinkových ústředí, v rychlém předávání směrnic a informací rozesílání diktafonových pásek, používání šifrovacích dálnopisných strojů, fotokopiové přenosy důležitých dokumentů a další typy organizační techniky. Avšak ve velení týlu dosud ani zdaleka nebyly využity současné možnosti zavádění techniky mechanizační.

A což teprve oblast mechanizace, použití samočinných počítačů? Tady jsou teprve široké možnosti velení materiální situace po jednotlivých organizačních (zá-

¹⁾ Vojeuskovéděká práce se některými těmito otázkami již zabývá. Byly dosaženy již některé dílčí výsledky v strojovém řešení úloh plánování přesunů materiálních prostředků (viz Sborník VAAZ, čís. 2/1963, práce generálmajora Josefa Blahnika).

sobovacích) stupních, řešení nejvýhodnějších manévrů zásobami, zpracování optimálních plánů přesunu a oprav bojové techniky, propočty bojových ztrát atd. Výhodné bude i její začlenění do dispečerských řídicích stanovišť ke komplexnímu řízení dopravy. Zde půjde o zachycení rozsáhlého počtu vlakových operačních převozů a materiálních přeprav pohyblivých záloh materiálu, stovky automobilních zásobovacích jednotek a proudů. Bude nutné evidovat a řídit jejich přesný pohyb se záznamem vyřazených transportů a s vydáním příkazu k přednostnímu pohybu zásob zabezpečujících např. raketové útvary a svazky.

Zásobovací systém vojsk

Využití nové vyspělé výpočetní techniky v oblasti materiálního, technického a zdravotnického zabezpečení vojsk dává nesmírné perspektivy operativnímu řízení týlu.

V této souvislosti je třeba položit několik otázek:

Nebudou nové operativní formy řízení, strojově zpracované optimální plány přesunu, plány komplexního řízení dopravy a jiné varianty plánovacího procesu v rozporu se současným systémem zásobování? Přinese například v praxi požadovaný efekt správně a včas zpracovaný plán přísunu materiálu? Nebude rychle realizaci přísunu bránit nebo brzdit překládání materiálu na mnoha zásobovacích stupních široký sortiment součástí, roztržitost souprav, dávek atd.?

Zde se dostáváme na kořen hlavního problému.

Naznačil jsem již v některých předcházejících pracích ve vojenském odborném tisku (Vojenská mysl č. 3/1961, Sborník VA AZ č. 1/1962) nutnost řešit otázky automatizace řízení týlu v komplexu s revizí celého zásobovacího systému a v úzké souvislosti s perspektivami vývoje národního hospodářství (zejména v oblasti dopravy, mechanizačních strojů, paletizace, kontejnerizace).

Upřesním a doplním některé dřívější názory a náměty.

Především krátce k vertikální organizaci zásobovacího systému.

V naší armádě je zásobování prováděno:

— národní hospodářství (centrální sklady),

— front (předsunutá frontová základna, oddělení této základny),

Rovněž i odhad propočtů zdravotnických ztrát, řízení jejich odsunů, třídění raněných a sledování obloženosti jednotlivých zdravotnických etap — to je další, dnes velmi složitá oblast, ve které bude možné plně využít samočinné výpočetní techniky.

Jak patrně, v oblasti týlu a zásobování nalezneme nová výpočetní technika širokého uplatnění. Její zavádění postupně usnadní řídicí činnost týlových funkcí a poskytne jim širší možnosti pro vlastní organizační a tvůrčí práci. To jistě povede k vytvoření zcela nových metod a forem řízení.

— armáda (pohyblivá armádní základna),

— sklady vojskového týlu (svazku, útvaru, vezené zásoby u praporu),

— palebná postavení děl a minometů, tanky, vozidla, bojující voják; na těchto posledních zásobovacích etapách dochází k vlastní spotřebě přísunovaného materiálu k přímému materiálnímu zajištění bojové činnosti.

Polní předpis týlu (Týl-1-1, čl. 117) sice připouští vynechání některé z uvedených zásobovacích etap, avšak tento manévr je považován za výjimku, vyvolanou bojovou situací. Výjimku tvoří též přísun některých speciálních materiálů pro raketové jednotky a svazky.

Stávající zásobovací systém tedy vyvolává nutnost na všech zásobovacích stupních překládat materiál: u frontu z vlaků do skladů nebo přímo na automobilní prostředky (frontu nebo armády) u polní armády a v dalších etapách z automobilních prostředků nadřazeného na prostředky podřízené etapy. Vezmeme-li například takovou municii, nakládanou v kompletní základně, dojde na cestě do tanku k jejímu překládání nejméně šestkrát. I proviant odeslaný z centrálního proviantního skladu bude na cestě k hospodářské výdejné překládán celkem rovněž šestkrát.

Platný zásobovací systém se, jak patrně, vyznačuje vysokým počtem překládacích etap. Při tom je třeba si uvědomit, že v překládacích střediscích je materiál nejvíce zranitelný. Dále, že nepůjde jen o jakékoli formální překládání materiálu, ale že tento bude třeba uspořádat do určitých poměrů odpovídajících příslušnému zásobovanému svazu, svazku, útvaru atd.

To je velmi složitá operace zejména proto, že v naší armádě zatím nedošlo k normování ani ke kompletaci materiálu podle jednotek a norem spotřeby v jednotlivých druzích boje. Konečně poslední závažná připomínka k překládání materiálu. Již praxe Velké vlastenecké války Sovětského svazu a čs. vojenských jednotek v SSSR ukázala, že k překládání materiálu z vozidla na vozidlo docházelo jen za zvlášť příznivých podmínek, kdy materiál byl v nadřazené zásobovací etapě již zkompleťován a za druhé kdy se podařilo vozidla obou etap (naložená vozidla nadřazené etapy a prázdná vozidla etapy podřazené — zásobovací) soustředit ve stejném čase do jednoho předem stanoveného místa. Soudobé podmínky však budou mnohem složitější. Naložená i prázdná vozidla budou překonávat závažné překážky, jako jsou objezdy zamořených úseků, zničených cest, budou často nucena provádět částečnou dezaktivaci, vést boj se zbytky nepřítelů nebo překonávat nesouvislé fronty apod. Místa předání materiálu budou mnohdy udávána předem, to znamená v době, kdy v zájmovém prostoru bude ještě nepřítel nebo se v něm povede boj. Při tom je třeba si uvědomit, že vozidla přisunující materiál nebudou moci v zásobovacím místě čekat na příjezd prázdných prostředků všech zásobovacích etap, neboť musí plnit další zásobovací povinnosti navazující na přísun materiálu shora. Bude tedy docházet poměrně často k skládání materiálu na zem a tím k nežádoucímu zvyšování rozsahu vykládacích a nakládacích prací.

To nutno považovat za značnou nevýhodu stávajícího zásobovacího systému a to nejen z důvodů zvýšeného rozsahu práce a s ohledem na prodloužení času potřebného k zásobovací činnosti, ale hlavně proto, že materiál složený na zemi snižuje pohotovost týlu a tím zároveň i bojovou pohotovost vojsk.

Jak tedy změnit nebo zlepšit organizaci zásobování?

Náš vojenský odborný tisk se již několikrát zabýval otázkou zavedení sedlových vozů, které by vyloučily překládací práce na jednotlivých etapách. To by ovšem vyžadovalo značně vysoký počet těchto vozů — až 50 i více procent nad počty potřebné k vedení stanovených pohyblivých zásob na jednotlivých zásobovacích etapách (jedna garnitura vozů se bude nakládat, nebo vrátit k nakládání, další naložená bude na cestě přísunu; tato vezme na zpáteční cestě vyprázdně

vozy), což dále vyžaduje mít širokou základnu sedlových vozů v národním hospodářství, která zatím vytvořena není.

Bylo též uvažováno o systému výměny naložených aut za prázdná vozidla. To by předpokládalo výměnu celých jednotek i s orgány odpovídajícími za technický stav vozidel a dále určení kompetence materiálu na automobilní jednotky, aby byl na přicházejících vozidlech sortiment materiálu odpovídající potřebě (zabezpečení bojového úkolu), výměnu jednotlivých vozidel je nutné vyloučit z toho důvodu, že by tato (vyměňovaná vozidla) nebyla nikde v technické péči a že by nikdo neodpovídal za jejich technickou pohotovost. To by mohlo vést k postupnému snižování technického koeficientu dopravních vozidel a tím i k ohrožení efektivnosti, popřípadě i pohotovosti automobilní dopravy.

Významnou složkou zásobovacího systému je kompletace materiálu; tím rozumíme také uspořádání jednotlivých druhů materiálů a technických prostředků, které by odpovídalo potřebám zabezpečení bojového úkolu. Základní sortiment materiálu je dán složením pohyblivých zásob, jejichž funkce spočívá v zajištění určité soběstačnosti a svobody manévru na jednotlivých stupních. K zabezpečení bojové činnosti se normálně používá materiál z pohyblivých zásob a tyto se bezprostředně doplňují přísunem z nadřazené zásobovací etapy. Zde nám tedy půjde o řešení přísunu takových druhů materiálů prostředků, které se v průběhu denní bojové činnosti spotřebovaly k jejímu materiálnímu a technickému zabezpečení. Takové průměrné normy materiálního zabezpečení je možné předem stanovit, a to podle jednotlivých druhů bojové činnosti.

Do těchto norem je možné zahrnout materiál pravidelné denní potřeby (tak zvaný materiál spotřební) jako proviant, pohonné hmoty a mazadla, munice, chemického a ženíjního materiálu (léky, individuální protichemické balíčky, ochranné pláštěnky, trhaviny, miny), část automobilního a traktorového materiálu (pro běžné opravy ve vojskovém týlu) a další.

Materiál trvalé hodnoty, jako výstroj, většina ženíjního, spojovacího, chemického a dalších druhů materiálu přisunovat odděleně, mimo norem materiálního zabezpečení, podle požadavků podřízených velitelů a materiálních hospodářů (avšak rovněž v paletových či kontejnerových zásilkách).

V úvahách docházíme tedy k závěru

považovat za základ zásobovacího systému a přesunu normu materiálního (technického) zabezpečení, kterou stanovit pro vševojskové jednotky (motostřelecké, tankové) a zvláště pro jednotky speciální (druhá vojska). Takto stanovenou normu zabezpečení uspořádat do palet, popřípadě kontejnerů a tím vytvořit zcela nové podmínky pro řešení zásobovacího systému. Ve výchozím článku přesunu (v centrálních skladech, v kompletních základnách, popřípadě ve výrobních podnicích) by se materiál paletizoval a kompletoval do navrhaných norem zabezpečení. Při tom by na jednotlivých zásobovacích stupních docházelo k překládání palet (kontejnerů) jako celku, popřípadě při použití sedlových vozů nebo systému výměny vozidel, celých norem zabezpečení. V souvislosti se zavedením norem materiálního (technického) zabezpečení by bylo možné uvažovat i o zrušení dosavadních kalkulačních jednotek, jako např. palebného průměru, který beztak již neodpovídá novým požadavkům zabezpečení.

Ještě krátce k počtu zásobovacích (překládacích) etap v dosavadním systému zásobování.

Počet zásobovacích etap se kryje s organizačním členěním vojsk. Poslední změny, provedené zejména na stupních operačního týlu, vedly k značnému odlehčení týlu armády, a to ve všech směrech materiálního, technického i zdravotnického zabezpečení, tedy i ve výši zásob udržovaných v armádních skladech. Tyto zásoby se snížily na průměrnou jednodenní potřebu armády. Při každodenní realizaci přísunu to znamená, že funkce armádní zásobovací etapy se prakticky redukuje na každodenní převzetí a okamžité rozdělení a předání zásob svazkům a armádním útvarům. Při tom v pohyblivé armádní základně nemohou zůstat žádné větší zbytky materiálu, má-li tato etapa zůstat pohyblivou. Zůstává nyní otázka, zda tato „zprostředkovatelská“ funkce armády není zbytečnou a zda by si zásobovací povinnost vůči vševojskovým svazkům nemohl podržet front, zatím co pohyblivé armádní základně by zůstala nadále povinnost zásobovat armádní útvar a svazky speciálních druhů vojsk. Tím by se přísun k vševojskovým svazkům (motostřeleckým a tankovým) na stupni operačního týlu zkrátil o jednu zásobovací etapu.

V tomto směru je možné souhlasit s prací generál-majora Blahůnky, který v matematické úloze plánu přísunu s armádní zásobovací etapou vůči vševojskovým svazkům vůbec nepočítá.

Viz Sborník VAAZ čís. 2/1963.

Toto opatření je možné přijmout tím spíše, že se mezi předsunutou frontovou základnu a polní armádu včleňují oddělení frontových skladů (oddělení předsunuté frontové základny) rozvíjená péčí frontových automobilních prostředků na silnici. Tato oddělení v první operaci počátečního období války se rozvíjejí a zahajují zásobovací činnost zpravidla dříve než předsunutá frontová základna, v dalších operacích pak počínaje druhým, popřípadě třetím dnem operace. Pro každou vševojskovou armádu se počítá s jedním takovým oddělením, které se přesunuje zpravidla každý druhý den. Rozvíjí se na výši pohyblivé armádní základny, popřípadě ve vzdálenosti jednodenního přísunu. To vše podporuje úvahu o zjednodušení přísunu vypuštěním armádní zásobovací etapy.

Ovšem v tomto řešení armádní zásobovací etapy nevidět neměnnou šablonu. V situacích, kdy vševojsková armáda bude plnit operační úkol, který bude vyžadovat zvýšení její materiální samostatnosti a soběstačnosti, má týl frontu vždy možnost zesílit ji několika automobilními prapory a zvýšit jí rozsah zásob na 2–3 dny. V tom případě by pohyblivá základna vykonávala i vůči vševojskovým svazkům normální zásobovací povinnost.

Nyní krátce k zásobovacím etapám vojskového týlu.

Vyskytly se některé názory o možnosti snížení počtu zásobovacích etap i na stupních vojskového týlu; vypustit etapu pluku, popřípadě mu ponechat zásobovací funkci jen vůči plukovním jednotkám a prapory zásobovat po přímé linii svazek—prapor. Přesto, že se na pohled zdá, že by toto opatření mohlo vést k zjednodušení zásobování (zejména v případě zavedení norem materiálního zabezpečení), domnívám se, že za stávající organizace svazků, by vypuštění plukovní zásobovací etapy nebylo výhodné z těchto důvodů:

— byla by narušena nedílná velitelská pravomoc a odpovědnost na významném organizačním stupni — pluku;

— svazek by musel plnit zásobovací povinnost vůči poměrně vysokému počtu praporů a event. jiným celkům pluků, kterým by zůstala zásobovací povinnost vůči plukovním jednotkám, divizním útvarům atd.;

— bylo by nutné organizačně i materiálně posílit funkci týlu praporu.

To vše podporuje názor nezměnit počet zásobovacích etap na stupni vojskového týlu, avšak vždy, jakmile k tomu vznik-

nou podmínky, praktikovat vynechání některé — v dané situaci zbytečné — zásobovací etapy. Nejčastěji tomu může být v přísunu munice do palebných postavení, v přísunu některých zásob speciálních druhů materiálu (pro raketové jednotky) a při zabezpečování předstunutých částí tanků.

Pro lepší pochopení stávajícího zásobovacího systému vojsk a navrhovaných změn uvádím grafické schéma (příloha 1).

Krátce k závěru organizace zásobování vojsk:

Není pochyb o tom, že zásobovací systém je nutné změnit, aby plně odpovídal soudobým bojovým podmínkám. Organizovat je lze na těchto principech:

1. Navázat na perspektivy rozvoje národního hospodářství, zejména v otázkách mechanizace dopravy, paletizace a kontejnerizace.

2. Jako základní zásobovací jednotku

zavést normu materiálního (technického) zabezpečení, kterou stanovit ve vztahu k průměrné denní spotřebě materiálu podle druhů bojové činnosti a podle druhů vševojskových a vojskových jednotek.

3. V nově stanovených normách plně uplatnit požadavky paletizace a kontejnerizace. Počítat s předáváním maximálních celků — palet, kontejnerů, popřípadě celých norem.

4. Zrevidovat úlohu armádní zásobovací etapy. Funkci pohyblivé armádní základny omezit na armádní útvary; vševojskové svazky zásobovat po přímé linii front—svazek.

5. Zásobovací etapy na stupních vojskového tylu měnit jen při změnách organizace svazku. Nový zásobovací systém řešit v souladu s novou výpočetní technikou a sledovat cíle plného využití matematických metod v evidenci účtování a řízení tylu a zásobování.

K některým otázkám organizace a řízení vojenské dopravy

S rozpracováním nového zásobovacího systému úzce souvisí a je možné říci, že jsou s ním nerozlučně spjaty i otázky organizace a nového systému řízení vojenské dopravy.

Jak konečně bylo již naznačeno ve statii zásobovacího systému vojsk, je nutné i otázky vojenské dopravy řešit nejen v souladu s rozvíjením operační a bojové činnosti vojsk, ale i v úzkém vztahu k národnímu hospodářství a v souladu s perspektivami jeho dalšího rozvoje. To proto, že závislost tylu a vojenské dopravy na celém hospodářství, na technické a kulturní úrovni a organizaci státu bude v době válce daleko větší a bezprostřednější, než tomu bylo v oboru předcházejících válek světových. Tyl ozbrojených sil počítá, že se v době mimořádných opatření doplní dopravní a další technikou (silniční stavební stroje), mechanizační nakládací stroje atd. z národního hospodářství a že přednostně využije celé komunikační sítě k soustředění a operačnímu rozvinutí mobilizovaných armád i k materiálnímu zabezpečení vojenských operací.

Soudobé operace nutně vyžadují zvýšený počet operačních přeprav a materiálních převozů v časově velmi náročných podmínkách.

Ve vojenské dopravě je dále třeba uvážit některé nové skutečnosti. Je to především značně zvýšená potřeba pohon-

ných hmot, které dnes již představují 50 i více procent objemu materiálních potřeb v operaci. Kromě toho vznikla potřeba nových druhů speciální munice (atomových hlavic) a speciálních druhů pohonných paliv, jichž doprava nutně vyžaduje, speciálních prostředků, zvláštních opatření na komunikacích, přednostní pořadí přísunu a časté využití nejrychlejšího způsobu dopravy — dopravního letectva.

Rozsáhlé ničení komunikací a údery po dopravních centrech si vyžádají rozptýlení dopravy na co nejširší síť komunikací všech druhů. Při tom bude často požadován rychlý přechod z jednoho druhu dopravy na jiný, operativní řešení objezdů a odklonů zničených, popřípadě zamořených dopravních úseků a center a jiná opatření.

V těchto složitých podmínkách může plnit náročné požadavky na válčišti jen komplexní využití všech druhů dopravy, umožňující rychlý manévra a využití jiného nebo rychlejšího, popřípadě efektivnějšího druhu dopravy.

Dříve než přikročím k otázkám řízení dopravy, zmíním se krátce o některých otázkách organizačních a o význam jednotlivých druhů dopravy.

Železniční doprava je stále ještě nejvýkonnějším druhem dopravy. Avšak vzhledem k její velké zranitelnosti, zejména uzlových křižovatek, je nutné počítat

s maximálním rozptýlením dopravy na celou železniční síť státu (pásmo činnosti vojsk) a se zabezpečením zdvojených až ztrojených odklonů význačnějších železničních uzlů a úkopprofilových úseků železnic. Každou železniční přepravu a převoz význačného materiálu je nutné ve druhé variantě zabezpečovat silničním (automobilním) přesunem. To bude na vyšších stupních velení, kde se počítá s využitím železnic, vyžadovat vytvoření silných záloh automobilních svazků a útvarů, a to jak centrálně řízených, tak i v rámci civilní krajské a okresní dopravní služby s přednostním využitím pro zabezpečení ozbrojených sil (na území státu).

Železniční doprava bude tedy základním druhem dopravy na území státu, a na úsecích z centrálních skladů, kompletních základů a výrobních podniků do frontových zásobovacích základů.

Automobilní doprava musí být pohotova k dublování zničených úseků železnic. Dále musí být s to vytvořit výkonné zásobovací koloběhy z frontových zásobovacích základů do oddělení frontových skladů, předsunovaných za vojsky na silnicích a do pohyblivých základů polních armád. Ovšem i na těchto úsecích bude vedle toho podle situace nebo s postupující obnovou železnic vždy plně využívána i doprava železniční.

V armádním a vojskovém týlu bude ležet těžiště dopravy výhradně na dopravě automobilní, která bude na některých úsecích zdvojována dopravou vzdušnou.

Vzdušná doprava nabývá na významu v zabezpečení vzdušných výsadků, předsunutých odřadů a tankových svazků bojujících v operační hloubce v podmínkách značné vzdálenosti od hlavních sil armády. Dále v přesunech štábů, zvláštních jednotek, v zabezpečení raketových vojsk, při překonávání velkých zamořených prostorů a v přísunech speciálních druhů materiálu (léků, krve, náhradních roztoků apod.).

Vodní dopravu je nutné považovat, vzhledem k převážně příčnému toku řek na středoevropském válcíšti, jen za doplňkový druh dopravy.

Potrubní doprava nabývá vážného významu, vzhledem k zvyšující se potřebě pohonných hmot. Počítá s využitím ropovodu pro dopravu světlych produktů a s využitím produktovodů a polních linek potrubní dopravy k zásobování polních armád, i letectva.

Krátce k perspektívám rozvoje dopravy. Zde je třeba uvážit, že v nejbližších perspektívách bude rozsah dopravy klasického materiálu dále klesat. Proti tomu

bude narůstat doprava materiálně technických prostředků k zabezpečení raketových vojsk tak, jak bude snižován počet klasického dělostřelectva, bombardovacího a stíhacího letectva a narůstat počet raketové techniky.

Pokud jde o druh dopravy, železnice a automobilní doprava si podrží nadále svůj význam s tím, že na úkor zejména automobilní dopravy bude narůstat doprava vzdušná se zvyšováním ložné kapacity dopravních letounů a vrtulníků.

Z toho je možné učinit některé dílčí závěry:

Zajištění přednostního manévru pro zabezpečení raketové techniky a tanků bojujících v operační hloubce může řešit jen centrálně plánovaná a komplexně řízená doprava, která bude s to rychle využívat neúčinnějšího druhu dopravy, provádět rychlou změnu dopravních prostředků a soustřeďovat všechny síly k rychlé obnově a úpravě komunikací a letišť materiálního zabezpečení.

Narůstání významu i počtu dopravního letectva pro přepravu vzdušného výsadku a materiálu vyvolává otázku, zda i dopravní letectvo nenadřídí zástupci velitele fronty — náčelníku týlu, který by měl plnou možnost zahrnout vzdušnou dopravu do komplexních dopravních plánů.

Ve vzdálenějších perspektívách je nutné zvážit, že kvalitativně nový dopravní prostředek — raketa — podstatně změní organizaci dopravy i systém materiálně technického zabezpečení vojsk. S těmito vzdálenějšími výhledy není zatím v práci počítáno.

Bylo již hovořeno o tom, že vojenskou dopravu je nutné řídit komplexně. Tím mám na mysli takovou organizaci, která umožní operativní využití všech druhů dopravních prostředků a s tím související využití všech druhů komunikací.

Vzhledem k tomu, že doprava tvoří podstatnou náplň činnosti týlu, považují za účelné a je možné říci i nutné, podřídí všechny druhy dopravy zástupci velitele — náčelníku týlu. To umožní týlovým štábům zpracování komplexních dopravních plánů plně navazujících na plány obnovy a udržování odpovídajících komunikací (železnic, silnic, letišť).

Zpracování komplexních dopravních plánů vidět tedy jako jednu z hlavních povinností štábu týlu (ve kterých organizovat na stupních svazů a frontu dopravní oddělení) a po stránce součinnostní a kontrolní i operačního štábu.

Po stránce zabezpečení komunikací bude požadován rychlý manévry jednotkami (svazky, útvary) provádějícími obnovu a udržování silnic, železnic a letišť. Tomu požadavku nejlépe vyhoví víceúčelové typy jednotek polních stavebních vojsk, schopných udržovat, obnovovat a stavět všechny typy komunikací (včetně letišť) za využití soudobé mechanizace a typizovaných prefabrikátů.

K vlastnímu řízení všech druhů dopravy i obnovy komunikací organizovat na frontech jednotnou správu vojenské dopravy, členěnou na složky provozní (automobilní, železniční a vzdušné dopravy) a technicko-stavební.

Řízení potrubní dopravy ponechat ve správě služby zásobování PHM.

Za výkonné orgány považovat ve svazích automobilní dopravní jednotky, ve svazech automobilní dopravní, cisternové a autobusové útvary, silniční pořádkové útvary a útvary polního stavebního vojska. Stupeň frontu vybavit automobilními a autobusovými svazky a útvary, svazky a útvary dopravního letectva, pořádkovými svazky, potrubními svazky, polními orgány vojenské dopravy, civilními zvláštními jednotkami i svazky polního stavebního vojska.

Krátce k některým otázkám řízení dopravy.

Do komplexního řešení otázek dopravy počítáme i operační přepravy a přísuny raketovým vojskům. Z toho důvodu bude nutné veškeré otázky komplexního dopravního plánu řešit v úzké součinnosti s operačním štábem.

Komplexní řízení dopravy vyžaduje nepřetržitou znalost situace na komunikacích. Zde mám na mysli znalost stavu a míst všech železničních i silničních přeprav, převozů a transportů v celém týlovém prostoru frontu, stavu komunikací, odklonů a objížděk na nich a znalost radiální situace. To může umožnit stanovení regulačních čar (nejlépe na přechodech vodního toku, nebo na příčných komunikacích), na kterých zřídí péči pořádkových svazků kontrolní stanoviště, která zapojit do dispečerských řídicích stanovišť (svazu, frontu). Takový systém kontrolních stanovišť zřídí na všech zónách dopravních spojů frontového týlového prostoru, nejlépe u jeho zadní hranice před vjezdem do prostorů frontových základů, dále před vjezdem do prostorů pohyblivých armádních základů. Během útočné operace, při narůstání vzdáleností,

regulační čáry s kontrolními stanovišti zřizovat na vzdálenost 150–200 km.

Kontrolním stanovištěm vymezit úseky ke sledování situace. K tomu účelu využít prostorů sítě pomocných spojovacích uzlů s použitím rádia i permanentních linek.

Na význačnější regulační čáry (např. před frontovými nebo armádními základnami — počítáno ve směru přísunu, by od zadní hranice frontového týlového prostoru) je možné předusnovat operační skupinu týlu (frontu, armády) s cílem usměrňovat pohyb železničních i silničních transportů, popřípadě určovat počet zásilek materiálu i adresáty tam, kde dříve pro nejasnost situace nemohly být specifikovány, avšak přesto, vzhledem k času a k značným vzdálenostem musely být již dříve vypraveny.

Taková obdobná opatření v řízení železniční dopravy potvrzují i zkušenosti z Velké vlastenecké války. Správa vojenské dopravy 1. Ukrajinského frontu například vysílala z týlového velitelského stanoviště v Rzeszów operační skupinu na rozdělovací stanici Lvov. Zde přímo řídila pohyb transportů a prováděla jejich přeinstrovaní podle požadavků štábu týlu.

Tento způsob manévru bude nutné podrobně uvážit při řešení nového zásobovacího systému, kde může najít širokého uplatnění.

Dispečerské řídicí stanoviště může velmi usnadnit řídicí práci materiálním hospodářům; dávat jim včas informace o postupu i stavu přísunovaných zásilek materiálu. Operačním štábům může dávat včas podklady k usměrňování zejména přeprav a převozů operačního charakteru prostřednictvím zástupce velitele — náčelníka týlu.

Závěrem k vojenské dopravě

Jak patrně, otázky organizace a řízení vojenské dopravy je nutné řešit v úzkém vztahu s novým zásobovacím systémem.

Vojenskou dopravu řešit na těchto principech:

1. Všechny druhy přeprav soustředit do podřízenosti týlu. Při tom však zabezpečit vliv a součinnost s operačním štábem.

2. Plánování a řízení dopravy ponechat jako jednu ze základních povinností štábu týlu, ve kterém zpracovávat komplexní dopravní plán.

3. Ke komplexnímu řízení dopravy zřídit ve štábu týlu dispečerská řídicí stanoviště, která vybavit moderní aparaturou.

Ve sledování pohybu transportů navázat na ústřední dispečerské stanoviště ministerstva národní obrany.

4. Ke sledování pohybu operačních i dopravních přeprav, převozů a transportů zřídit síť kontrolních stanovišť, která rozvinout na stanovených regulačních čarách v celé hloubce frontového týlového prostoru a zapojit do dispečerských stanovišť. Na těchto regulačních čarách řídit, usměrňovat pohyb transportů, eventuálně upřesňovat či řešit manévry zásobami, týlovými útvary a svazky.

5. Počítat s organizací víceúčelových typů stavebních a obnovovacích jednotek

— pomocných stavebních vojsk — odborně připravených k obnově (výstavbě) leteckých, silnic a železnic.

6. V souvislosti s komplexním využitím všech druhů komunikací přezkoumat možnost vytvoření komplexních zón dopravních spojů. Ve spojitosti s tím řešit i možnost decentralizace řízení dopravy.

7. Počítat i v oblasti řízení vojenské dopravy s mechanizační, později s automatizační technikou a s matematickými metodami řízení. Z toho důvodu pojmout otázky vojenské dopravy do řešení komplexního vědeckého úkolu, jak uvedeno již v předchozích statích.

Úkoly vojenskovo vědecké práce a příprava kádrů

V předchozích úvahách jsem se zabýval některými novými otázkami organizace a řízení týlu, jichž konkrétní řešení stojí před úkoly vojenskovo vědecké práce.

K tomu chci připomenout, že ve studiu a ve vědeckém rozpracování matematických metod plánování a řízení týlu je třeba plně využít zkušeností z nových metod řízení civilních podniků a z práce civilních vědeckovýzkumných pracovišť, které soustředily rozsáhlé teoretické i praktické materiály. Vždyť plánování a řízení má řadu společných prvků (evidenčních), ekonomických, dopravních atd.) se zásobováním a s technickým procesem zabezpečení vojsk — i když týl pracuje ve zcela odlišných bojových podmínkách a v situacích, které se vždy nedají přesně předvídat.

V civilních výzkumných ústavech a ve výpočetních střediscích se v současné době pracuje na vzorných organizačních projektech pro zpracování informací.

Vypracování těchto vzorových projektů je stanoveno do roku 1965, ověření v závodech provést v období 1965–1970. S hromadným prováděním matematických metod řízení do praxe národního hospodářství je počítáno po roce 1970.

Souběžně s vědeckým rozpracováním soustavy informací a matematických metod řízení je nutné vytvářet veškeré předpoklady k zavádění nové výpočetní techniky do praxe. Zde mám na mysli dát především širokému okruhu týlových pracovníků základní teoretické vzdělání z těchto nových vědních oborů v krátkodobých kurzech a seznámit je s novou výpočetní technikou. Znalost základů kybernetiky učinit předmětem technického minima všech týlových pracovníků.

Dále je třeba zvyšovat kvalifikaci všech vedoucích týlových pracovníků v matematice, a to v takovém rozsahu, aby pocho-

pili možnost výpočetní techniky v plánování a řízení týlu.

Ve štábech týlů svazků a svazů specializovat po 1–2 pracovních pro otázky matematizace plánování a připravit je teoreticky i prakticky na zavádění samočinných počítačů.

Výsledky vědecké práce v těchto oborech soustavně ověřovat na zkušebních cvičeních a na ostatních praktických zaštrnáních. Nově zpracované a vyřešené úlohy zavádět do výuky v akademii a v krátkodobých kurzech.

Přípravu kádrů časově úzce spojit s plánem vědecké práce a s plánem zavádění nové výpočetní techniky do praxe.

V přípravě kádrů dát správné místo matematizaci a technizaci řízení.

Vycházet ze skutečnosti, že nové i nejednodušší stroje nemohou nahradit tvůrčí a organizační práci člověka. Matematika zůstane vždy jen účinným pomocníkem člověka a stroj bude řešit jen úkoly, které do něho vloží myslící člověk.

To znamená, že i v období matematického řízení týlu a samočinných počítačů, které postupně zaujmou významné místo ve štábech týlů, zůstane ústřední organizační a řídicí postavou zástupce velitele pro týl — náčelník týlu; jeho hlavním orgánem pro uvádění rozhodnutí do bojové praxe a pro kontrolu vydaných opatření zůstane i nadále tvořivě pracující štáb týlu a náčelníci jednotlivých týlových služeb.

V článku jsem poukázal na nejzávažnější problémy v oblasti řízení týlu a zásobování, vyjádřil určité názory a naznačil možné řešení těchto problémů, které by se měly stát programem vojenskovo vědeckých prací v nejbližších letech.

Organizace a řízení násilného přechodu vodního toku štábem svazku

Podplukovník Miroslav Svoboda

Velký význam pro zabezpečení vysokého tempa útoku má, vzhledem k charakteru našeho terénu, rychlý přechod vodních překážek. Za tímto účelem je nutné využít především těch přepravních prostředků a způsobů přepravy, které při vynaložení nejmenšího úsilí zabezpečí nejrychlejší přepravu. Jsou to především brody a přepraviště. Vždy, dovolí-li to situace, je nutné vybudovat plovoucí most. Mostové přepraviště, které je nejvýkonnější, má předpoklady, aby při násilném přechodu bylo zachováno potřebné průměrné tempo boje.

Odpovědné je určování přeprav přes řeky o šířce 100–150 m a více. Zde se dosud vyskytují nesprávné názory na vhodnost a účelnost zřizovat přívozové přepravy. Jejich použití však nelze zavrhnout. Na úzkých řekách, kde se časy zřízení mostu blíží době potřebné ke zřízení přívozových přepravišť, je výhodnější zřizovat přímo mostové přepraviště. Na širších řekách může být mnohdy výhodnější, i vzhledem k tempu přepravy, zřídit nejprve přívozovou přepravu a teprve v noci přecházet na mostovou. Je nutné přihlídnout k tomu, že přívozová přepraviště jsou vůči účinkům ZHN méně zranitelná.

Vezmeme například řeku širokou do 200 m; ke zřízení mostového přepraviště bude třeba 1 mostové soupravy a 1 ženíjního (pontonového) praporu.

Stavba mostu potrvá asi 3,5 hodiny. Budou-li se po mostovém přepravišti přepravovat tanky tankového pluku (90 tanků), pak vlastní přeprava bude při rychlosti 10 km/hod. trvat 45–55 minut. Celkem bude tedy tankový pluk přepraven od doby zahájení stavby mostu na druhý břeh za 4,25–4,75 hod. Použijeme-li však přívozovou přepravu ze $\frac{2}{3}$ SMS (staví ji dvě ženijní roty), ušetříme $\frac{1}{3}$ sil a materiálu a rychlost přepravy tanků bude za první hodinu 8 tanků (45 minut stavba soulodí, 15 minut koloběh)

za 2 hodiny 40 tanků,
za 3 hodiny 72 tanků,
za 4 hodiny 104 tanků.

Tedy do doby zahájení přepravy po mostě nám přívozová přeprava umožní přepravit dva tankové prapory.

To má velký význam zvláště tam, kde nejsou podmínky pro hluboké brodění.

Rozhodnutí o tom, jaký druh přepravy bude nejvýhodnější, bude záviset vždy na konkrétní situaci a bude jej možné řešit individuálně na základě propočtu.

Z hlediska důležitosti a obtížnosti rychlého překonání vodního toku bude na jeho úspěch mít značný vliv řídící práce štábu, a to zvláště štábu divize a pluku.

Štáb divize musí, vzhledem k rychlosti a tempu útočného boje, včas zahájit předběžnou přípravu a plánování násilného přechodu vodního toku. Příprava k násilnému přechodu vodního toku z chodu musí být ve štábu divize zahájena v době, kdy je vydáváno rozhodnutí a kde jsou plukům určovány úkoly k přechodu řeky. Zpravidla to bude již při vydávání rozhodnutí na další den boje. Z toho vyplývá, že plánování nastupní svazku může být zahájeno na vzdálenost

Podklady pro plánování násilného přechodu vodního toku z chodu

Charakter vodní překážky: (Připraví ženijní náčelník svazku)

hloubka – 0,9 – 2,5 m
šířka – 60 – 90 m (místy 120 m)
rychlost proudu – 0,5 – 1 m
dno – šterkovité, místy bahno
umělé stavby: v pásmu přechodu 3 jezy
přístupy: omezení u komunikací v s. části
šířka úseku 4 km, břehy – výška 1,5 – 2 m
nutné menší úpravy.

Přepravní prostředky:

organické: 1/3 SMS, 5 kusů K-61
posilové: 2/3 SMS a 1 ponpr bez 1 rot
možnosti: 2 mosty 60 t
1 přívozové (2 soulodí 40 t)
záloha (2 soulodí)
1 plavidlové přepraviště

Vhodná místa a druh přepraviště:

mostová přepraviště – Břehy, Zámostí
brody pro tanky – BILINA, BĚLA, j. ZÁMOSTÍ
přívozová: s. ZÁMOSTÍ
plavidlová: ZÁMOSTÍ

Předpokládaná bojová sestava divize při zahájení násilného přechodu:

Úsek: BŘEHY, BĚLA – úsek: BĚLA, ZÁMOSTÍ,
TÝN n. Vlt., PŮRKAREC
1 sled: 17 tp 15 tp
2 sled: 16 tp 10 msp

Technické údaje o přepravních prostředcích: (připraví ženijní náčelník svazku)

1/3 SMS – 4 soulodí 40 t most 40 t . . . 65 m
3 soulodí 60 t 60 t . . . 65 m
Doba stavby: 1 soulodí 40 t – 1 četa 45 minut
60 t – 1 četa 55 minut
most: 40 t (60 t) – 1 rota (4 čety) 3 hod.

Obsažnost: 1 soulodí – 1 tank
– 2 OT
– 1 NA s přívěsem
– 2 T-805

Rychlost přepravy po mostě: tanky vzdálenost 50 m,
rychlost 12 km/hod.
kolová vozidla vzdálenost 30 m, rychlost 15 – 20
km/hod.

Kapacita mostového přepraviště:

teoretická 240 – 300 vozidel za hodinu,
praktická 150 – 200 vozidel za hodinu
Velký obojživelník (K-61) – únosnost na vodě 5 t
Brody: hloubka brodění pro tanky – 1,3 m
V3S – 0,8 m
T-805 – 0,6 m
OT – 0,6 m
GAZ – 0,4 m
rychlost jízdy brodem – 6 – 8 km/hod.
vzdálenost vozidel v brodu 50 m
kapacita brodu: teoretická 100 – 150 voz. za h.
praktická 70 – 90 voz. za h.

Pořadí jednotek na přepravě a počty vozidel (připraví operační oddělení)

Přepraviště: BŘEHY

Počet vozidel:

jednotka	bojový sled	týly	celkem
17 tp	78 tanků, 26 OT,	20 vozidel	122 vozidel
33 tdb (bez 1 a 2/33)	57	71	128
3,4/264 plp	20	—	20
1/118 žpr	8	—	8
PVS 10 td	14	—	14
VS 10 td	32	—	32
1/10 plo	8	—	8
TVS	19	—	19
OZP 10 td	12	—	12
DDS 10 td – 1,2/33 tdb	58	48	106
1,2/264 plp	41	44	85
10 ovr	14	12	26
10 plo (bez 1 bat)	20	17	37
1 žen. četa	3	—	3
Týl 10 td	—	269	269
16 tp 78 t, 26 OT, 20 v.	—	122	246
2/118 žpr	8	—	8

Přepraviště: ZÁMOSTÍ

jednotka	bojový sled	týly	celkem
15 tp 78, 26 OT,	20 vozidel	122 vozidel	246
10 do (bez 1 a 2 bat.)	15	16	31
5,6 bat. 264 plp	20	—	20
3/118 žpr	8	—	8
1 pzdr 10 rcho	1	—	1
10 msp	156	109	265
1 a 2 bat. 10 do	22	—	22
ŽZ 10 td	12	21	31

celodenního úkolu svazku. Přitom průměrný potřebný čas pro plánování si vyžádá ve štábu divize asi 1,5 hod., ve štábech pluků asi 1 hod. a doručení výpisů z plánu přeprav do všech jednotek asi 2 hodiny. Vzhledem k těmto časům bude vždy třeba sledovat postup jednotek tak, aby příprava k přechodu vodního toku nebyla zahájena opožděně.

Na plánování násilného přechodu musí se ve štábech podílet celý štáb (zástupci všech oddělení) za řízení náčelníka štábu. Přitom je třeba vycházet z těchto činitelů:

1. předpokládaná sestava divize, v jaké vyjde na řeku;
2. stavba množství přepravních prostředků a jejich situace;
3. charakter vodní překážky, možnosti přechodu a zřizování přepravišť;
4. požadované pořadí na přepravištích podle úkolu, který bude vojsko po překonání řeky plnit.

Důležité je, plánovat přechod řeky vždy bez ohledu na počet stálých mostů a vždy počítat s variantou, že se nepodaří žádný most ovládnout.

Před zahájením plánování musí si ženíjní náčelník připravit potřebné podklady jako vyhodnocení vodního toku v plánovaném úseku násilného přechodu a navrhnout podle vhodných míst na řece a množství přepravních prostředků počet a druh přepravišť. Rovněž provede potřebné propočty, jako například doba trvání koloběhu, doba stavby mostu (závisí na množství, stavu vycvičenosti ženíjních jednotek a terénní situace na řece) a připraví tabulku pro zpracování grafikonu přepravy. Je třeba si uvědomit, že se v tomto období plánuje předběžně, grafikon se pak upřesňuje podle situace za předpokladu, že nedojde k zásadním změnám (viz příloha 1).

Při zpracování plánu přechodu řeky určuje náčelník štábu (nebo náčelník operačního oddělení) podle úkolu pořadí přepravy jednotek a na kterém přepravišti se budou přepravovat. Jednotliví náčelníci druhů vojsk a oddělení informují o složení a počtu vozidel, bojových prostředků svých jednotek. Ženíjní náčelník propočítává potřebnou dobu k přepravě a doplňuje grafikon. Po zpracování grafikonu přepravy se pořídí výpis (je výhodné pořizovat jej v průpise a rozstříhat podle úseku přeprav pluků nebo pořídit kopie celého grafikonu) a tyto se doručí plukům a dalším posilovým jednotkám (Vševojsk-2-2 čl. 188) (příloha 2).

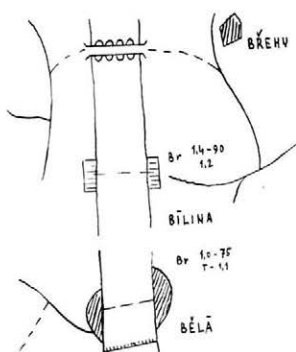
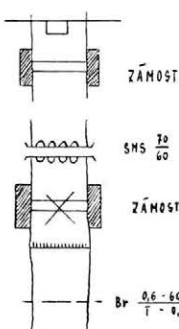
Při sestavování grafikonu přepravy je nutně dodržet zásadu rozdělení přepravujících se jednotek na všechny druhy přeprav tak, aby čas pro přepravu celé divize se maximálně zkrátil, a to na 4–5 hodin. Grafikon přepravy pak chápat ne jako šablonu, ale jako kalkulační podklad pro štáby útvarů, ze kterého vycházejí při organizaci a řízení přechodu vodního toku svými jednotkami.

Vzhledem k tomu, že útočný boj divize vedou pluky na samostatných směrech často od sebe dosti vzdálených, ponechává se větší volnost pro plánování přepravy štábům pluků. Z výpisu grafikonu přepravy, který štáb pluku obdrží od svazku, musí vidět, které přepravní prostředky dostanou přiděleny, jaká a kde má zřídit přepraviště (zprávy od průzkumu z hloubky má svazek od armády, nebo od vlastních prostředků — nevysílá vlastní hloubkový ženíjní průzkum) a dále kde má zřídit kontrolní propouštěcí místa, výchozí prostory a kterou dobu na přepravištích má vyčlenit pro přepravu divizních součástí. Sám pak stanoví a upřesňuje pořadí přepravy vlastních jednotek.

Současně je nutné doručit i rozkazy o přidělení přepravních prostředků a o jejich zařazení do sestavy jednotek. Přepravní prostředky přidělené jednotlivým plukům nebo prisunutým odřadům se vysunují k vodní překážce současně s těmito odřady. Pontonové prostředky, zabezpečující přepravu hlavních sil divize mají být zařazeny v čele proudů hlavních sil. K zabezpečení včasného příchodu

Grafikon přepravy 10td přes řeku

Příloha 2

Úsek přepravy	Čís. přepraviště	SCHÉMA PŘEPRAVNÍHO ÚSEKU	Údaje o přepravišti					Pohotovost k přepravě	Časový průběh přepravy								
			přepravní prostředky, záloha	správce přepraviště	zřizuje jednotka	KPM obsazuje	východní prstory průchozího dle		pořádková služba	0 hod.	1 hod.	2 hod.	3 hod.	4 hod.	5 hod.	6 hod.	7 hod.
tp	11		most 2/3 SMS 1 souloží záloha Bílina	velitel 103 ponpr	1 a 2 pont. rota 103 ponpr	Horní Kněžka- dy štáb 10 td	Hartmanice Bzi, Sviný Vlastibor	divisi jednotky 103 ponpr	Č+2,5 hod	stavba mostů		3/10 plo s pos. pros 17. tp	1264 plp, PV S, OZF, DDS	10 plo div. prostr. (2,3 plb) DDS 2 č. VS 10 ovr VS 2,3 (264 plp)	16 tp, 4/264 plp	tyl 10 td	
	12		brod pro tanky	velitel 1 žen. č. 1/118 žpr	1 žen. č. 1/118 žpr	Horní Kněžka- dy (okraj lesa z. štáb 17 tp)	Hartmanice	17 tp. 1 žen. č. 1/118 žpr	Č+20	úprava brodu	tanky dvou tpr (17 tp)			tanky 16 tp		přepraviště se ruší	
	13			brod pro tanky	velitel žen. čety 17 tp	žen. četa 17 tp	myslivna z. Kostelec štáb tpr 17 tp	Kostelec Radomice Tuchonice	17 tp	Č+20	úprava brodu	tpr (17 tp)		přepraviště se ruší			
tp	14		přívozové 60t 2 souloží bez zálohy	velitel 1/10 žpr	10 žpr	silniční nadměstí 2 km jz. Chotýčany	Vitín Kolný Házetov Neplachov	10 msp 1/10 žpr	Č+60	stavba souloží	litr 5 koloběhů		přepraviště se ruší				
	15		most 60 t 1/3 SMS 1 s. záloha 1 souloží 2 km jv. Hluboká	zást. velitele 103 ponpr	3. rota 103 ponpr	Vitín	15 tp 3/103 ponpr	Č+2,5 hod		stavba mostů		15 tp 6/264 plp	záloha	10 msp 5/264 plp			
	16			brod	velitel 2/10 žpr	2/10 žpr	vých. okraj Záhosti	Vitín	15 tp 2/10 žpr	Č+20	15 tp		přepraviště se ruší				

k vodní překážce se mohou pro ženijní útvary s přepravními prostředky vyčleňovat samostatné osy. V takovém případě je povinen velitel vševojskového svazku (útvary) zabezpečit ženijní útvar potřebným bojovým zajištěním.

Jednou z nejdůležitějších otázek při plánování násilného přechodu vodního toku je určení komunikací a výchozích prostorů, kterými vojska musí procházet. Je to proto, že nepodaří-li se přechod řeky předsunutým odřadům a čelním jednotkám z chodu, uskutečňuje se přechod vodního toku s přípravou ve zkrácené lhůtě. V takovém případě nesmí dojít k nahromadění jednotek v přímé blízkosti řeky, ale vojska musí zůstat rozptýlena na takové vzdálenosti a v takovém prostoru, aby nebyla zničena nepřátelskými atomovými údery.

Proto musí být určeny výchozí prostory pro každé přepraviště ve vzdálenosti 8—12 km od řeky. Pro dodržování pořadí přesunu vojsk k přepravištím se určují kontrolní propouštěcí místa a na cestách vedoucích z výchozího prostoru na přepraviště se organizuje pořádková služba. Pro tuto službu se vyčleňují jednotky z přepravujících se vojsk; pouze na přepravištích ji uskutečňují ženijní jednotky (viz přílohu 3 a 4).

Při určování kontrolního propouštěcího místa musí být dodržena zásada, aby bylo v místě, ze kterého může jednotka, která se přesunuje na přepraviště, provést manévry na jiné přepraviště. Proto se zpravidla určuje u křižovatek přísnových a příčných cest a to u plavidlového přepraviště a u přívozového přepraviště 2—3 km, u mostového přepraviště 3—5 km od řeky. Zřizuje-li se přepraviště pro jízdu tanků pod vodou, musí se určovat místo pro druhou etapu vystrojení tanků ve vzdálenosti do 500 m od řeky. (První etapa vystrojení je ve výchozím prostoru.)

Kontrolní propouštěcí místo je obsazováno vždy příslušníkem štábu přepravované jednotky s odborným orgánem ženijního útvaru (pomocník správce přepraviště). Hlavní úkol kontrolního propouštěcího místa je ten, že jsou přes něj propouštěny jednotky v pořadí a intervalech odpovídajících kapacitě přepraviště tak, aby bylo zamezeno hromadění vozidel a vojsk na přepravištích. V případě, že některé přepraviště je během přepravy nepřítelem zničeno nebo poškozeno, jsou jednotky v kontrolním propouštěcím místě zastaveny a určují se jim nejbližší záložní nebo sousední přepraviště.

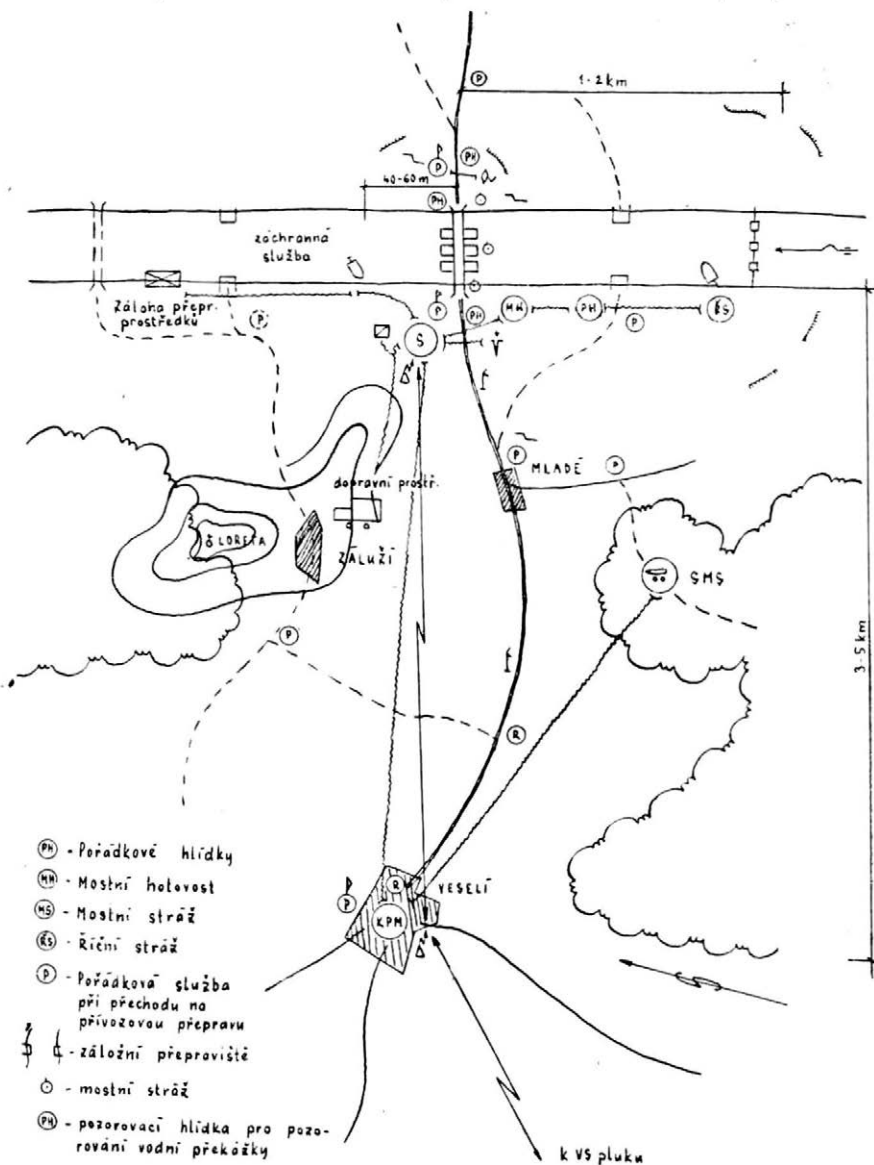
Povolávání jednotek z výchozího prostoru do kontrolního propouštěcího místa a na přepravu organizuje náčelník kontrolního propouštěcího místa podle situace na přepravišti a podle stanoveného pořadí. Pro plynulý přísun vojsk z výchozích prostorů je třeba zřídit spojení z kontrolního propouštěcího místa do průchodíště, které se určuje na okraji výchozího prostoru.

Vojska zaujímající výchozí prostor se nerozptylují do terénu, ale zůstávají se zvětšenými vzdálenostmi v prouděch na komunikacích a podél nich, bojově se zabezpečují a hlavně dokonale maskují.

Pro organizování co nejúčelnějšího využití přepravních prostředků po dobu násilného přechodu, rychlého propouštění vojsk po mostech určuje velitel vševojskového svazku ze ženijních útvarů správce přepraviště, jehož povinností je zabezpečovat hladký průběh přepravy přímo na přepravištích (Vševojsk-2-2, čl. 196, 195).

Jednou z důležitých podmínek úspěchu násilného přechodu vodního toku z chodu je úspěšná činnost předsunutého odřadu. Jeho úkolem bude především ovládnout mosty, brody, umělé stavby (přehrady), zabezpečit předmostí a vlastní

Schéma pořádkové služby na mostovém přepravišti

přepřavu. Nepodaří-li se však předsunutému odřadu dobýt přepravišť, nebo byla-li zničena nepřítelem, je nutné zdolat vodní překážku násilným přechodem z chodu.

Vzhledem k tomu, že množství normovaných přepravních prostředků bude omezené, bude třeba vždy k zabezpečení předmostí zařazovat do předsunutých odřadů jednotky vybavené obojživelnými prostředky a tanky schopné jízdy pod vodou. Tam, kde nejsou podmínky pro brodění nebo jízdu pod vodou, bude nutné do předsunutých odřadů nebo čelních jednotek zařazovat motostřelecké jednotky, aby bylo možné ovládnout předmostí a vytvořit podmínky pro zahájení stavby mostů nebo přivozů (Vševojsk-2-2, čl. 215).

Předsunutý odřad se přepravuje zpravidla tak, že jednotky prvního sledu se přepravují na obojživelných vozidlech (OT). Současně s jednotkami prvního sledu se přepravují i ženijní jednotky určené ke zřizování průchodů v zátarasích a úprav břehů.

Tanky předsunutého odřadu se přemísťují brody (pod vodou), nejsou-li pro to podmínky, na přivozovém (u úzkých řek po mostovém) přepravišti. Rovněž dělostřelectvo a jiné posilové prostředky se přepravují po přepravištích. Ženijní jednotky mohou zahájit stavbu mostu tehdy, jestliže jednotky předsunutého odřadu ovládly prostor, ze kterého nepřítel nemůže postřelovat přímou střelbou prostor stavby mostu. Hlavní síly divize zpravidla využívají přepravišť zřízených pro předsunutý odřad.

Pro plánování a doručení rozkazů do vojsk, musí štáby pluků a svazků vyslat své orgány i se spojovacími a regulačními jednotkami, které budou řídit přechod jednotek z kontrolního propouštěcího místa a výchozích prostorů. Tyto orgány postupují s předsunutým odřadem, upřesňují situaci a předávají zprávy svým velitelům. Na základě těchto zpráv o vývoji situace upřesňují štáby grafikon přepravy a vydávají potřebné rozkazy vojskům. Konečné upřesnění pro přechod jednotek přes vodní tok může být teprve po dosažení řeky předsunutým odřadem a po zjištění jeho bojové situace. V této situaci se pak vydávají rozkazy ke zřizování přepravišť, organizuje se pořádková služba, obsazují kontrolní propouštěcí místa a zřizuje se spojení mezi jednotlivými místy řízení přechodu.

Vlastní upřesnění spočívá v tom, že podle vývoje situace štáb divize buď mění přidělení přepravních prostředků, upřesňuje místa zřízení přepravišť, pořadí a časy přepravy divizních součástí.

Štáby pluků pak přesně konkretizují pořadí přepravy vlastních jednotek, upřesňují je a stanoví časy průjezdů jednotlivých součástí kontrolními propouštěcími místy.

Celé upřesnění nesmí být zdlouhavé, aby nenarušilo plynulý přísun přepravních prostředků a jednotek k vodní překážce.

Při příchodu jednotek k vodní překážce je hlavní povinností všech štábů řídit boj o přístupy k řece a o předmostí a zabezpečení uvolnění cest pro průjezd přepravních prostředků. Zde především bude povinností všech velitelů zabezpečit spolehlivé umlčení nepřátelského dělostřelectva vedoucího palbu na přepraviště před úderem nepřátelského letectva. Proto se vždy do předsunutých odřadů a čelních jednotek musí zařazovat prostředky PVO. Je výhodné začlenit je na čela proudů s přepravními prostředky tak, aby mohly dříve zaujmout palebné postavení k ochraně přepravišť. Jsou-li pontonové přepravní prostředky na přesunu k vodní překážce, a boj čelních jednotek o předmostí nemá předpokládané tempo,

zaujímají prostory soustředění přepravních prostředků ve vzdálenosti 2—3 km od řeky.

Po vytvoření podmínek na vodní překážce a po dokončení technického ženijního průzkumu, odminování a potřebných úprav se vysunují na řeku k zřízení přepraviště.

Důležitou podmínkou úspěšné práce štábu je včas vybudovaná spojovací síť velení na přepravištích. Vzhledem k omezenému množství spojovacích prostředků ženijních útvarů je nutné část doplnit prostředky útvarů.

Po zřízení přepraviště a zahájení přepravy hlavní úkol štábu spočívá v řízení plynulé a rychlé přepravy a v zabezpečení manévru jednotkami v případě vyřazení některých přepravišť.

Aby přeprava vojsk přes vodní toky probíhala plynule a rychle musí být pevně řízena štáby a veliteli všech stupňů.

Rozhodující úlohu při této fázi přechodu má správná činnost orgánů v kontrolním propouštěcím místě.

Po obsazení přepraviště čelními jednotkami nebo předsunutými odřady zahajují ženijní jednotky zřizování přeprav. V té době se rozestavují pořádkové hlídky a obsazují kontrolní propouštěcí místa, zřizuje se spojení. Jakmile určený správce přepraviště hlásí pohotovost k přepravě, vydává orgán z kontrolního propouštěcího místa pokyn k zahájení přepravy zbývajících jednotek čelních nebo předsunutých odřadů.

V té době se druhé sledy pluků, divizní prostředky a týly přibližují k vodní překážce, ale nenajíždějí k vodnímu toku, nýbrž se zastavují ve výchozích prostorech (zůstávají v proudech na vedlejších komunikacích — důležité maskování) a styční důstojníci se soustřeďují v průchodišti nebo v kontrolním propouštěcím místě. Tam podle pokynů náčelníka kontrolního propouštěcího místa povolávají své jednotky z výchozích prostorů po určených komunikacích přes kontrolní propouštěcí místo na přepravu. Vydání pokynů jednotkám k zahájení přesunu na přepraviště se určuje podle pořadí stanoveném grafikonem přepravy.

Dojde-li k přerušení přepravy nepřátelským zásahem, vydá náčelník propouštěcího kontrolního místa rozkaz k zastavení pohybu vojsk. Zbývající jednotky je nutné přesunout na jiné přepraviště. O tom rozhoduje nadřízený štáb (štáb divize) a uvědomuje o tom jak kontrolní propouštěcí místo dočasně přerušeno přepraviště, tak i kontrolní propouštěcí místo těch přepravišť, na která jsou vojska přesunována. Přitom je třeba určit, v jakém pořadí budou tyto jednotky přepravovány. Přesunují se pak ze svých výchozích prostorů na sousední přepravy po určených rokádních cestách.

V případě zničení přepraviště vyjíždí z prostoru soustředění záloha přepravních prostředků k opravě nebo obnově vyřazeného přepraviště. Po jeho obnovení pokračuje přeprava dalších jednotek podle původního grafikonu přepravy.

Z uvedeného je patrné, že úspěch násilného přechodu závisí do značné míry na přesné organizaci a pevném řízení jednotek jak za přibližování k vodnímu toku, tak v průběhu vlastního přechodu. Proto musí štáby všech stupňů dokonale ovládat celou problematiku organizace plánování a řízení násilného přechodu vodního toku.

Rozvinutí sítě pohotovostních baterií

Podplukovník Josef Brož

Úspěchu v boji s nepřátelskými zbraněmi jaderného napadení může být dosaženo nikoli náhodnou palbou, nýbrž plánovitým a promyšleným ničtím těchto prostředků nebo jejich nejdůležitějších prvků. Za tím účelem se v rámci frontu organizuje centralizovaný boj s prostředky jaderného napadení nepřítele.

Nutnost okamžitého zničení zjištěných prostředků jaderného napadení a poměrně dlouhá doba přípravy rakety k odpálení, si vynutily zavést pohotovostní baterie raketových jednotek, které jsou stále na maximálním stupni pohotovosti. Určujícím prvkem při vytvoření sítě **pohotovostních baterií raketových jednotek** s různou délkou střelby je **splnit palebný úkol v nejkratší době** (od dodání zpráv průzkumu). Počet pohotovostních baterií je ovlivněn:

- cílem a úkoly nastávající operace;
- očekávaným počtem prostředků jaderného napadení nepřítele;
- počtem jaderných a chemických náplní přidělených na operaci;
- počtem a sestavou raketových útvarů a jednotek.

Konkrétní počet pohotovostních baterií operačně-taktických raket u armád prvního sledu se zpravidla stanoví podle rozhodnutí velitele fronty, výjimečně velitele armády, u jednotek vojskových raket podle rozhodnutí velitele armády, popřípadě velitele vševojskového svazu. Přitom musí být kritériem **spolehlivost zničení různých objektů v kterémkoli prostoru pásma činnosti armády a bezpodmínečná nepřetržitost, možnost vést palbu (úder) a i v průběhu celé operace. Šířka pásma činnosti (odpovědnosti) pohotovostních baterií po ničení prostředků jaderného napadení je zvětšena a zasahuje do sousedních pásem vpravo i vlevo o $\frac{1}{3}$ až $\frac{1}{2}$ hodnoty délky střelby rakety.** Uvnitř pásma činnosti se musí jednotlivě **palebné sektory pohotovostních baterií překrýt o šířku přibližně rovnou až polovině délky střelby sousedního odpalovacího zařízení.** Tím se prakticky dosahuje **dvojitého překrytí každého pásma činnosti svazku a tím se vylučují i možné hluché prostory.**

Počet pohotovostních baterií navrhuje vševojskovému veliteli náčelník raketových vojsk a dělostřelectva. Pripustíme, že

armáda má v prvním sledu 4 vševojskové svazky a útočí v pásmu asi 120 km širokém. Navrhuje se rozšířit pásmo působnosti ve směru k sousedům pro taktické rakety o 10 km. Výpočty ukazují, že za těchto podmínek je třeba mít v každém okamžiku v maximální bojové pohotovosti asi 4–5 odpalovacích zařízení. Zpravidla lze však organizovat u každého oddílu vojskových raket jen jednu baterii jako pohotovostní.

Je to hlavně proto, že je třeba mít na každé pohotovostní odpalovací zařízení prakticky ještě jedno zařízení, které bude po případném úderu (odpálení) možno převést do potřebné pohotovosti. Z uvedeného vyplývá, že u armády musí být připraven k zabezpečení nepřetržitosti boje s prostředky jaderného napadení stejný počet odpalovacích zařízení, jaký je začleněn do sítě pohotovostních baterií. S tím ovšem nelze počítat a proto tuto povinnost musí převzít z části hlavně dělostřelectvo, zvláště v průběhu operace. V průběhu boje to vyžaduje těsnou koordinaci manévru hlavně dělostřelectva, (které je v přímé podřízenosti náčelníka dělostřelectva svazku DDS) a vojskových raket.

Při návrhu počtu pohotovostních baterií operačně-taktických raket je nutné uvažovat s doplňkovým pásmem u souseda do 50 km. V tom případě jsou třeba v rámci armády asi dvě odpalovací zařízení jako pohotovostní. Vhodnost volby hlavního směru pohotovostních baterií operačně-taktických raket a možnost odměru raketou bez otáčení odpalovacího zařízení, umožňuje vést palbu v širokém pásmu, což umožňuje, že dvě odpalovací zařízení jako pohotovostní baterie dosáhnou dvojitého překrytí včetně rozšíření pásma ve směru k sousedům.

Zahájení služby pohotovostních baterií a určení jejich počtu stanoví vševojskový velitel, zpravidla na základě návrhu

náčelníka raketových vojsk a dělostřeleckého velitele. Počet pohotovostních baterií se může měnit, očekává-li se zvýšená činnost v přípravném období nebo v průběhu operace (například při odražení protiúderu nepřítele). V takovém případě vševojskový velitel nařídí zvýšený počet pohotovostních baterií jak operačně-taktických raket (zpravidla celá armádní raketová brigáda musí být na místě) tak i pohotovostních baterií u vševojskových svazků na předpokládaném směru odražení protiúderu nepřítele. Všechny baterie však nemusí mít v takovém případě stejnou dobu pohotovosti. Zvyšování pohotovosti bude probíhat podle situace na frontě.

Pohotovostní raketové jednotky se podle nařízení vševojskového velitele rozvinou ve stanovenou dobu na palebném stanovišti a přecházejí do určené časové pohotovosti. **Vlastní odpálení operačně taktické rakety po dodání souřadnic cíle může být uskutečněno ne dříve než za 20 minut.** U raket taktického dosahu doba potřebná k odpálení po dodání souřadnic cíle neklesne pod 15 minut. V celku možno říci, že je to ještě opravdu dlouhá doba k odpálení, neboť i v tomto časovém období může zjištěný prostředek jaderného napadení nepřítele zmizet z palebného postavení. Proto je třeba v takovém případě připustit tu zvláštnost, že **jednotlivý úder jadernou (chemickou) náplní může nařídit přímo náčelník raketových vojsk a dělostřeleckého nebo náčelník dělostřeleckého svazku, s dodatečným hlášením vševojskovému veliteli.** Takový přístup zrychluje úder a zvyšuje odpovědnost náčelníka raketových vojsk a dělostřeleckého nebo náčelníka dělostřeleckého svazku a vytváří z něho hlavního organizátora boje s prostředky jaderného napadení.

K uvedenému počtu pohotovostních baterií je nutné určit odpovídající jadernou náplň (tritolový ekvivalent). Za předpokladu, že armádní raketové prostředky budou použity k ničení řízených střel nepřítele typu CORPORAL nebo SERGEANT, jejichž bojová sestava je vzdálena 30–60 km od linie fronty, může být průměrná délka střelby 100 km. K zničení těchto odpalovacích zařízení na ploše v průměru 1,5–3 km² je zapotřebí při 90 % spolehlivosti zasažení cíle, rakety s jadernou náplní k zničení taktických prostředků jaderného napadení nepřítele (na ploše 0,6–2 km²) na délku 15–30 km s 90 % spolehlivostí zasažení plochy cíle, postačuje jaderná náplň 3–10 kt. Kromě jaderných náplní je možné využít k ničení pro-

středků jaderného napadení nepřítele raket s chemickou náplní. U raket s chemickou náplní musí být při použití brán v úvahu směr větru a předpokládaná činnost vlastních vojsk v prostoru cíle. Ke zvýšení ekonomičnosti využití jaderných náplní je výhodné použít k ničení taktických prostředků jaderného napadení nepřítele především klasických zbraní a jaderné náplně tehdy, nepřinesla-li by palba hlavního dělostřeleckého v dané situaci požadovaný účinek. Přesto však bude-li dán hlavnímu dělostřeleckému rozkaz k palbě na prostředky jaderného napadení nepřítele, je bezpodmínečně nutné určit i úkol pro přípravu jaderné (chemické) náplně pohotovostními bateriemi. Tato raketa bude však odpálena až na základě výsledku palby hlavního dělostřeleckého.

*

Určením sítě pohotovostních baterií s příslušným počtem raket, stanovením jejich doby pohotovosti a pásem působnosti, povinnosti vševojskového velitele a jeho štábu nekončí. Pro průběh operace, kdy lze očekávat v určitém zájmovém prostoru zvýšený počet prostředků jaderného napadení nepřítele (při soustředěné akci) je nutné uskutečňovat těsnou součinnost s letectvem a je výhodné vymezit „prostor odpovědnosti“ pro jeho činnost. Ničení prostředků jaderného napadení nepřítele v takovém prostoru může být neekonomičtější uskutečněno stíhacím bombardovacím letectvem.

Efektivnost použití pohotovostních baterií je závislá na dostatku hodnověrných zpráv a přesných údajích o prostředcích jaderného napadení nepřítele. A právě požadavek přesnosti staví otázku organizace a průzkumu nepřítele do nového světa, zejména pokud jde o prostředky jaderného napadení, neboť pozdní odhalení nebo doručení výsledků průzkumu může mít za následek předstihující úder nepřítele. Prvořadým požadavkem zůstává však přesnost souřadnic cíle. Podle zkušeností ze cvičení, průzkumné údaje neuspokojují vždy potřeby k přípravě rakety k odpálení. To vyžaduje zpravidla doplňkový průzkum, jehož nutnost nabývá významu v případech, kdy od doby zjištění prostředků jaderného napadení do odpálení rakety uplyne delší doba, ve které může cíl změnit polohu nebo dokonce ztratit svůj význam. K doplňkovému průzkumu je nutné v první řadě využít dělostřelecký vzdušný průzkum; je možné k tomu účelu

použít i jiné prostředky průzkumu, které jsou podřízeny vševojskovému veliteli.

Velmi odpovědnou otázkou při zřízení sítě pohotovostních baterií, je **způsob organizace velení a spojení**. Spojení s pohotovostními bateriemi musí být organizováno tak, aby zabezpečovalo rychlé pronikání povelů.

K zjednodušení organizace velení raketovým útvarům musí být vyjmuta řada mezistupňů, aby byla co nejvíce zkrácena doba k provedení úderu a řízení palby. Aby potřebná nařízení pro zničení prostředků jaderného napadení přicházela včas a bez překážek, je nutné, aby spojovací náčelník vyčlenil zvláštní spojovací kanály mezi štáby raketových vojsk a dělostřelectva (nebo dělostřelectva svazku) a raketovými útvary přímo podřízenými a to jak z VS tak i PVS. Je rovněž bezpodmínečně nutné, aby náčelník raketových vojsk a dělostřelectva měl možnost předat úkoly přímo pohotovostní baterii.

K tomu, aby náčelník raketových vojsk a dělostřelectva mohl účinně organizovat použití pohotovostních jednotek je třeba, aby průběžně řešil a přednášel vševojskovému veliteli ke schválení tyto hlavní úkoly:

- počet vyčleněných pohotovostních baterií operačně-taktických (popřípadě taktických raket) jak pro přípravné období tak i pro průběh operace;

- počet a ekvivalent raket s jadernou náplní, chemických raket k ničení prostředků jaderného napadení a jejich předpokládané použití podle období operace;

- dobu zasazení pohotovostních baterií, s časovým vyjádřením pohotovosti raket;

- úkoly prostředků nadřazeného při ničení prostředků jaderného napadení nepřítele;

- pásmo působnosti operačně-taktických a vojskových raket s hloubkou překrytí ve prospěch sousedů;

- prostor působnosti přidělený letectvu k ničení prostředků jaderného napadení, vzhledem k předpokládané činnosti nepřítele;

Závěr

Článek jen částečně vyčerpává rozsáhlou problematiku boje s prostředky jaderného napadení nepřítele. Prvořadou otázkou je v daném případě průzkum těchto prostředků. Vzhledem k tomu, že problematika s ním související byla již rozebrána na stránkách odborných časopisů, nastínil jsem jen otázku rozvinutí sítě pohotovostních baterií, které nebyla věnována náležitá pozornost jak v teoretickém rozpracování, tak i v praxi na cvičeních.

- palebný sektor raketových prostředků sousedů do vlastního pásma činnosti;

- způsob využití dělostřeleckého vzdušného průzkumu při ničení prostředků jaderného napadení nepřítele;

- úkoly hlavního dělostřelectva při boji s taktickými prostředky jaderného napadení nepřítele;

- způsob ženížní úpravy a maskování palebných stanovišť;

- způsob topografické a geodetické přípravy ve výchozím položení a v průběhu operace na směru přemístění pohotovostních baterií, s přímým určením topografických jednotek frontu (armády), které se budou podílet na tomto úkolu;

- možnost stanovení palebného úkolu štábem raketových vojsk a dělostřelectva přímo pohotovostní baterii, s odposlechem patřičných mezistupňů.

Veškeré výsledky těchto úvah musí se v konečném rozpracování objevit v „Plánu boje s prostředky jaderného napadení nepřítele“. K zabezpečení pohotovostních baterií sestavuje se na základě pokynů (směrnic) vševojskového velitele ve štábu raketových vojsk a dělostřelectva, „Grafikon pohotovostních baterií“, který obsahuje:

- počet pohotovostních baterií operačně-taktických a taktických raket k plánovaným obdobím operace od určených raketových útvarů;

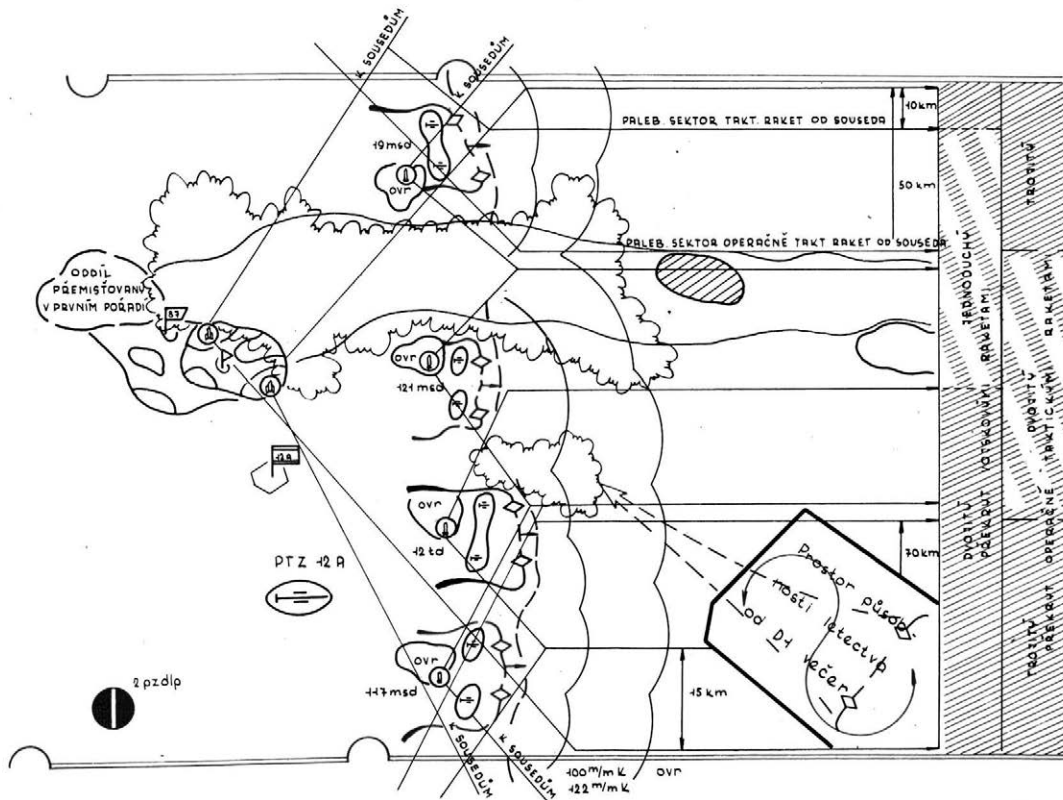
- prostor palebných stanovišť s druhem rakety (u jaderné velikost ekvivalentu) s časovým vyjádřením stupně pohotovosti;

- způsob střídání pohotovostních baterií a směry jejich přemístění;

- způsob spojení s pohotovostními bateriemi;

- signály, hesla pro vyžádání úderu.

Za účelem nepřetržitého velení zřizuje se ve štábu raketových vojsk a dělostřelectva **skupina pro řízení palby**. Ta je vybavena potřebnou dokumentací, pomůckami a spojovacími prostředky pro výpočet nutných parametrů, sestavení a předání povelu podřízeným raketovým útvarům (jednotkám).

Svazek-útvár	Signály	Počet pohotovostních baterií		Poznámka
		do BÚ 12A	do DÚ 12A	
87 arb	Připravení se k boji se ZHN KLADIVOV. Vozidla, která jsou označena Δ a 1/87 arb, přemístěny (100 m) v noci kromě toho světelný signál (blikavé červené světlo), mají přednost v předřazení.	2 poh.bat. s raketou 20 a 40 kt Od D2 ráno všechny baterie na místě v novém prostoru bojového rozmístění; ostatní baterie ve vyčkávacím postavení s raketami 2/40 4/100 kt a jednou chemickou raketou	2 poh. bat. s raketami 20 kt , (nebude-li jaderná náplň je nutné připravit chemickou raketu)	operační taktické rakety ve 20minutové pohotovosti
vševojskové svazky I. sl.		směr přemístění 1/87 arb po ose ... 2/87 arb ...		
110 pth (PTZ 12A)		po 1 poh. bat. u každého svazku s raketou podle nařízení vel. svazku. Při odražení protiúderu na směru ... všechny prostředky 117 msd na místě	po 1 poh. bat. u těch svazků kde nebude jaderná náplň mít u poh. bat. raketu s chemickou náplní	poh. bat. v 15 minutové pohotovosti
		V průběhu operace sladit manévry ovr svazku s DDS, u každého svazku mít připraven 1 děl. oddíl k vedení ZHN nep.		
		4 baterie (24 kusů 100 mm K) připraveny k ničení prostředků jaderného napadení nepřítele		pro ráže 100 mm vyčleněna v PADS stálá pohyblivá záloha střeliva

Nepřátelské objekty - cíle jaderných úderů

Podplukovník Jaromír Langer

Na soudobém střeoevropském válčišti mohou být cílem raket armád a frontu jednak vojenská uskupení a důležité týlové objekty, jednak ekonomické, komunikační a administrativně politická centra.

Jaderných raketových prostředků nelze však používat na všechny cíle, a to jak z ekonomických, tak i vojenských důvodů. Tyto prostředky musí být naopak používány vysoce centralizovaně, tj. ke splnění hlavního cíle v rámci spojeného úsilí vojsk, na **takové objekty, které bezprostředně ovlivní průběh a výsledek operace.**

Cíle jaderných úderů je však nutno určovat nejen z hlediska jejich bezprostředního vlivu na vývoj operací, tj. vliv na rozvíjení tempa operace vojsk (popř. možný vliv radioaktivních stop na ztížení postupu útočících útvarů a svazků), ale i z toho hlediska, jaké vytvoří tyto úderu ve svém celku strategicko-operační předpoklady pro vedení určitého období války.

Pro vojska frontu má však prvořadý vliv časová **bezprostřednost** úderů, tzn. jak změni poměr sil na frontě, jaké vytvoří předpoklady pro rychlý postup a jak ovlivní morálku vojsk a obyvatelstva. Do jisté míry mohou tyto úderu ovlivnit i ekonomiku, a tím i možnosti týlového zabezpečení armády nepřítele.

Řada úderů strategického významu, vedených strategickými jadernými raketovými prostředky, prodlužuje a navazuje na frontové úderu a ve svém souhrnu právě tyto prostředky (o mohutném tritolovém ekvivalentu) ovlivňují zásadně ekonomiku jednotlivých nepřátelských států a mezinárodní dopravu v západní Evropě.

Cílem článku je ukázat z hlediska armády a frontu skutečnosti, které určují úderu na **týlová, ekonomická a komunikační centra.**

VOLBA ÚDERŮ NA TÝLOVÉ VOJENSKÉ OBJEKTY A JEJICH VÝZNAM

Vojska NATO, rozmístěná proti státům tábora socialismu (tzn. svazky USA, NSR, event. Francie) v jižní části střeoevropského válčiště, jsou vybavena podle západní (v podstatě severoamerické) vojenské doktríny pohyblivými a jinými zásobami k zabezpečení **několikadenní samostatné činnosti.**

Tyto zásoby jsou rozloženy na všech stupních vojenských složek shora uvedeného paktu.

Kromě těchto zásob jsou na tomto válčišti vytvořeny **tříměsíční** (národní) vojenské zásoby, které mají sloužit k dalšímu zabezpečení vojsk do doby, než se podaří obnovit narušený přísun.

Rozložení zásob je organizováno zhruba takto: u **polní armády** jsou zásoby na **5—7 dní** (v některých případech na 10—15 dní) boje — viz tabulku:

Celkem v **pásmu bojové zóny** (zhruba východně řeky RHEIN) jsou rozmístěny **půlměsíční zásoby, v pásmu komunikační zóny jsou dvouapůlměsíční zásoby.**

S ohledem na počet svazů, svazků a útvarů pozemních vojsk a letectva jde skutečně o veliké množství zásob a technických prostředků jdoucích do desítek miliónů tun skladovaných na poměrně malých prostorech.

Z množství a rozložení zásob je patrné, že vojenští činitelé NATO nepředpokládají zásobovat bojující armády v podstatě prostřednictvím ekonomiky západoevropských kapitalistických zemí. Předvídají její vážné narušení jadernými úderu a počítají hlavně s **dovozem** vojenských zásob a prostředků ze zámoří.

Obnovení narušeného mořského transportu se předpokládá za jeden až dva měsíce. S přihlédnutím k době, která je po-

Materiál	V armádních skladech	V armádních zásobovacích místech	U divízi	Celkem polní armády
Munice (v palebném průměru)	2	1	2	5
PHM (v náplních)	2	0,6	1,6	4,2
Potraviny (v denních dávkách)	10	1—3	do 4	15—17

třebná pro přísun vojskům z přímořských přístavů, je zřejmé, že vojska musí mít uloženy v západní Evropě zásoby a prostředky k zabezpečení nejméně tříměsíční bojové činnosti.

Z uvedeného vyplývá, že zásobování v počátečním období války má být organizováno ze stávajících skladů. Při rozhodování o úderech, pokud se týká pořadí důležitosti (i z časového hlediska) jsou prováděny:

- a) armádní sklady a armádní zásobovací místa včetně prostředků dopravy, zejména však sklady jaderné munice a technické raketové prostředky;
- b) naftovody a jiná dálková potrubí s jejich uzly;
- c) sklady s tříměsíčními „spolehlivými“ vojenskými zásobami;
- d) komunikační centra, limitující dopravu na válčišti;
- e) sklady s občanskými zásobami (zejména PHM);
- f) z operačně strategického hlediska důležité přístavy s rozsáhlými sklady včetně námořních dopravních prostředků.

Většina jaderných raketových úderů musí být vedena tak, aby oddělily tyl bojové zóny od zásob a prostředků komunikační zóny (tzn. přerušení dopravy oboustranně řeky RHEIN) a podstatně narušily zásobovací systém polní armády (tzn. úder proti armádním skladům jaderné munice a skladům paliv a pohonných hmot (vůbec) a tím omezily operační volnost svazků polních armád (na 1, 2 až 3 dny bojové činnosti).

Tyto cíle předpokládají (v rámci jižní části středoevropského válčiště) 16 až 24 jaderných úderů frontového typu, z toho 6—8 úderů na komunikační centra obou-

stranně řeky RHEIN, 2—4 úderů na komunikační uzly v bojové zóně a 8—12 úderů na armádní sklady.

Nelze však předpokládat, že úder proti důležitým tylovým objektům nepřítele bude tylové zabezpečení zneškodněno. Je známo, že nepřítel rozmisťuje zásoby a ostatní prostředky z protiatomového hlediska, tj. rozptyluje je v celém tylovém prostoru umístěním do podzemních objektů, dolů, pevností apod.) vždy však využívá ochranných vlastností terénu. Armádní tylová uskupení dislokuje tak, aby jaderným úderem nebyla vyražena více než třetina zásob. V tomto případě rozmisťuje sklady tak, aby při úderu o mohutnosti 5 Mt byla v poloměru ničení vyražena maximálně jedna třetina skladů (u 5 Mt se uvažuje poloměr ničení 3,5 km, u 1 Mt — 2,1 km).

Z toho vyplývá důležitost důkladného a všestranného průzkumu, nutnost podrobné znalosti systému tylového zabezpečení nepřítele a jeho konkrétních tylových a ekonomických možností v pásmu činnosti frontu, včetně topografického určení míst hlavních tylových objektů (tzn. skladů jaderné raketové munice, technických prostředků a hlavních skladů paliv).

Podle důležitosti a zranitelnosti předpokládají tylovní pracovníci NATO toto pořadí tylových objektů:

- a) sklady jaderné a ostatní munice;
- b) sklady PHM se systémem a uzly potrubí dopravy;
- c) ostatní sklady důležitého materiálu;
- d) velitelská stanoviště;
- e) komunikační centra.

VOLBA ÚDERŮ NA EKONOMICKÁ CENTRA V POČÁTEČNÍM OBDOBÍ VÁLKY

Bude-li posuzována tato problematika pouze z výše uvedeného hlediska (tzn. působením na vojenské prostředky nepřitele) dojdeme pouze k jednostranným závěrům.

Ekonomika vyspělých kapitalistických zemí západní Evropy může značným podílem ovlivnit operace vojsk na evropském válečném území. Integrace těchto států stává se širokou ekonomickou základnou pro evropské vojenské uskupení NATO a tudíž i **působení ozbrojenými prostředky na jeho ekonomický potenciál** může svým způsobem ovlivnit vývoj operací na válečném území v počátečním období války.

Volba jaderných úderů na ekonomický potenciál musí být podřízena opět **bezprostřednosti účinků** na rozvíjení válečného potenciálu a zásobování armád protivníka.

Jaderné údery na ekonomické objekty musí být plánovány a uskutečňovány **v úzké součinnosti s údery strategických raket**, které především budou určeny ke zničení těchto objektů, a to jak v operační, tak i strategické hloubce válčité.

Je známo, že kapitalistické státy západní Evropy dosud nevlastní jaderný raketový průmysl, který produkuje tyto prostředky pro ozbrojenou sílu.

Bezprostřední vliv mají jaderné raketové prostředky především na ropný průmysl, na skladové kapacity produktů, dopravu a na výrobní podniky (rafinerie); slabý nebo vůbec žádný vliv bude mít pro první období na těžbu ropy.

Zvláštní místo v ekonomice vyspělých kapitalistických zemí západní Evropy má **doprava** (mořská, po vnitrozemských vodních cestách, železniční, silniční, potrubní,

vzdušná). Přerušením dopravy v jejich uzlových bodech naruší se vážně složité výrobní vazby, jednotlivá odvětví výroby se postupně zastaví, vážně se ochromí vytváření dalších svazků a jejich přísun na bojiště. Narušení dopravy má též **prvořadý vliv na vývoj operací na válečném území**, zejména na jejich dynamiku a rozmach.

Jaderné údery armády a frontu na **týlové objekty, ekonomická a dopravní centra** musí být tedy vedeny s cílem oslabit podstatně vojenské, ekonomické a morální možnosti nepřitele, a to i z časového hlediska, tzn. **aby bezprostředně ovlivňovaly armádní a frontové operace počátečního období války**.

V jižní části středoevropského válečného území nejdůležitější vojenskoekonomické prostory patří bezesporu:

a) průmyslové aglomerace, které jsou současně důležitými komunikačními a politickými centry (rýnsko-mohanské, rýnsko-nekarské, stuttgartské, norimberské a mnichovské);

b) soustředění ropného průmyslu, tzn. rafinerie, uzlové body ropovodů a jiných dálkových potrubí s rozsáhlými sklady ropy a ropných výrobků (STRASSBOURG-KARLSRUHE, INGOLSTADT);

c) vojenskoekonomické objekty s národnými sklady jednorázových zásob (KARLSRUHE-PIRMASSEN — J. FRANKFURT, VERDUN-NANCY).

Objekty maximální zranitelnosti jsou zřejmé z mapky:

(viz přílohu)

Plánování úderů na ekonomická centra vyšším stupněm bude ovšem podřízeno náročnějším a časově delším požadavkům.

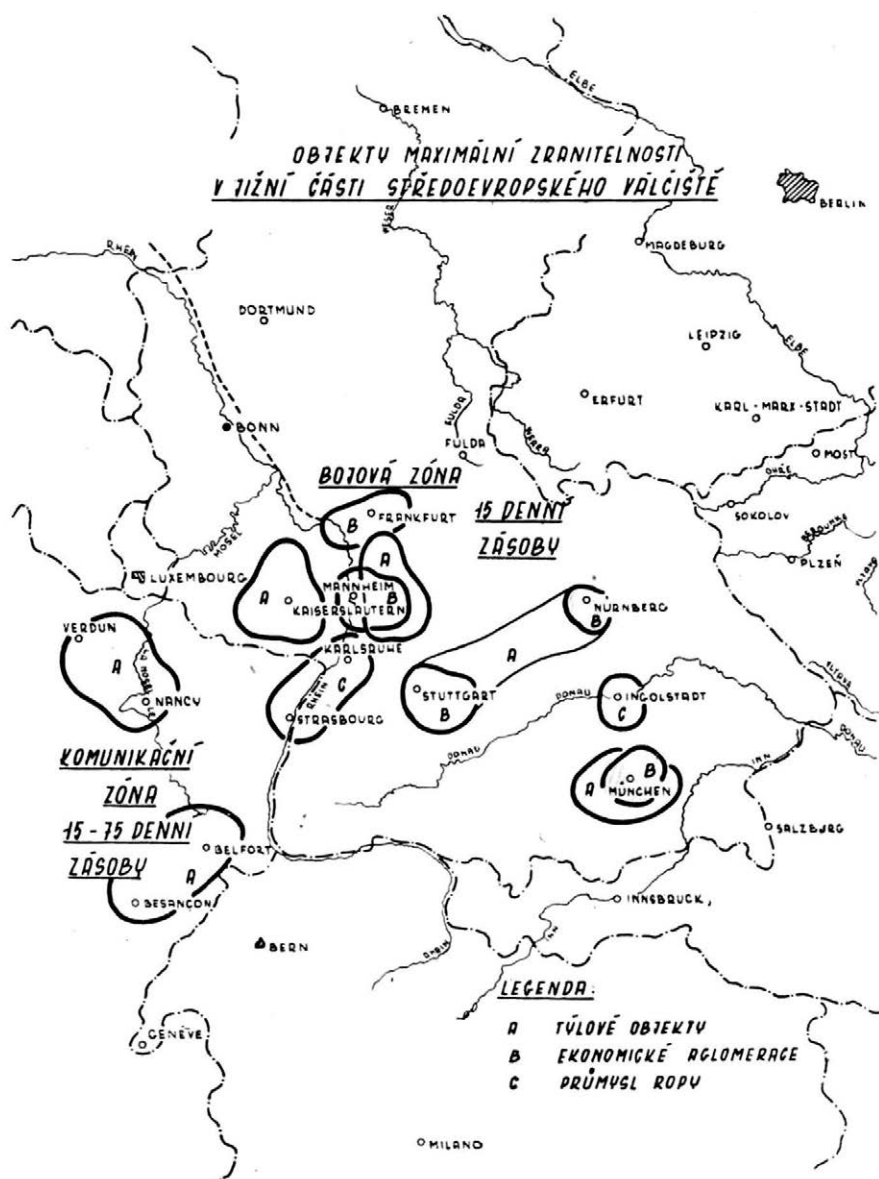
VOLBA ÚDERŮ Z HLEDISKA VYUŽITÍ NEPŘÁTELSKÝCH TÝLOVÝCH A EKONOMICKÝCH PROSTŘEDKŮ

Jaderné údery vedené proti nepříteli mají však i druhou stránku. Musí být uskutečňovány tak, aby vážně neohrožovaly průběh a tempo operací vlastních vojsk (např. radioaktivním zamořením, závaly na důležitých směrech, zablokováním komunikačních uzlů na směru rozhodující činnosti vojsk apod.) a současně aby umožňovaly i **částečné využití zásob, skladovacích kapacit (podzemních), výrobních zařízení, dopravních prostředků, komunikací, obalových materiálů nepříteli vlastními vojsky**. Tím se rozumí nejen

vojenské, ale i občanské prostředky nepříteli.

Velení NATO, které vyhodnotilo zkušenosti druhé světové války v Evropě a přijalo řadu opatření k posílení vojenského a ekonomického potenciálu, neboli tzv. program infrastruktury, zejména přitom velení přihlíželo ke slabé surovinové základně západní Evropy a k nedostatkům vyplývajícím z malé hloubky prostoru.

V uplynulých letech politika NATO směřovala především k vytváření zásob, zejména jaderných raketových prostřed-

ků, munice, PHM a k maximálnímu rozvoji průmyslu zpracovávajícího ropu.

Rozebereme-li jen jednu důležitou oblast, kupř. **zásobování palivy**, vidíme, že provedené přípravy jsou rozsáhlé a zahrnují nejen vojenskou, ale i ekonomickou oblast.

Hlavní význam pro vojenskou činnost má **vytváření „spolehlivých“ zásob**. Za ně se považují jen ty zásoby, které bude možno použít i po jaderném úderu. V míru se nepoužívají a jsou určeny pouze pro počáteční období války. Zvláště vysoké zásoby paliv jsou v důležitých zásobovacích základnách a na letištích.

Sklady jsou navzájem propojeny potrubním systémem, který vychází z námořních přístavů. Celková kapacita vojenských skladů se odhaduje na 1—4 milióny m³ paliv a síť potrubí na 8—10 000 kilometrů; sama o sobě je rozsáhlým a poměrně spolehlivým skladovacím prostorem.

Kromě vojenských skladů vytvářejí evropské země NATO **státní sklady** a zásoby. Úhrnná kapacita těchto zásob má dosáhnout až 40 miliónů tun ropných výrobků.

Sklady se budují z protiatomového hlediska, jsou maskovány, pro uložení se využívá i podzemních objektů.

Všechny důležité objekty jsou připraveny již v míru k rychlému zničení (např. velké nádrže na PH).

Z uvedeného vyplývá, že vhodně volenými údery proti týlovým a ekonomickým objektům lze **předpokládat částečné využití těchto rozsáhlých zásob**, i když je známo, že nepřítel bude mít snahu je včas ničit.

V tom spočívá dovedná činnost útočících vojsk, tj. za využití jaderných raketových úderů obklíčovati a ničit hlavní uskupení nepřítel, současně **zachvacovat jeho týlové a ekonomické prostředky a bezprostředně je využívat pro týlové zabezpečení vlastních operací**.

Nejvíce zásob a prostředků je **rozmístěno oboustranně řeky RHEIN**. Dosáhnou-li naše vojska těchto prostorů, vzdálí se příliš od svých zásobovacích základů, **doprava bude značně ztížena**; proto **okamžité využití určitých zásob přímo na bojišti (zvláště PH) kladně ovlivní** složitou týlovou situaci, **zkracuje operační přestávky**, především však může pomoci udržet rychlé tempo operací. Je jasné, že v průběhu operací nelze počítat jen s těmito zásobami a prostředky.

Podobně možno uvažovat i v ekonomické oblasti, tj. při využití nezničené výroby (paliv), dopravy apod., kdy v rámci armády a frontu bude více prostředků a potřeb bezprostředně použitelných pro zabezpečení vojsk (např. potrubní trasy, dopravní prostředky, automobilní a železniční cisterny, obalový a skladovací materiál, opravárenská a výrobní zařízení apod.).

Z á v ě r:

Volba cílů pro jaderné údery musí vycházet z důkladného a všestranného rozboru, jehož smyslem je vytvořit co nejvýhodnější podmínky pro vojska na válčišti.

Ze stejných principů musí vycházet i rozbor úderů vedených na týlové uskupení nepřítel, jeho dopravu a ekonomická centra.

Vyhodnocení situace je složité v tom, že je nutno analyzovat komplikované ekonomické vazby paktu NATO na evropském válčišti, zhodnotit stav operačních příprav na válčišti, systém týlového zabezpečení a množství zásob, kapacity všech druhů dopravy a řadu dalších činitelů s cílem najít nejzranitelnější místa, jejichž zničením by byla **podstatně**, ale současně i **bezprostředně** ohrožena operační volnost nepřítel na bojišti.

Rozborem těchto činitelů se ukazuje, že minimálně 20—25 % z celkového množství jaderných úderů frontu je nutno vyčleňovat na týlové a ekonomické objekty nepřítel.

Na druhé straně však při volbě úderů nelze zapomínat ani na to, že vhodně volenými cíli lze získat ihned cenné zásoby a prostředky především v nejzávažnějších údobích vlastní dopravy, tj. v době, kdy automobilní přísun pracuje nejdelšími koloběhy.

OCHRANA VOJSK PROTI ZBRANÍM HROMADNÉHO NIČENÍ

Kapitán Vasil Pavlič, major Zdeněk Šnek

K otázkám ochrany proti ZHN vyšlo mnoho různých příruček, článků ve Vojenské mysli a v jiných odborných časopisech. Mnoho autorů pod pojmem ochrany chápe řadu opatření, která však ve své podstatě přímo nesouvisí s ochranou. Tato skutečnost vede v praxi často k tomu, že velitelé a štáby zaměřují svou pozornost na problémy, které jsou více hmatatelné a přitom bezprostředně nesouvisí s vlastní ochranou, tj. s ochranou živé síly a bojové techniky před ničivými účinky ZHN.

Proto klademe velký důraz na objasnění dosavadních nestejných názorů. Opo-
menout otázky ochrany proti účinkům ZHN znamená nepřímo vytvářet podmínky pro oslabování bojeschopnosti vojsk i týlu.

Mnoho autorů pod ochranu proti ničivým činitelům jaderných, chemických a biologických zbraní (např. uvědomování a rozptylování, ženijní protichemická úprava terénu a využívání jeho ochranných vlastností, preventivní opatření, zabezpečení osob prostředky ochrany a jejich využívání) zahrnuje celou řadu dalších otázek, jako je např. ničení ZHN, maskování vojsk, periodická změna prostoru rozptýlení, udržení dotyku s nepřítelem, odstraňování následků (obnova velení, bojové sestavy, přehrazování mezer, obnova cest atd.). Právě některé tyto otázky nevystihují to podstatné, tj. ochranu proti ničivým činitelům a jejich působení na živou sílu a bojovou techniku. Jsme toho názoru, že pro správné porozumění těchto otázek si musíme především ujasnit, co vlastně rozumíme pod pojmem ochrana a proti čemu vlastně ochranu organizujeme. **Pod pojmem ochrana budeme zahrnovat především ta opatření, která zahrnují prevenci, zaměřenou na vyloučení anebo snížení působení ničivých činitelů ZHN a nikoli opatření, která jsou zaměřena na zničení těchto zbraní.** V tomto případě by zničení nepřítelů bylo v souhrnu nejlepším opatřením ochrany vůbec.

Podle našeho názoru napadení ZHN a ochrana proti nim, to jsou dva naprosto rozdílné pojmy.

Tak např. v předcházejících válkách bez jaderných zbraní se o ochraně proti dělostřelectvu zvláště nehovořilo z toho důvodu, že celkem vžitým opatřením bylo budovat úkryty postupem času s takovou odolností, která odpovídala používané ráži.

Avšak stejně i tehdy se zpracovával plán boje s dělostřelectvem bez jakékoli souvislosti s ochranou proti účinkům granátů nepřátelského dělostřelectva.

Ničení těchto prostředků, ať v předcházejícím období a zvláště v současných podmínkách boje, je to rozhodující při bojové činnosti. Za použití jaderných zbraní, které mají vliv na úspěch boje, operace a možná i války vcelku, nelze počítat jejich zničení do obsahu „opatření ochrany“. To by znamenalo na druhé straně i snižování její úlohy a významu v současné válce. Ničit jaderné zbraně můžeme především úderem na nepřítel, tj. úderem na jeho prostředky použití (nosiče ZHN, sklady, základny a systém velení ZHN).

Maskování podle našeho názoru není rovněž správně zahrnovat do ochrany z toho důvodu, že ve své podstatě slouží k ukrytí vojsk a ke ztížení nepříteli odhalit určité prostředky na bojišti, k častému klamání apod. Tím, že důkladně maskujeme určité prostředky a vojska, ztěžujeme nepříteli volbu úderů na tato vojska jakýmkoli prostředky, nejen ZHN. Vzniká otázka, zda tím, že maskujeme vojska, je současně i chráníme. Ano, ovšem jen v širším slova smyslu. Tím, že maskujeme vlastní činnost, ztěžujeme činnost nepříteli v použití jakýchkoli zbraní na naše vojska. V takovém případě je maskování prostředkem proti činnosti nepřítele (protože mu ji ztěžujeme). Dodržováním zásad dobrého maskování a skrytí činnosti vojsk mohou jít úder nepříteli do prázdných míst, v tom případě naše jednotky neutrpí žádné ztráty. Avšak i v tomto smyslu nemůžeme hovořit o ochraně před ničivými činiteli jaderných zbraní, protože i když nepřítel se mine cíle a jednotky neutrpí přímý zásah, musí se chránit stejně jako např. proti radioaktivnímu mraku (pokud jde o pozemní úder v případě nepříznivého směru větru pro nás, nebo proti oslnění, zejména v noci a při úderu na větší vzdálenost). I tento případ ukazuje na to, že ochrana musí být zaměřena především proti ničivým činitelům zbraní hromadného ničení.

Obdobný problém je i s otázkou periodické změny prostorů rozptýlení. Je to podobné jako s maskováním. Změnou prostoru sledujeme především účel klamat nepřítele o skutečném rozmístění, tedy i změna prostoru je určena ke ztížení rozhodnutí o použití zbraní, tj. proti nepříteli a jeho činnosti.

-★-

Při důkladnějším pohledu na tuto otázku z hlediska ochrany před účinky ZHN vidíme celou řadu záporných stránek, které s sebou přináší právě periodické změny prostorů. V posledních číslech Vojenské myslí z roku 1962 v článku o ochraně proti ZHN autoři upozorňují na nutnost budování záložních prostorů, které mezi jiným mají sloužit i k účelu periodické změny. V zásadě je to správný závěr, avšak tuto otázku je třeba posoudit i z jiného hlediska.

1. Změnami prostorů můžeme prozradit jak starý, tak i nový záložní prostor.

2. Kdo, s jakými silami a kdy bude schopen vybudovat záložní prostor jako hlavní (v průběhu bojové činnosti), aby zabezpečoval po jeho zaujetí maximální ochranu proti ničivým činitelům, zejména jaderných zbraní.

V této otázce jsme názoru, že ke změnám prostoru za účelem klamání bude potřeba přistupovat velmi střízlivě a mít vždy na zřeteli právě ochranu vojsk, tj. ochranu proti ničivým činitelům ZHN. Měnit prostor po zjištění o úmyslu nepřítele provést úder je správné. Na druhé straně bude obtížné zjistit, kde nepřítel zamýšlí tyto úder provést, na které prostory rozmístění, zařízení nebo objekty. Mohlo by se stát, že vojska by opustila hlavní vybudovaný prostor jen z toho důvodu, že se očekávají úder, nebo s cílem oklamat nepřítele a v době skutečných úderů nebo bezprostředně před nimi by se vojska ocitla v holém terénu na komunikacích. To by při včasné zjištění této skutečnosti nepřítelem a po rychlé opravě prvků mohlo vést k nečekaným ztrátám na živé síle a bojové technice.

Podle našeho názoru bude docházet ke změně prostoru velmi zřídka, a to z hlediska respektování ochrany proti účinkům jaderných zbraní, zejména tehdy, nebudou-li záložní prostory vybudovány nebo nebudou-li poskytovat alespoň přibližně stejnou ochranu jako hlavní prostory.

Další prvek ochrany, který je už běžně vžitý jako součást ochrany a nejvíce diskutovaný, je odstraňování následků po úderech ZHN nepřítele. Máme za to, že **zahrnovat i odstraňování následků do pojmu ochrana není správné** proto, že samotné odstraňování nechrání vojska před účinky ZHN; to potvrzuje i samotný název, neboť při této činnosti jde opravdu jen o zneškodnění — odstranění vzniklých následků způsobených ničivými činiteli těchto zbraní.

Kdybychom tuto okolnost měli uvést na příkladu, bylo by to možné přirovnat k určitému druhu nemoci. Proti jeho rozšíření se dělají různá ochranná a preventivní opatření. Rozšíří-li se však tato nemoc a zasáhne člověka, pak hovoříme o léčbě, čili o odstranění vzniklé nemoci. To znamená, existují-li dnes ZHN a známe-li jejich ničivé činitele, musíme dělat taková opatření, aby prevence co možná nejvíce snížila nebo vyloučila ničivost těchto činitelů. Použije-li se však této zbraně na vojska, bojovou techniku a budou-li vojska jejími ničivými činiteli zasazena, potom přistoupíme k odstranění následků způsobených jejími účinky.

Podle našeho názoru by bylo lépe mluvit v této souvislosti o **opatřeních k odstraňování následků napadení ZHN**. Totiž právě tyto prvky tzv. ochrany, na které jsme poukázali, nevystihují správný vztah k ochraně a není rovněž správné zahrnovat je do pojmu ochrana proti účinkům ZHN. Tyto jsou však u vojsk nejvíce používány a zahrnovány buď do nařízení nebo jsou organizována jiná opatření k ochraně vojsk proti ZHN. Naproti tomu méně jsou již nařizována opatření, která více souvisí s ochranou a zejména s prevencí.

Máme za to, že při určování obsahu pojmu „Ochrana proti ZHN“ v rámci vojenského umění, musíme rozlišit čtyři skutečnosti, ze kterých nám vyplyne, co by vlastně mělo být zahrnuto do ochrany:

- a) činnost vojsk proti nepříteli, zahrnující množství činitelů boje a operace (nesouvisí s ochranou);
- b) působení proti zbraním hromadného ničení s cílem jejich zničení (nesouvisí s ochranou);
- c) činnost vojsk usměrněná na vyloučení nebo snížení vlivu ničivých faktorů ZHN (tj. právě ochrana proti zbraním);
- d) činnost vojsk při odstraňování následků úderu, tj. jiným způsobem řečeno opatření k ochraně živé síly a bojové techniky po úderech a opatření k obnově velení bojových sestav, úpravy cest, zátarasů apod. (Tato opatření souvisí jen s odstraňováním následků a ne s ochranou.)

Do ochrany proti zbraním hromadného ničení budeme tedy zahrnovat:

- rozptylování vojsk, využití ochranných vlastností terénu a jeho ženijní úpravu nebo vybudování;
- speciální budování úkrytů a hermetizace objektů pro ochranu živé síly proti proniknutí radioaktivních, otravných látek a bakteriologických prostředků;
- radiační, chemický a bakteriologický průzkum jako podklad pro přijetí preventivních opatření;
- varování vojsk před nebezpečím atomového napadení a o zamoření vzduchu a terénu radioaktivními a otravnými látkami a bakteriologickými prostředky;
- hygienicko-protiepidemická a protiepidemická opatření;
- využívání prostorů pro vojska s nejnižším stupněm zamoření, omezení pobytu osob v zamořeném prostoru rozptýlení nebo při přesunech;

- kontrola radioaktivního zamoření osob;
- zabezpečení vojsk ochrannými prostředky všeho druhu.

Poskytnutí pomoci zasaženým, stanovení observace a karantény, speciální očista, odmoření, dezaktivace, dezinfekce, boj s hmyzem a jinými nositeli infekčních nemocí, bylo by výhodnější zahrnout pod pojem „Opatření k odstranění následků po napadení ZHN“.

Z těchto hledisek by se musela přizpůsobit v současné době i činnost štábů a velitelů při vydávání nařízení pro ochranu vojsk.

Podle našeho názoru v nařízení pro ochranu proti ZHN nebo v bojových nařízeních pro bojové zabezpečení měla by být věnována pozornost zejména těmto otázkám:

1. Organizace radiačního, chemického a bakteriologického průzkumu (právě posledního z nich není věnována téměř žádná pozornost). Otázka průzkumu, i když v našem pojednání jsme ji věnovali malou pozornost, stojí v současné době na prvním místě. Totiž na výsledků průzkumu budou často závislá různá nařízení a rozhodnutí velitelů právě z hlediska ochrany živé síly.
2. Rozptýlení vojsk a volba prostorů s přihlédnutím k ochranným vlastnostem terénu, jeho členitosti dostatku komunikací, vody, lehko zápalným předmětům apod.
3. Budování úkrytů, jejich množství a druh, kolik pro živou sílu a bojovou techniku, jak uchránit dopravní prostředky a jiná zařízení.
4. Varování vojsk o zamoření, způsob vyrozumívání velitelů a štábů, jakými pojiťky, kdo a kdy.
5. Jaká preventivní opatření budou třeba, v jakém rozsahu, kdy a kým, jak zabezpečit nebo izolovat nebezpečné prostory, způsob používání vody apod.
6. Stanovení přípustné dávky ozáření za přesunu, dobu pobytu v prostorech, životospráva v zamořených prostorech, délka zastávek vzhledem k stupni zamoření, do jaké výšky je možné překonávat zamořené prostory vzhledem k úkolům vojsk.
7. Kontrola ozáření osob, doba hlášení o určitých stupních zamoření apod.
8. Jakou zálohu prostředků protichemické ochrany jednotlivce vytvořit a kde ji umístit.

Obsah nařízení by byl čas od času různý, a to podle nebezpečí nebo výskytu radioaktivních a bojových chemických látek a biologických prostředků. Na závěr tohoto nařízení by byla uvedena opatření k odstraňování případných následků po úderu. Zde by mohlo být uvedeno:

- jak organizovat ZÚO, jeho sílu;
- které zdravotnické etapy mít připraveny k poskytnutí pomoci;
- kde uskutečnit odmoření, speciální očistu, dezaktivaci a dezinfekci;
- z čeho a v jaké výši vytvořit zálohu;
- kde shromáždit zasaženou bojovou techniku a živou sílu;
- kdo bude velet zachraňovacímu a uvolňovacímu odřadu a jakými pojiťky;
- kam přesunout bojeschopné jednotky a odmořenou techniku po speciální očištění a odmoření.

Jak jsme uvedli, obsah nařízení pro ochranu proti zbraním hromadného ničení bude, vzhledem k celkové situaci v průběhu bojové činnosti, různý. Budou případy, že situace si nevynutí rozhodnout se pro zvláštní opatření k ochraně proti ZHN, a proto by ani nebylo správné, aby velitelé a štáby v takovém případě vydávali nějaká formální nařízení. Máme za to, že by se mělo skutečně uvážit, co je běžné a je obsaženo v polním řádu, běžně cvičeno a co je za dané situace složité nebo aktuální; to by si pak vyžádalo určité upřesnění z hlediska celkové činnosti nebo určitá opatření nebo nařízení realizovaná nižšími veliteli a štáby. Jsme toho názoru, že bojová nařízení zejména pro ochranu proti zbraním hromadného ničení by se neměla vydávat na stupni svazek v písemné formě. Až dosud obsahují tato nařízení zpravidla jen rozpracování jednotlivých bodů daného předpisu, často bez přihlídnutí k jejich aktuálnosti a potřebě, v určité situaci.

Boj se zbraněmi hromadného ničení

Podplukovník Miroslav Nedvěd, podplukovník Jiří Hradil

K VM čís. 1/63

V příspěvku se chceme vyjádřit k některým otázkám:

- celkového chápání boje se ZHN nepřítele;
- potřebné dokumentaci;
- řízení boje se ZHN.

V první části uveřejněného článku ve VM čís. 1/1963 je zdůrazněna důležitost boje se ZHN a na příkladech rozvoje protitankové obrany ukázána nutnost obdobně rozpracovat i zásady boje se ZHN nepřítele.

Na uvedeném vývoji protitankové obrany chceme rovněž ukázat, jaké změny proběhly v celkovém chápání této otázky a srovnat je s problematikou boje se ZHN. V článku se uvádí, že v poslední světové válce byly tanky hlavní údernou silou, a proto rozvoj protitankové obrany neustal ani po druhé světové válce, této otázce se přikládá i dodnes velký význam a „účinná organizace boje s tanky se v některých rysech udržela do dnešních dob“ (str. 72).

Srovnáme-li obdobný vývoj zásad protitankové obrany a boje se ZHN, nabízí se toto srovnání:

Tanky při svém hromadném zasazení si vynutily ve druhé světové válce řešit protitankovou obranu jako zvláštní druh bojového zabezpečení, což se v praxi ve štábech projevovalo i zpracováním zvláštního dokumentu — plánu protitankové obrany. Tato opatření byla do určité míry způsobena nedostatkem protitankových zbraní u vojsk a i zvláštnostmi organizace tankových jednotek, útvarů a svazků, poněvadž v této době tanky ještě nebyly základní údernou silou vojsk vcelku.

V současné době pohlížíme na tanky běžně jako na každý jiný druh zbraně a nikoho ani nenapadne vyžadovat zpracování zvláštního plánu protitankové obrany

nebo v rozhodnutí velitele určovat zvláštní úkoly pro protitankovou obranu, poněvadž boj s tanky je dnes organickou a neoddelitelnou součástí boje s nepřítelem a od zničení tankových jednotek a útvarů závisí i zničení nepřítele vcelku.

Podíváme-li se tudíž z tohoto hlediska na vývoj teoretických zásad vedení boje se ZHN po jejich zavedení do výzbroje armád, vidíme zde určitou obdobu. První naše reakce na zavedení jaderných zbraní do výzbroje byla vcelku pasivní, což se v praxi odrazilo ve štábech zpracováním „plánu ochrany proti ZHN“. Tento dokument se ukázal později jako neúčelný, v současné době zastaral a při cvičeních se s ním již téměř nesetkáváme.

Nyní jsme přikročili při organizaci boje se ZHN k aktivní formě řešení celé problematiky, což se v praxi projevuje u štábů ve zpracování „plánu boje se ZHN nepřítele“ a v přednostním řešení těchto otázek v celé činnosti velitelů, štábů a vojsk.

V praxi při cvičeních však někdy zacházíme při prosazování otázek boje se ZHN tak daleko, že opomíjíme řešit všeobecně platné zásady vedení boje a operace. To se projevuje především v tom, že sledujeme, zda velitelé řeší otázky boje se ZHN nepřítele, ale nezajímáme se již např. o to, jak se velitel rozhodl zabezpečit boj v noci, jak organizovat násilný přechod vodního toku apod.

Jde tudíž o to, aby boj se ZHN nebyl řešen samoučelně a abychom nezapomínali, že máme proti sobě nepřítele v dotyku a popřípadě i ve vlastním týlu a z tohoto hlediska je nutno promýšlet všechny otázky týkající se ničení nepřítele vcelku.

Pokusíme-li se tudíž opět o určitou analogii vývoje protitankové obrany s bojem se ZHN nepřítele, můžeme vidět, že otázka boje s jadernými zbraněmi musí být pochopitelně základní při vedení soudobého boje a operace, poněvadž jediné touto cestou je možné v konečné fázi zničit nepřítele. V praxi musí být tudíž řešení těchto otázek hlavní náplní činnosti všech velitelů, štábů a vojsk, což se musí projevit i ve formulaci všech úkolů a ve zpracování potřebné dokumentace.

Je tudíž otázka, zda je dnes ještě účelné zpracovávat samostatný plán boje se ZHN nepřítele, poněvadž v podstatě všechny údaje, obsažené v tomto plánu musí být prvořadě řešeny veliteli a štáby a musí být tudíž obsaženy i v základní dokumentaci, umožňující plnit hlavní cíl, tj. vést boj s nepřítelem vcelku.

V současné době není například jednoznačně vyřešena tato otázka u štábu divize. V roce 1962 bylo stanoveno, že u štábu divize se tento plán jako samostatný dokument nezpracovává a dosavadní průběh většiny cvičení tento závěr potvrdil. Přesto jsme však svědky, že v posledním období někteří funkcionáři požadují zpracování tohoto plánu a teprve průběh cvičení jim dokazuje, že tento požadavek je zcela nereálný. V praxi to totiž vypadá tak, že v přípravném období jsou vyčle-

níci operačního a průzkumného oddělení a jeden příslušník štábu dělostřelectva. Do tohoto plánu se prakticky překreslí nejméně 70 % údajů z pracovní mapy náčelníka průzkumu divize a předběžně se plánují různá opatření k ničení nepřátelských jaderných prostředků. Průběh boje při jednotlivých cvičeních však dokazuje naprostou neopodstatněnost tohoto plánu jako zvláštního dokumentu, poněvadž štáb divize není schopen tento dokument v průběhu vývoje situace upřesňovat, doplňovat, takže jej pochopitelně nelze vůbec využít.

V současných podmínkách stačí k řešení zásadních otázek boje s jadernými prostředky nepřítele pracovní mapa velitele divize, obsahující všechny nutné údaje o nepříteli i o vlastních prostředcích a pracovní mapa náčelníka průzkumu a velitele dělostřelectva, ve kterých jsou obsaženy všechny podrobné údaje.

Podobná situace je i na vyšších štábech. Pracně zhotovený „plán boje se ZHN nepřítele“ odráží skutečnou situaci, zachycuje v plánu jen v době jeho zhotovení, a to ještě, protože plánujeme zpravidla operaci v počátečním období války, v její nedynamické fázi. Plán obsahuje mnoho proměnných údajů, jako je situace ZHN nepřítele, vlastních průzkumných prostředků atd. Změny se v plánu v průběhu vedení operace neodrážejí a plán se tudíž jeví jako dokument, odrážející skutečnou situaci jen v době jeho zpracování. Kromě toho není v průběhu operace činnost sil a prostředků vyčleněných k průzkumu ZHN a k jejich ničení řízena a usměrňována podle jednotného plánu a systému podle vývoje situace na podkladě zpracovaného plánu, především proto, že plánu chybí aktuálnost. Tak např. koordinace činnosti sil a prostředků průzkumu provádějících průzkum ZHN a jejich řízení se uskutečňuje na oddělení průzkumu nebo na zpravodajské správě. Obdobně tomu je i s jinými prostředky, podílejícími se na boji se ZHN. Navíc je třeba říci, že plán boje se ZHN neřeší v nynější formě nic nového, nýbrž je souhrnem výpisů z plánů nebo pracovních map složek příslušných štábů, aniž jsou plánem boje se ZHN nějak usměrněny.

Zdá se tedy, že bude nutné uvažovat o možnostech, jak plán oživit a jak z něj udělat potřebnou a užitečnou pomůcku pro koordinaci a řízení všech opatření boje se ZHN, což se pravděpodobně projeví v nároku na zvýšení počtu pracovníků štábu a což je málo účelné.

Domníváme se, že by proto bylo vhodnější tento dokument zrušit a boj se ZHN řídit podle rozhodnutí příslušných velitelů na podkladě plánů a pracovních map složek štábu, v nichž jsou obsaženy všechny potřebné a podrobné údaje, odrážející na rozdíl od plánu boje se ZHN skutečný stav i v průběhu operace.

Toto opatření by více odpovídalo i perspektivám dalšího kvantitativního zavádění prostředků jaderného napadení do kapitalistických armád a jejich modernizaci, což na nás bude klást stále větší nároky na rychlost a širokou decentralizaci boje s nimi. Musíme si uvědomit, že jednotky, útvary, svazky a svazy nepřítele budou početně vybaveny jadernými nosiči, a že bude boj s nimi stále více normální součástí vedení vševojskové operace a boje.

To potvrzuje i uvedený článek ve VM čís. 1/63, kde se na str. 73 uvádí, že „nepřítel organicky rozložil prostředky hromadného ničení ve svých bojových a operačních sestavách... a postupně rozčlenil zbraně tohoto druhu do celé hloubky — taktické, operační i strategické“. Znamená to, že ničit jaderné prostředky nepřítele musíme v celé hloubce jeho sestavy. Má-li být boj se ZHN základem veškeré bojové činnosti, ovlivňující všechna řešení i zpracování dokumentace, není podle našeho názoru nutno zpracovávat zvláštní plán boje se ZHN, ale postačí plně rozsah nynější dokumentace.

S touto otázkou souvisí i autorem navrhovaný problém vytváření zvláštních záloh pro boj s prostředky hromadného ničení nepřítele. Má-li být boj se ZHN základem veškeré bojové činnosti, musíme jej plnit s využitím všech prostředků včetně záloh, které jsou k dispozici. Znamená to tudíž, že vševojsková, dělostřelecká a ostatní zálohy budou v plném rozsahu využity i pro vedení boje se ZHN nepřítele a není tudíž nutno k tomuto účelu vytvářet speciální zálohy.

Nyní k druhé otázce — řízení boje se ZHN. V uvedeném článku je návrh centralizovat celý boj se ZHN na stupni frontu, což je zdůvodňováno tím, že při necentralizované organizaci boje se ZHN může dojít k několikanásobnému napadení téhož cíle prostředky svazku, armády i frontu, je-li např. cíl zjištěn letcem, jehož průzkumové údaje jsou současně odposlouchávány na všech těchto štábech.

I když návrh ukazuje i na možnosti využití prostředků automatizace při centralizaci boje se ZHN, domníváme se, že s ohledem na současné možnosti našich spojovacích prostředků, jimiž je dána také možnost a způsob předávání průzkumných údajů o prostředcích hromadného ničení, nelze takový způsob řízení boje s nepřátelskými prostředky hromadného ničení realizovat. To by totiž znamenalo podstatné zhoršení časových možností zásahu proti jaderným prostředkům nepřítele na stupni armády a svazku. Tyto stupně velení totiž převážnou část zpráv získávají od vlastních sil a prostředků průzkumu. V případě centralizovaného řízení na stupni frontu by tudíž musel svazek hlásit frontu cestou armády zprávu o cíli, na frontu by proběhla celá mechanika rozhodování a velmi pravděpodobně předání úkolu zpět divizi ke zničení zjištěného cíle. To by však i při případné existenci autonomního spojení a jeho spolehlivé funkci trvalo určitou dobu — 10 až 20 minut, které by byly spotřebovány neohospodárně. Podobně, i když ne v takové míře, by se projevil nedostatek takového systému řízení boje se ZHN i při zjištění a následném ničení nepřátelského jaderného cíle prostředky armády.

Domníváme se proto, že bude vhodné uplatňovat decentralizovaný systém boje se ZHN podle zásady, „kdo zjistil, ten ničí“, neboť takový systém umožní zasahovat s minimálními časovými ztrátami. Tato pravidla však nelze uplatňovat ve všech případech, neboť se může stát, že prostředky frontu bude zjištěn cíl, k jehož ničení nebude účelné nebo hospodárné použít frontového prostředku. V tomto případě bude cíl předán armádě s rozkazem k jeho zničení; armáda podle okolností jej ničí svými prostředky nebo to nařídí divizi. Může se stát i opačný případ, kdy divize nebo armáda zjistí prostředek, k jehož ničení nebude mít možnost. V takovém případě cíl ohlásí nadřízenému, který provede příslušné opatření.

Bude-li nosič zjištěn letcem, jehož zprávy současně odposlouchávají štáby několika stupňů, měl by mít štáb frontu povinnost v případě, že cíl nebude sám ničit, nařídít to armádě, ta opět podle okolností buď jej zničí sama, nebo úkol předá svazku.

Při řešení otázky řízení boje proti ZHN by bylo vhodné uvažovat i o využití dosavadních zkušeností a organizace PVO, kde rozdělujeme podle dosahu a účin-

nosti vlastních prostředků celý vzdušný prostor možného zásahu našich prostředků do několika pásem a určitých prostorů. Rozdělíme-li mezi jednotlivé stupně — svazek, armádu a front — zájmová pásma ničení nepřátelských jaderných prostředků v závislosti od dosahu průzkumných a aktivních prostředků umožňují-

cích ničit nepřítele, můžeme dosáhnout účelného, pružného a rychlého řízení této činnosti.

Tyto otázky by bylo samozřejmě účelné prověřit na několika cvičeních, což by přispělo k vyřešení celé závažné problematiky, ovlivňující zásadně vedení boje se ZHN nepřítele.

Metodika rozboru cvičení

Podplukovník Milan Štembéra

V posledních letech bylo v operaci a taktické přípravě naší armády dosaženo značných kvalitativních úspěchů. Dnešní úroveň nemůžeme srovnávat s úrovní let 1949–1953 ani pokud jde o rozsah a náročnost hlavně operačních cvičení, ani pokud jde o úroveň znalostí velitelského sboru.

Srovnáme-li však s tímto mohutným rozvojem kvalitu a metodiku přípravy rozborů cvičení, vidíme, že na tomto úseku nejsou úspěchy zdaleka tak výrazné.

Myslím, že jsme dostatečně nedocenili možnosti získávání poznatků právě z operačních cvičení, které jsou v míru jedinou možností experimentu v oblasti vojenského umění. Zatímco vědci téměř všech oborů mohou v rozsáhlé míře využívat experimentů ať již laboratorních nebo přímé aplikace v praxi, má vojenská věda jen nepatrné možnosti experimentu v rámci cvičení, který nadto ještě není experimentem všestranným a dokonalým, protože nemůže vytvořit skutečnou válečnou situaci.

Právě tato okolnost nás však zavazuje k co nejlepšimu vyhodnocení, tj. především k co nejpečlivějšímu a hlavně co nejvědeckějšímu rozboru každého cvičení.

Právě otázka vědeckosti zde nabývá největšího významu. Největší množství chyb se totiž při rozbořech vyskytuje v tom, že některé jevy, které jsou často zvláštními — výjimečnými a jsou mnohdy získány subjektivním pozorováním, se zevšeobecňují a vydávají za směrnici pro další činnost. Nevědeckost zde spočívá především.

— v nedostatečném počtu jednotlivých pozorování;

— v subjektivitě jejich posuzování;

— ve zkoumání, mnoha často rozdílných, jevů v poměrně krátkém časovém intervalu;

— v nemožnosti vystihnout všechny okolnosti, které tyto jevy ovlivňují a vytvářejí tím jejich různorodost.

Dalším jevem, který působí záporně na kvalitu rozborů, je jejich přílišná rozptýlenost na posuzování mnoha otázek, které často ani netvoří náplň příslušných učebních cílů a jejichž nutnost rozebrání je často stanovena až v průběhu cvičení, většinou na základě určitého subjektivního názoru. To rovněž ztěžuje celkový rozsah rozboru často na úkor kvality, což vyplývá z časové tísně při jeho zpracování.

Podle mého názoru bude též nutné znovu pečlivě uvážit bezprostřednost rozboru, tj. jeho přednesení ihned po ukončení cvičení. Dosud byl zastáván názor, že je třeba provést rozbor ihned, aby veškerá činnost byla v živé paměti účastníků a aby nebylo nutné prodlužovat pobyt některých funkcionářů v prostorech cvičení. Myslím, že tato bezprostřednost je nutná na nižších stupních, tj. do plukovních cvičení vto; na stupni divize a výše je však spíše na škodu serióznímu zpracování rozboru. Kromě toho taková událost, jako je divizní nebo armádní, popřípadě i frontové cvičení, nevymizí z paměti účastníků tak brzy, aby je rozbor, zakončený několik dnů po cvičení, nemohl v náležitě míře oživit.

Rozbor se zde stává vlastně jistým druhem teoretické práce, vzniklé na základě vyhodnocení experimentu, která se snaží na základě maximálně vědeckého při-

stupu dát návod k plnění některých speciálních úkolů pro určité stupně velení nebo pro činnost vojsk.

Rovněž dosavadní praxe, kdy skupina rozboru zpracovávala rozbor odtržené od pozorovaných jevů na základě sporadických příspěvků rozhodčích nebo na základě ne vždy jednoznačných poznatků některých funkcionářů, nesplňuje požadavek vědeckosti. Rozhodčí plnili zpravidla úkoly ve prospěch rozboru jen jako činnost navíc, často ne příliš vítanou, protože byli maximálně zatíženi svojí hlavní činností, tj. nahráváním situace a usměrňováním činnosti cvičících. Proto byla jejich pozorování nahodilá a zpravidla soustavně nezachycovala průběh a dynamiku bojové činnosti z hlediska hlavních učebních cílů.

Musíme se smířit s tím, že sebedelší rozbor nebude s to vystihnout všechny skutečnosti, které jsou poučné a kterých by bylo možno využít. Proto pokládám za správné, abychom zpracovávali rozbor nikoli podle zásady postřehnout maximum jevů, nýbrž na základě důkladného rozboru několika hlavních ukazatelů, které bývají zpravidla zahrnuty v úkolech cvičení. Ani zde však nedoporučuji velký počet úkolů. Pro cvičení by stačilo stanovit 3 až 4 úkoly. Budou-li skutečně vyřešeny, je to možné považovat za úspěch.

V poslední době se stalo zvykem, že se ještě při přípravě cvičení nebo před jeho zahájením zpracovávala tzv. „teoretická část“ rozboru, usilující o teoretické zdůvodnění předpokládané činnosti. Teoretická část pak byla „usazována“ do textu rozboru k zdůvodnění správnosti nebo nesprávnosti řešení určitých situací cvičícími. Myslím, že tím trochu podceňujeme teoretickou úroveň našeho velitelského sboru a úroveň jeho přípravy. Je v zájmu každého cvičícího velitele nebo náčelníka, aby svůj štáb náležitě teoreticky připravil. Teoretické otázky jsou obsaženy ve velitelské přípravě, přednáškách, seminářích a ve vojenském odborném tisku. Bylo by proto účelnější rozbor „nepřeteoretizovat“ a teoretickou vsuvku (krátkou) zařadit jen tam, kde se cvičící dopustili hrubé nedbalosti nebo hrubých chyb, anebo tam, kde půjde o teoretické poučky, které nebyly do teoretické přípravy cvičících z jakýchkoli důvodů zahrnuty. Kromě toho je třeba uvážít, že vynechání přípravy teoretické části rozboru ušetří čas i pracovní úsilí skupiny nebo oddělení rozboru, které může být vynaloženo spíše na správnou

organizaci získávání poznatků a přípravu jejich vyhodnocení.

Jak by měl být tedy rozbor zpracován a organizačně podchycen?

Předně by měl být usměrněn na řešení jen několika (3 až 4) hlavních otázek, uvedených jako učební úkoly a zvolených již při přípravě cvičení, aby byl čas na ujasnění toho, jaký jev chceme zkoumat a co od něho očekáváme. V tomto případě méně znamená více.

Na základě toho by pak měla být stanovena organizace, jak získávat poznatky a vyhodnocovat je. Jak jsem již uvedl, rozhodčí nejsou zpravidla s to zvládnout přemíru zkušebních úkolů. Přesto však je třeba jejich zkušenosti využít proto, že z většího množství poznatků nebo pozorování se snáze projeví objektivní skutečnost. Skupina (nebo oddělení) rozboru sama nestačí získávat i zpracovávat poznatky; je schopna maximálně jen některé ověřit konzultací s rozhodčími nebo osobní účastí na některých důležitých epizodách cvičení. Vznikají zde tedy určité mezery v pozorování a hodnocení důležitých úkolů, které by mohly být řešeny vytvořením tzv. studijních skupin.

Počet studijních skupin by odpovídal počtu učebních úkolů (3 až 4) a jejich povinnosti by bylo sledovat a zkoumat průběh daného úkolu, vyhodnotit jej a dojít k závěru, který by mohl skutečně být zevšeobecněnou zkušeností a vodítkem pro další činnost. Skupina by byla povinna zpracovat závěrečnou zprávu i s vyhodnocením a předat ji pak skupině (oddělení) rozboru, která by ji po posouzení a schválení řídicího cvičení zahrnula do textu rozboru.

Studijní skupiny by se zúčastnily přípravy cvičení i instruktáží, na kterých by měli náčelníci studijních skupin právo dávat některé dílčí úkoly i rozhodčí pro příslušnou fázi nebo prostor bojové činnosti. Vzhledem k tomu, že členů studijních skupin nebude nikdy dostatek, bude třeba využít i poznatků rozhodčích, ovšem jen v nutném rozsahu a tam, kde nemohou být přítomni členové studijních skupin.

Náčelníci i členové studijních skupin by kromě toho měli mít i potřebné znalosti v oblasti metodiky zkoumání jevů a jejich vyhodnocování, ať již jde o statistické nebo jiné metody. Je samozřejmě, že by měli i volnost pohybu v celém prostoru cvičení a právo dotazovat se, konzultovat apod., avšak neovlivňovat průběh cvičení a rozhodnutí cvičících.

Náčelníci studijních skupin by se pak zúčastnili závěrečného rozboru s fidičím cvičení, náčelníkem skupiny (oddělení) rozboru a zástupci politického aparátu, popřípadě jiných orgánů podle potřeby.

Každý přijatý a schválený rozbor by pak měl být po přednesení vydán tiskem (nebo rozmnožen) pro všechna velitelství nebo zařízení na příslušné úrovni a použit ke školení v rámci velitelské přípravy. Tím by skutečně bylo zajištěno využití výsledků příslušného cvičení v praxi. Kromě toho by mohl být rozbor i cenným přínosem pro další vojenskovoeděcké zkoumání, popřípadě i podnětem ke stanovení požadavků na technický výzkum i na zkoumání otázek politickovojenské činnosti v armádě apod.

Jaká by tedy měla být optimální struktura rozboru? Měl by obsahovat tyto části:

I. Krátký politický úvod, který by jen zasadil cvičení do rámce aktuálních zahraničně politických nebo vnitřních událostí a zdůvodnil jeho důležitost.

II. Vysvětlení zámyslu cvičení a zdůvodnění procvičovaných učebních úkolů.

III. Rozbor učebních úkolů s konkrétními závěry z každého z nich, které by měly platnost směrnice pro další činnost příslušného velitelského stupně nebo vojsk, popřípadě pro další výzkum v této oblasti. Tuto část je nutné považovat za jádro rozboru.

IV. Rozbor případného jiného podstatného jevu, který nebyl pojat do učebních úkolů, avšak nemůže být opomenut z důvodu jeho možných vážných důsledků pro činnost štábů nebo vojsk. Zde je třeba vyvarovat se popisování nepodstatných událostí z průběhu cvičení, i kdyby byly na pohled zajímavé. Nedodržení této zásady by opět mohlo docházet k prodlužování rozboru a rozptýlení pozornosti na okrajové problémy.

V. Rozbor politickovojenské činnosti v průběhu cvičení se zaměřením na úkoly, uvedené v části III. rozboru.

VI. Hodnocení předem určených funkcí a řízení při zachování relace jejich činnosti s plněním úkolů uvedených v části III. rozboru.

VII. Hodnocení přípravy, organizace a řízení cvičení.

VII. Celkový závěr, jehož jádrem by měl být souhrn úkolů, vyplývajících z části III. až VII.

Zde je možné namítnout, že uvedená osnova ponechává neřešené některé otázky činnosti druhů vojsk a zabývá se jen otázkami vševojskovými. To však již spadá do problematiky dílčích rozborů druhů vojsk, které jsou v poslední době při složitosti soudobých operací skoro pravidlem. Kromě toho mohou být hlavní otázky činnosti druhů vojsk popřípadě obsahem některých úkolů, uvedených v části III. navrhované osnovy.

Je skutečností, že metodika vědeckého zkoumání jevů není v současné době v naší armádě zvládnuta. Proto bude po určitou dobu nevyhnutelné zachovávat do značné míry dosavadní systém rozboru. Zde by však značně zvýšilo jeho kvalitu, kdyby současně s dosavadním systémem bylo již k řešení určitých vyhraněných problémů použito studijních skupin s cílem získat na tomto poli potřebné zkušenosti, které by pak umožnily přechod k vědecktějším formám přípravy rozboru.

V uvedené osnově není samozřejmě absolutní platnost, a právě tak i myšlenky tohoto článku jsou jen návodem na zveřejnění rozborů především našich operačních cvičení. Je dále věcí diskuse, zda by mohly být po všestranném uvážení podkladem pro zvýšení úrovně rozborů a lepší využití zkušeností.

Souvisí to konečně i s požadavkem maximální hospodárnosti, aby tak nákladné akce, jakými jsou bezesporu naše cvičení, přinesly při stejných nákladech maximální efekt pro zvýšení bojové připravenosti naší armády a tím i pro zvýšení obranyschopnosti státu.

Klasifikace vojenské vědy

Podplukovník Stanislav Hoch

Dialekticko-materialistické pojetí klasifikace věd poprvé vypracovali klasické marxismu-leninismu. Jím překonali dřívější, jednostranná pojetí — metafyzický postup St. Simona, Conta, Spencera, spekulativně dialektickou klasifikaci Hegela, postup revolučních demokratů a některých přírodovědců, jako byl Mendělejev, který byl pouze v jednotlivostech dialektický a materialistický.

Metodologické principy, podle nichž klasické marxismu-leninismu vědy hodnotili a řadili, zůstávají přes odstup desetiletí i dnes v platnosti. To spočívá v jejičtí dialekticko-materialistickém charakteru. Konkrétní klasifikace věd však se vyvíjí velmi rychle. Od dob života klasiků se rozvinulo poznání do takové šířky a hloubky, že dřívější praxe ani nedávala možnost je v dnešní podobě konkrétně předvídat. Z toho musíme vycházet při posuzování současných otázek klasifikace věd.

Které jsou to principy, podle nichž dialektický materialismus vědy hodnotí a řadí? Namísto metafyzického způsobu koordinace věd stavi marxismu-leninismu princip subordinace. Chápe jej však — na rozdíl od pojetí subordinace Hegelem — materialisticky, a na rozdíl od pojetí některých pokrokových přírodovědců a revolučních demokratů 19. století plně dialekticky, tj. v obecném smyslu, ne pouze v konkrétních, jednotlivých vědách. Hegel a revoluční demokraté tak znamenají přechod, či lépe zdroj přechodu od analytické, ještě vcelku nevědecké klasifikace vědecké.

Co znamená vedoucí role principu subordinace v klasifikaci věd?

1. Vědy je třeba řadit podle forem pohybu hmoty, a to vždy v jednotě stránek formy hmoty (materiálního nositele) a pohybu, neboť nelze odtrhnout pohyb od hmoty a hmotu od pohybu. K těmto závěrům došel B. Engels v průběhu svých prací od dopisu K. Marxovi (z 30. 5. 1873) až k dokončení své „Dialektiky přírody“.

2. Pohyb hmoty a jeho odraz ve vědách a v klasifikaci věd je třeba chápat ve všeobecné vzájemné souvislosti, vnitřní protikladnosti s přecházením těchto protikladů v sebe navzájem, v historickém vývoji od jednoduššího k složitějšímu, od nižšího k vyššímu, od abstraktního

k myšlenkově konkrétnímu, od navrhování kvantitativních změn ke změnám kvalitativním.

V konkrétním přístupu to vyžaduje:

1. Vyzkoumat kvalitativně odlišné druhy pohybu hmoty (materiální nositele) a podle nich vcelku vědy klasifikovat (viz Marxův a Engelsův „model“ od mechaniky ... přes ... biologii ... až po společenské vědy, jak je podán zvláště v „Dialektice přírody“ a „Ke kritice politické ekonomie“).

2. Zkoumat jednotlivé kvality částečného řádu v rámci kvalit celkového řádu — čímž vznikají druhotné vědy, vědecké disciplíny — v rámci oblastí základních věd.

3. Postihovat v klasifikaci věd pohyby přechodu od jedné kvality formy k druhé, čímž vznikají tzv. vědy pomezí — jako jsou fyzikální chemie a chemikální fyzika, biochemie a chemikální biologie a podle našeho soudu válečná ekonomie, „psychologie vojáka“, popř. vojenskotechnická a technicko-vojenská věda.

4. Odrazit to, co bývá mnohým formám hmoty (tudíž i pohybu) společného — společného jejich strukturám (např. vysoce dokonalým strojům, živým organismům, pracovním kolektivům ...), čímž vznikají podle našeho názoru strukturálně kvantitativní vědy, jako je kybernetika a které snad nelze považovat pouze za vědy „kvantitativní“.

5. Brát v úvahu i kvantitativní stránky pohybu hmoty a podle nich dále rozvinout klasifikaci věd kvantitativních, zvláště matematických.

6. Postihnout v klasifikaci věd tzv. vědy užité (či aplikované ...), jako jsou vědy technické, zemědělské, lékařské aj.

7. Odrazit různé stránky téhož druhu objektu v jeho různých aspektech, stránkách pohybu, vztahů ... Důležitost takového postupu stoupá od nižších forem k vyšším a u společnosti je takový přístup zvláště výrazný a nezbytný. Nejzřejměji to vidíme u lidského vědomí, které je složitým produktem mnoha stránek vztahů, a proto jej zkoumají také mnohé vědy. Podobný případ je i s učením marxismu-leninismu o válce a armádě a vojenskou vědou.

8. Konečně — ovšem jen v tomto ex-pozé — je nutno soudit, že kromě neustá-

lé diferenciace věd probíhá i jejich integrace. Ať už ve smyslu jejich pronikání či prolínání v sebe navzájem, jako tvorba hlubších, obecnějších základů řady věd (jak tomu bude, soudím, u politické ekonomie a jejich 2 částí — kapitalismu a socialismu) nebo slučování základních zákonitostí (a nacházení jich) z jednotlivých oblastí, vědních disciplín, věd (jak tomu bude, myslím, u jednotné teorie fyzikálního pole) a další jiné způsoby integrace.

Vycházíme-li z takového přístupu ke klasifikaci věd, můžeme oprávněně mluvit o vědách, o válce (resp. o válce a armádě), které zkoumají specifický společenský jev — ozbrojený zápas. Můžeme mluvit o vojenské vědě,¹⁾ která zkoumá stránku války jako souhrnu způsobu vedení zápasů zbraněmi, jejich příprav a zobecňuje podstatné, vnitřní vztahy této stránky do zákonů, kategorií, principů, rysů, hypotéz ... vojenské vědy. Snad právě ta skutečnost, že tyto zákony nejsou vždy dostatečně rozpracovány, na rozdíl od zákonů některých jiných věd, ani že nejsou zcela jasné některé metodologické otázky vojenskovědných zkoumání, mluví se někdy o tom, že vojenská věda neexistuje. I některé z nejrozsáhlejších a dosud relativně nejlepších prací o vojenské vědě²⁾ nedávají ještě dokonalý obraz o zákonech této vědy. Tím ovšem nelze argumentovat proti existenci vojenské vědy. Vždyť ani kvantová mechanika, politická ekonomie, kybernetika aj. nemají ve „svých“ zákonech — anebo v jejich interpretaci — také zcela jasno a přece nebude nikdo popírat, že jsou vědami. Pohyb, změna, rys neurčitosti je vlastní všem vědám a jejich zákonům.³⁾ Ve zprávách některých institucí, pracích a vystoupeních známých vědeckých kapacit se o vojenské vědě (vojenské teorii) buď málo mluví nebo vůbec ne. Podobně ve

„Voprosch filosofii“ a dalších časopisech nebývá k této problematice zaujímán postoj. Čemu je to možno přičítat? Soudím, že hlavně tomu, že tyto instituce, v podstatě ne vojenské, se bádáním na tomto úseku věd nezabývají a zabývat ani nemohou. Někdy je to snad způsobeno i tím, že někteří učenci vojenskou vědu za vědu neuznávají. Uznání či neuznání těmi či oněmi osobami však není, podle našeho názoru, kritérium existenci nutnosti té či oně vědní disciplíny a konečnou její spolehlivým kritériem její skutečné existence. Ani to, že vojenská věda bývá někdy považována za učení o „destrukci“, nemůže být kritériem pro její neexistenci.⁴⁾

Kdy vzniká potřeba vědy a věda sama? Tehdy, když na základě společenské praxe se navršil dostatečný počet poměrně hlubokých poznatků, vzniklých zkoumáním určitého, relativně samostatného předmětu (přírodního nebo společenského), jsou vypracovávány metody postupu výzkumu a zobecňování v této oblasti a přitom jsou odhalovány vnitřní, podstatné souvislosti a formulovány jako zákony, kategorie, rysy, principy, hypotézy apod. ... dané vědy. Formulace takových zákonů a kategorií, oblastí „jejich platnosti“, nejsou pochopitelně stále, uzavřené a jednou provždy dané. Ani co do množství, ani co do obsahu, hloubky a šíře zobecňování podstat skutečnosti. Vyvíjejí se a upřeshňují, dokonce mění tak, jak se prohlubuje naše poznání a jak se mění sám předmět tohoto poznání. Tento druhý důvod je zvláště příznačný pro vědy o společnosti a tudíž i pro vojenskou vědu. Potřeba věd je tedy vyvolána samou potřebou praxe. A stejně tak i jejich vývoj.

Nelze nikterak popírat, že válka je zvláštním, relativně samostatným jevem lidské společnosti a musí tedy být relativně samostatným objektem zkoumání. Nelze ani popírat, že za dobu existence válek byly nashromážděny takové poznatky, které mohou být a jsou zobecňovány. Je tedy pro příslušné vědní disciplíny jak předmětné, tak obsahové opodstatnění.

⁴⁾ Námítka, že vojenská věda je teorie o tom, jak „ničít“, a proto nemůže být vědou, neboť od vědy se požaduje odhalovat takové podstatné souvislosti, jejichž znalost by pomáhala lidstvu vpřed, vcelku neobstojí. Což nebylo úkolem vojenské vědy hájit a probíjovat nové? Což nebyla velkou silou za společenský pokrok a není, v social. voj. vědě, dodnes? Konečně, což matematika, chemie, fyzika, lékařství ... nebyly zneužívány reakčními třídami proti společenskému pokroku, k regresi? Nemůžeme tuto námitku tudíž přijmout, i když uznáváme, že není bezpředmětná.

¹⁾ Na tomto místě nechceme rozebírat otázku, zda-li termín „vojenská věda“ je logicky nejvhodnější. Zdá se poněkud široký. Je však vžit a budeme ho tedy používat.

²⁾ Autor článku má na mysli hlavně tyto práce: 1. Maršál SSSR V. D. Sokolovskij a kol., „Vojennaja strategija“ — Moskva 1962.

2. VPA V. I. Lenina „Marxismus-leninismus o válce a armádě“ — Praha 1962.

3. M. V. Smirnov a kol., „O sovětské vojenské vědě“ Praha 1961.

4. Milštejn-Sloboděnků, „O buržoaznoj vojennoj nauke“ — Moskva 1961.

5. Lekce VA AZ „Socialistické vojenské umění a jeho charakteristické znaky“ — z 1. 9. 1962.

⁶⁾ I když některým více a jiným méně. Zvláště jde o vědy, které zkoumají vyšší formy pohybu hmoty, vědy nové, vývojové apod., což je zcela pochopitelné. Tak je tomu i s vojen. vědou, jako vědou o velmi složitých formách pohybu hmoty.

Slabší „místa“ jsou dosud po stránce metodologické a v rozpracování zákonů vojenské vědy, ale i tam je podle našeho názoru učiněno již tolik, aby se dalo hovořit o vojenské vědě, o marxisticko-leninském učení o válce a armádě, o válečné ekonomii... jako o vědách. Nás v této souvislosti nebude ani tak zajímat problém vojenská věda – vojenská teorie, ale problém existenční nutnosti vědních oborů. Pro nás je nesporné, že daný specifický jev (válka) existuje, že je podporován teoretickému zkoumání a že byly a jsou formulovány takové teoretické závěry (např. v učení o podstatě války, ve vojenské strategii, v operačním umění apod.), jejichž správnost potvrdila řada válek, v poslední době pak Velká vlastenecká válka SSSR. Teorie, které odhalují podstatu vztahů daného specifického jevu a jsou potvrzovány praxí a praxi slouží, jsou vědou.

V průběhu historického vývoje se od sebe výrazně odlišily alespoň dvě stránky války a jejího zkoumání, a to – války jako společenskohistorického třídního jevu – a války jako způsobu přípravy a vedení ozbrojených střetnutí. Jednou se klade důraz na společenskohistorický původ válek, jejich podstatu, vliv na vývoj společnosti aj. – podruhé na metody a prostředky přípravy a vedení tohoto zápasu jako ozbrojeného konfliktu, v němž jednají masy, třídy, společenské skupiny, vrstvy... vybavené zbraněmi. Určitým způsobem pak těchto zbraní používají, jsou pro jejich použití organizovány a připravovány a pomocí jich (a jiných technických prostředků) dosahují změny objektivní situace daného objektu – i subjektu zároveň – lidské společnosti. Přitom jde vždy o ozbrojený společensko-třídní konflikt (zápas).⁵⁾ První objektivní

stránka války, zde uvedená, je předmětem zkoumání marxismu-leninismu v podobě učení o válce a armádě a vyvinula se časem v relativně samostatnou disciplínu v rámci tohoto učení (nikoli jako základní součást marxismu-leninismu, ty zůstávají), přičemž sjednocovacím článkem tohoto učení a historického materialismu a vědeckého komunismu (resp. marxistické sociologie) je učení o úloze násilí, války a míru ve vzájemných vztazích v dějinách.⁶⁾

Druhou objektivní stránkou války, tj. její přípravou a vedením jakožto ozbrojeného zápasu, se zabývá vojenská věda, mající své místo v klasifikaci věd ve vědách společenských, vcelku směrem k vědám technickým. Postavení jednotlivých stránek či oddílů vojenské vědy přitom není ovšem stejné. Některým svým aspektem se daleko více blíží vědeckému komunismu (např. určité aspekty vojenské strategie třídní strategii vůbec), jinými více vědám technickým, až v tzv. vojenskotechnické vědě se dokonce stává vědou pro vojenskou vědu pomocnou nebo pomocnou, vycházející již do technických věd a za rámec „bezprostřední“ vojenské vědy. Přesto však není vojenská věda vědou technickou, i když tak zdůrazňujeme její přibližování se těmto vědám, ale vědou vcelku společenskou. Takové je naše stanovisko.

Toto určení vojenské vědy v rámci věd není, podle našeho názoru, v rozporu s marxistickou klasifikací. Ukážeme dále, jak marxistickou klasifikaci vojenské vědy podrobněji chápeme.

Vnitřní klasifikace vojenské vědy, jejího obsahu

Autoři práce „O sovětské vojenské vědě“ správně podávají vymezení vojenské vědy jako vědy o... zákonitostech přípravy a vedení války jako ozbrojeného

⁵⁾ A to v obou případech zkoumání – jak vojenská věda – tak marxist.-leninského učení o válce a armádě! V tomto smyslu není logicky přesná definice vojenské vědy – jako vědy „o zákonitostech přípravy a vedení války jako ozbrojeného zápasu“. To nás však nemusí tolik znepokojovat. Vždyť ani termíny „elementární částice“, „všelidlový stát“, „hmota“ nemají zcela jednoznačné používání a vyjadřují a přesto existují. Záleží hlavně na obsahu, vkládaném do určitého termínu nebo definice. A v tomto smyslu je jasno, co znamená formulace... války jako ozbrojeného zápasu... a... války jako společenského (společensko-ekonomického) jevu. Je třeba stejné zdůraznit, že učení o válce a armádě a vojenská věda jsou úzce spolu spjaté, protože zkoumají jeden a týž jev – jev bytí i z různých stránek. To se zvláště jeví při určování faktorů, rozhodujících o průběhu války a vítězství v ní, při předvídání rysů budoucí války a jejího charakteru a v dalších jiných otázkách. Zde je spolupráce vojen. vědy a marxisticko-leninské teorie o válce a armádě nezbytná.

⁶⁾ Soudím, že by bylo účelné uvážit přednášení této problematiky na vojen. akademii v samostatném a uceleném kursu (např. zvláštní učební skupinou). Tato problematika totiž svým objektem zkoumání plně nezapadá ani do marxist. filosofie ani do vědeckého komunismu (resp. marxistické sociologie), ale má k nim blízko. Má však řadu aspektů a stránek obecně společenských, etických, politických, konkrétně sociologických, vědecko-komunistických, stranicko-politických, historických a jiných, které nevyčerpává zcela jednu ze základních součástí marxismu-leninismu, i když k ní mají blízko vědecký komunismus a historický materialismus. Současný její výklad trpí neuceleností, roztržitostí a vynecháváním některých problémů. Nelze ani tuto látku na vysokých vojenských školách vynechat (jak to činí učebnice základních součástí marxismu-leninismu). Bylo by snad vhodné, spojit problematiku vojen. politiky, stran.-pol. práce, marxisticko-leninské učení o válce a armádě a základů vojenské vědy těsněji spolu.

lybu hmoty — a to pohyb lidových mas vybavených určitými zbraněmi a způsoby, jakými vedou tyto masy ozbrojená střetnutí. Nezkoumá jiné formy pohybu hmoty — např. pohyby pevných těles ve vzduchu apod. Vojenská věda tak nenahrazuje, podle našeho názoru, jiné vědy, např. mechaniku, vědy o vlastnostech a složení těles neživé hmoty, jejich využití pro konstrukci zbraní, ani vědní disciplíny o konstrukci samé. Kdyby to vojenská věda chtěla dělat, přestala by plnit své poslání, stala by se vědou věd, nahrazovala by jiné vědy a praxe, která by podle tohoto „modelu“ byla rozvíjena, by nepomáhala ani vojenství ani vědám. Vědy by se rozplynuly ve vojenské vědě. To nic nemění na faktu, že balistiku potřebují především vojáci a především oni ji studují. Tím se ještě nestává vojenskou vědou. Kdyby tomu tak bylo, pak by i technické vědy v podstatě jako vědy zmizely, a staly by se vojenskou vědou, neboť podle příznání západního tisku je v USA asi 70–80 % technických bádání zaměřeno pro služby vývoje zbraní a vojenské techniky. Technické vědy tam tedy slouží převážně vojenství, ozbrojeným silám. To neznamená, že se technické vědy změnily ve vojenskou vědu. Naše námitka také neznamená, že by vojenská věda a technické vědy úzce nespolečně pracovaly, nedoplňovaly se a v jistém smyslu se nepodmiňovaly. Zvláště technické vědy do velké míry podmiňují vojenskou vědu. Jde o vzájemné prolínání, působení i naopak. Přesto široké chápání předmětu vojenské vědy dává ji samé neurčitý, rozplizlý charakter a vojenská věda by pak nebyla s to „dát dohromady“ důkladně své vlastní zákony, formulovat je hodnotně, přesně. To by se určitě stalo, kdyby se pokoušela zahrnovat technické, mechanické, geografické, historikomaterialistické, fyzikální a jiné zákonitosti pohybu světa. Taková cesta nemůže vést podle našeho soudu k úspěchu.⁸⁾

Toto naše kritické stanovisko k rozsahu předmětu vojenské vědy však ne-

⁸⁾ Pro názornost takového postupu uvedeme autentické znění některých částí uvedeného lektuře VA AZ, která tuto praxi lépe osvětlí. Cit. „Je tedy socialistická vojenská věda takovou vědní oblastí, která zahrnuje nejen teorii vojenského umění, tj. strategii, operační umění a taktiku, nýbrž i otázky, týkající se ekonomických a morálních politických možností země a jejich vlivů na přípravu, průběh a výsledky ozbrojeného zápasu a ještě mnoho disciplín.“ A jinde, „... studuje otázky a určuje způsoby přípravy území státu a ozbrojených sil na válku, jakož i všestranné zabezpečuje ozbrojený zápas po stránce ekonomické, politické, morální, materiální a technické a jiné“. Co všechno by autoři této lektuře od vojenské vědy nechtěli!

může být ztotožňováno s druhou problematikou, tj. s otázkou pomezí a pomocných věd, které plně uznáváme. Ani nemá co společného s otázkou vztahu vojenské vědy k matematice, filosofii, kybernetice aj., o kterých se dále zmíníme. Marxistický princip subordinace klasifikace věd uznává úzké sepětí, podmiňování se věd spolu navzájem, jejich integraci, přechody od jedné ke druhé (a naopak), používání metod jedné vědy jako důležitých i v jiných vědách, ale nepřipouští nahrazování jedné vědy druhou a vytváření vědy věd. To je si třeba ujasnit. Zvláště pro vztah velitelů, inženýrů a přírodovědců, pro přípravu posluchačů vyšších vojenských škol apod. je to nezbytné. V tomto směru má nedostatky i práce S. Smirnova a kol.⁹⁾

V průběhu praxe válek se nahromadily a byly také zobecňovány poznatky těchto stránek války jako ozbrojeného zápasu: Z dřívějšího je známo, že šlo o vojenskou strategii a taktiku (později k nim přibýly operační umění) a o otázky přípravy ozbrojených sil na válku, jejich výstavbu, výcvik, vojenskou výchovu. Každý vojevůdce přitom bral v úvahu terén a časové možnosti. V dalším pak šlo o obecnější otázky ozbrojeného zápasu vůbec, jak je např. podává B. Engels ve svém díle „Anti-Dühring“ a konečně o zhodnocení dějin těchto názorů. Bylo třeba brát v úvahu výsledky technických, ekonomických a jiných věd. Tak se vyhranily 4 ucelené oblasti vojenské vědy a řada oblastí pomezí. Vojenská věda dneška obsahuje: obecnou teorii ozbrojeného zápasu, teorii vojenského umění (strategie, operačního umění a taktiky), teorii výstavby a přípravy ozbrojených sil a dějiny vojenské vědy.

V poslední době se řada problémů vojenské vědy rozrostla o další objekty zkoumání. Stalo se tak jednak v rámci dřívějších otázek (např. mobilizace vojsk — avšak za podmínek působení ZHN), jednak jako otázek zcela nových, samostatných (např. obrana proti ZHN). To samozřejmě prohlubuje předmět poznání vo-

⁹⁾ Stejně tak lektuře VA AZ. Zafazuje do vojenské vědy — cit. tyto základní součásti a odvětví:

- obecnou teorii (obecné základy) vojenské vědy;
- teorii vojenského umění;
- vojensko-historickou vědu;
- teorii výcviku a výchovy vojsk;
- vojenskou administrativu;
- vojenskou geografii;
- vojensko-technické vědy.

Toto pojetí je značně „koordinací“ místo subordinací. Kromě toho formulace 3. základní součásti je příliš široká.

jenké vědy, obsah i metody zkoumání a klasifikaci. V tomto smyslu působí na předmět vojenské vědy i to, že socialistický společenský řád se stává stále silnější, začal převažovat nad kapitalistickým řádem a bojuje přitom za odvrácení války. To je důležitý objektivní faktor. Vojenská věda je disciplínou značně se historicky vyvíjející. Stránka posilování naší ozbrojené moci jako nástroje odvrácení války¹⁰⁾ ji musí stále více zajímat. Je to stránka objektivní a předmětné objektivitě se věda nesmí vyhýbat. Faktor bojové pohotovosti, sledové rozmístění vojsk a zbraní, vojenské umění, ideové politická vyspělost, jakož i technická dovednost vojsk musí být podle našeho soudu neustále důkladněji zkoumány a vyvíjeny, a to jak ve vztahu k možnosti vyloučení války, tak ve vztahu k oslabení účinnosti nenadálého napadení.¹¹⁾ Jsme tedy pro to, nepokoušet se stanovit předmět vojenské vědy předem hranice, za které smí jít či nesmí. Právě tak je tomu s metodami jejího bádání a její vnitřní klasifikací. Dnes se vedou často spory, kde je hlavní těžiště vojenské vědy. Dokazuje se, co musí být jejím předmětem a co nesmí. Tvrzení bývají poměrně málo podložena důkazy. Proto správně činí ve své knize maršál SSSR Sokolovskij, který se o takové konečné stanovení pokouší. Všechny tři základní oblasti — výstavba, příprava a činnost ozbrojených sil, zvláště jako nástroje k odvrácení války — oblast teorie vojenského umění, zvláště strategie — právě tak jako odhalování obecných zákonitostí, rysů, charakteru a faktorů soudobé války mají svou důležitost. Jako průřezová nit se táhnou všemi problémy otázky ZHN a vše, co s nimi souvisí (použití, nosiče, obrana, ochrana, zásobování, mobilizace). Nemusi tedy být nutně jedno těžiště vojenské vědy. Pokud je,¹²⁾ může se historicky přesunout. Nemusi nutně být ani jediná vědecká disciplína. Jednou, relativně samostatnou vědeckou oblastí může být teorie vojenského umění, resp. vojenská strategie jako věda, další obecná teorie ozbrojeného zápasu, jinou pak teorie výstavby, přípravy a pohotovosti ozbroje-

ných sil, zvláště jako nástroje odvrácení války apod. Došli jsme tedy k závěru, že vojenská věda má v současné době čtyři základní oblasti svého zkoumání. Ji odpovídají čtyři, resp. tři základní součásti vojenské vědy: obecná teorie ozbrojeného zápasu, teorie vojenského umění a teorie výstavby a přípravy ozbrojených sil. Tato poslední (a snad i první) pak plní v současné situaci dva úkoly: objasňování úkolů pro ozbrojené střetnutí a pro odvrácení války. Obojí je spolu těsně spjato. Dále na vojenskou vědu navazují nebo jsou s ní spojeny (nebo jí nějak slouží) pomezí a pomocné vědy.

Vojenská věda, jak jsme již řekli, nemůže nahradit politickou ekonomii, psychologii, geografii, mechaniku, technické vědy..., nezkoumá „jejich“ zákony, ale úzce s těmito vědami spolupracuje. Navazuje na ně, dotýká se jich, někde se dokonce prolíná a překračuje. V současné době jde výrazně o jednotu věd. Jeví se to ve vzájemném doplňování se, v předcházení ve styčných oblastech v sebe navzájem, v používání metod jiných věd ve vlastní výzkumné práci, v pomocných vědách atd. To se děje i s vojenskou vědou.

Především jde o pomezí vědy. Za takové považujeme např. válečnou ekonomii, „psychologii vojáka“, resp. zvláštnosti stranickopolitické práce v ozbrojených silách (SPP a voj. výchova), popř. „technickovojenskou“ vědu aj. Proč jde, podle našeho soudu, o pomezí vědy? Proč nemohou být součástí vojenské vědy přímo: psychologie, ekonomie, technické vědy...? Nejsou vojenskou vědou proto, poněvadž neodhalují zákonitosti ozbrojeného zápasu. Přitom však válečná ekonomie, „psychologie vojáka“, SPP a VV a snad i technicko-vojenská věda (nebo naopak) odhalují zároveň zvláštní, modifikované zákonitosti ekonomiky v době války, ekonomie vyrábění zbraní, zvláštnosti stranickopolitické práce a vojenské výchovy v ozbrojených silách, zvláštnosti stranickopolit. práce a vojenské výchovy v ozbrojených silách, zvláštnosti psychologie vojáka a jejího získávání, zvláštnosti výroby, exploatace, údržby, jakož i technického použití zbraní a vojenské techniky a mají tudíž svůj relativně samostatný předmět v rámci širších oblastí bádání. Je to pomezí předmět. Patří tedy do vojenské vědy i nepatří. Odhalují určité specifické zákonitosti (nebo specifickou modulaci zákonitostí) na pomezí ozbrojeného zápasu a politické ekonomie, psychologie, stranické práce,

¹⁰⁾ Dokud nebude dosaženo příznivých výsledků v odzbrojení.

¹¹⁾ Jsme dokonce toho názoru, že faktor bojové pohotovosti ve vztahu k snížení účinku nenadálého napadení je jedním z určujících vojenských činitelů, rozhodujících o průběhu války a vítězství v ní. Pro odvrácení války hraje úlohu nemenší.

¹²⁾ Zdá se jim být vojenská strategie. V tomto smyslu je kniha maršála SSSR Sokolovského velmi dobrá.

resp. techniky. Nesouhlasíme přitom ovšem se západoněmeckým vojenským teoretikem, mjr. Binzem, že tento okruh lze libovolně rozšířit a mluvit, např. o vojenské fyzice jako vědě, anebo že lze všechny tyto pomezí disciplíny zařadit do jedné roviny s vojenskou strategií¹³⁾ a mluvit o všech dohromady jako o vojenských vědách. Zná potom několik desítek vojenských věd. Princip podřízenosti, tak důležitý pro klasifikaci věd¹⁴⁾ je v tomto Binzově systému porušen a klasifikace je provedena eklekticky, idealisticky.

V článku si neklademe za cíl rozebrat blíž tyto pomezí vědy, ani se dotýkat zákonitostí, které jsou předmětem jejich zkoumání. To mohou udělat nejlépe pracovníci těchto oborů sami. Nemáme ani dostatečně jasno, zvláště v tzv. vojensko-technické vědě (resp. naopak). Uznání této disciplíny jako pomezí jsme však ochotni připustit. Vyžaduje to však důkladný rozbor. Nejsložitější je vztah mezi přírodními (nebo téměř přírodními) vědami a vojenskou vědou. V tomto případě se domníváme, že nejde většinou o nějaké vojenskopřírodní zákonitosti a tudíž o pomezí vědy. Proto vojenskou fyziku, mechaniku aj. nejsme ochotni uznat. Jinak je tomu již ve vztahu vojenské vědy a společenských věd. Tam, podle našeho soudu, jde o specifiku zákonitostí, jak jsme již výše vyznačili u válečné ekonomie. Složitá je situace s vojenskou „geografií, kosmologií, astronomií...“ I tam jde, podle našeho soudu, o to, znát fyzikálně politický a hospodářský zeměpis, sluneční soustavu... (což není obsahem vojenské vědy) a umět je se znalostí vojenského umění vyhodnotit a využít. Zdáli toto vyhodnocení má své nějaké zvláštní zákonitosti, které by opravňovaly k existenci vojenské geografie jako pomezí vědy, či zda jde pouze o pomocnou vědu v rámci vojenské vědy a nikoli o základní oddíl vojenské vědy, to zatím nebudeme řešit.

Matematika jako věda o kvantitativních vztazích v materiálním světě a filosofie, jako věda o nejobecnějších vztazích (a všechny „její části“ — etika, logika aj.)¹⁵⁾ zasahují do všech vědních oblastí

— tedy i do vojenské vědy. O to, jak zasahují, nám půjde v dalším.

Nakonec se dotkneme ještě dvou problémů: zasazení vojenské vědy do širšího rámce vojenských otázek a problému, co vojenská věda zkoumá, na čem se podílí, čeho využívá, resp. z čeho vychází.

K prvnímu problému: Vojenská věda nezkoumá válku a její problémy sama. Vedle ní je zde učení o podstatě války a armády, vědy o historii válek a vojenské politiky, pomezí a pomocné vědy, je zde konečně sama vojenská politika strany a státu. Ta realizuje potřeby obrany vlasti a zajištění dosažení vítězství při vzniku války. K tomu činí řadu praktických opatření. Vychází přitom jak z vojenské vědy, tak i z jiných věd, z praktické zkušenosti strany a mas za realizaci těchto opatření, aj. Bylo by třeba hluboko objasnit vztah vojenské vědy a vojenské politiky, vojenské ideologie, historie, učení o válce a armádě, vojenské doktríny, aby byl obraz úplnější. Máme zato, že v pracích řady důstojníků se připisují vojenské vědě v tomto smyslu větší úkoly než může plnit. A to na úkor vojenské politiky, resp. jiných věd. Podrobně však tyto souvislosti rozebírat nebudeme.

K druhému problému: Ve vojenskoodborné literatuře nebývá často diferencováno¹⁶⁾ co vojenská věda sama zkoumá (odhaluje zákonitosti a formuluje zákony, principy, kategorie), z čeho vychází, co využívá, aniž by tuto oblast sama zkoumala a na čem se podílí. To však je pro stanovení vědy nezbytné¹⁷⁾.

I tady je mnoho nejasného. Některé závěry lze vypracovat pouze spolupokoumáním daného problému více vědami, tedy nejen vojenskou vědou.¹⁸⁾

Bojujeme za uplatnění principu subordinace v klasifikaci věd, proti principu koordinace vlastního pozitivismu. To vyžaduje uznávat a zkoumat pomezí a pomocné vědy, spolupráci věd a podílení se věd na řešení společných úkolů, využívání metod jedné vědy pro druhou, ale současně nezaměňování věd spolu navzájem. Vědy je třeba klasifikovat podle forem pohybu hmoty, kterou zkoumají (v jednotě materiálního nositele a formy pohybu), v jejich přechodu. Tomu měl slou-

¹³⁾ Operační umění tento důstojník neuznává. Polní řád Bundeswehru z r. 1959 ano.

¹⁴⁾ Viz Kedrov: „Klasifikácia nauk“, Strana 155. Tom I. Bohužel, i autoři uvedené lekce a s. Smirnov s kol. se této chyby také zčásti dopouštějí (viz citaci na str. 82).

¹⁵⁾ Právě tak to platí o všech „částech“ matematiky — resp. matemat. věd.

¹⁶⁾ A má souvislost i s prvním uvedeným problémem.

¹⁷⁾ A to ani v té nejlepši.

¹⁸⁾ K těmto patří: otázky přípravy země na válku, na obranu, zjištění charakteru války a faktorů, rozhodujících o vítězství, možnosti vojen.-morálního činitele národa, problémy zásobování za války, vyzbrojování ozbroj. sil aj. problémy.

žit i náš článek. Pokud jde o vojenskou vědu (vědy), je možno uznávat tato její (jejích) pojetí:

1. Jako vědy (věd) o všem, co „slouží“ válce, její přípravě a vedení. Pak technologie výroby zbraní, balistika, četné obory lékařství, mechaniky, chemie, psychologie aj. patří do vojenské vědy. Západoněmecký teoretik Binz jich vypočítává přes 30. Naproti vojenské vědě (vědám) pak stojí ty vědy, které nejsou vojenské, které nemají přímý vztah k válce jako zvláštnímu společenskému jevu, její přípravě a vedení. Na tomto pojetí něco je, neboť válka se dotýká mnoha zvláštními způsoby řady oborů. Avšak takové pojetí je příliš jednostranné, porušuje klasifikaci podle forem hmoty a jejich pohybů, prohlašuje pouhou jednu stránku za podstatu a je tudíž nevhodná. Přihlížet se k tomuto aspektu ovšem musí.

2. Jako vědu pouze o zákonitostech války. Při tomto pojetí by celá řada přírodních, technických, ekonomických, duchovních aj. věd z vojenské vědy a jejího předmětu zkoumání vypadávala a stávala by se pro ni vědami výchozími, pomezními, pomocnými... aj. Patřilo by však do vojenské vědy (vědy o válce) učení o podstatě války a armády a některé další problémy.¹⁹⁾

3. Jako vědu pouze o zákonitostech přípravy a vedení bojování²⁰⁾ — tedy už

ne výroby zbraní, ekonomické zabezpečení války, učení o podstatě války... — ale učení o pojetí „bojování“, jeho rysů, způsobů jeho vedení, výstavbě a přípravě ozbrojených sil. To vše především vzhledem k potenciální válce a dále k odvrácení a vyloučení války. Tomu by odpovídaly asi tři základní části vojenské vědy (její dějiny). O nich jsme mluvili již dříve. Vojenská věda, takto pojatá, by hojně spolupracovala s jinými vědami,²¹⁾ využívala by pomocných věd a byla spjata s jinými vědami i cestou věd pomezních. K takovému pojetí se kloníme.

Klasifikujeme tedy vědy, včetně vojenské,²²⁾ podle forem pohybů hmoty, jejichž zákonitosti zkoumají a odhalují. Jiné klasifikace se nám nezdají vhodné. Bereme v úvahu existenci věd pomezních, pomocných a spolupráci věd.

¹⁹⁾ Nebylo by možná na škodu zavést takovouto sjednocenou disciplínu (učení o válce a armádě a základy voj. vědy) na vysoké voj. škole.

²⁰⁾ Zde nemáme na mysli taktický termín.

²¹⁾ Viz poznámky o spolupráci věd na předcházející stránce.

²²⁾ Termín — vojenská věda — je vůbec málo vhodný. Proti němu může stát jako protiklad pouze — vojenská věda. Také definice vojenské vědy — jako vědy o zákonitostech přípravy a vedení války jako ozbrojeného zápasu — není právě nejlepší. Dává možnost různých výkladů, je příliš tantologická atd. Avšak obojí se vžil; proto je i my použijeme.

Oprava ve VM čís. 4/1963: Schéma na str. 5 patří na str. 10 a naopak.

СОДЕРЖАНИЕ

ОПЕРАТИВНОЕ ИСКУССТВО И ТАКТИКА

Генерал-майор Ян Воштера:	
Некоторые взгляды по операции в начальный период войны	3
Майор Милош Долежал:	
Форсирование водных преград в наступательной операции	12
Генерал-майор Ладислав Йилма, кандидат наук:	
Преодоление водных препятствий в современной операции	23
Подполковник Богуслав Гавличек:	
Боевое применение противотанковых управляемых снарядов	34
Генерал-майор Иосиф Слабый:	
Организация, планирование и управление тылом	39

ОПЕРАТИВНАЯ И ТАКТИЧЕСКАЯ ПОДГОТОВКА

Подполковник Мирослав Свобода:	
Организация и управление форсированием водного рубежа штабом соединения	51
Подполковник Иосиф Брож:	
Развертывание сети дежурных батарей	59

В КАПИТАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЯХ

Подполковник Яромир Лангер:	
Объекты противника - цели ядерных ударов	62

ОБСУЖДЕНИЕ

Капитан Васил Павлич, майор Зденек Шнек:	
Защита войск от оружия массового поражения	67
Подполковник Мирослав Недвед, подполковник Иржи Градил:	
Бой против оружия массового поражения	71
Подполковник Милан Штембера:	
Методика анализа учения	74
Подполковник Станислав Гох:	
Классификация военной науки	77